

România literară

Apare săptăminal sub egida
Uniunii Scriitorilor

Editor:
Fundatia România literară
Director general
Nicolae Manolescu

27 septembrie —
3 octombrie 1995
(Anul XXVIII)

38

EDITORIAL

de Nicolae
Manolescu

În acest număr:

TRANSOCEANIC

* un supliment
de 8 pagini dedicat
literaturii și culturii
din S. U. A. *

**Două
scrisori
inedite
ale lui
Ion
Barbu**

(pag. 8-9)

"România literară" și securitatea

VOLUMUL V - *Anexă din Cartea Albă a Securității* este consacrat domeniului culturii. El cuprinde, în cea mai mare parte, note informative referitoare la atmosfera din rîndul scriitorilor, plasticienilor, muzicienilor, actorilor, regizorilor etc. în perioada 1969-1989. Nu știu de ce autorii s-au oprit la acest interval de timp. Nu e vorba de publicarea unor "dosare" propriu-zise (pe care legea o interzice), ci de o selecție dintr-un imens material pe care securitatea îl pune la dispoziția forurilor de partid, în vederea cunoașterii opiniilor sau atitudinilor oamenilor de cultură, a prevenirii disidențelor probabile și a adoptării unor măsuri repressive, atunci cînd era cazul. Scriitorii și ceilalți erau supuși unui regim special de supraveghere, de la ascultarea telefoanelor la chemări frecvente la ordine, amenințări și interdicții de tot soiul. Foarte puțini au scăpat de ochiul vigilent al instituției cu pricina. Uneori, notele au un caracter sintetic, voind să prezinte conducerei PCR tabloul complet al manifestărilor artistice, morale sau politice din lumea culturii.

România literară este unul din protagoniștii "romanului" cu mai mulți autori care este *Cartea Albă*. Spre onoarea ei, revista noastră a fost polul rezistenței culturale la comunism. În primul editorial din *România literară* de după 22 decembrie 1989, am scris negru pe alb acest lucru (adăugînd, desigur, faptul că revista cea mai curajoasă a epocii n-a fost, nici ea, cruțată de compromisuri rușinoase). Acum vedem că opinia securității - din care își trăgea seva opinia partidului - era aceeași. În toate momentele principale ale istoriei culturale din trecut, *România literară* a fost acuzată de oficialitatea comunistă pentru politica ei ostilă regimului, independentă și refractară sloganelor. Se știa, în detaliu, că majoritatea redactorilor și colaboratorilor ei (dintre care, unii au rămas și astăzi la post) refuză să se supună indicațiilor, să omagheze pe Ceaușescu, să-și însușească ierarhiile oficiale. Toate eforturile de a aduce "grupul" de la *România literară* la ascultare au dat greș. Personalitățile care-l compuneau prezentau, în ochii securității, o primejdie enormă: ele erau bănuite de a controla Uniunea Scriitorilor, premiile literare și, în general, viața literară românească. Deși lui Ceaușescu i se spunea că acest grup face jocul *Europel libere* și al "reacțiunii" din afară, deși i se solicitau drastice măsuri punitive, dictatorul n-a fost, nici chiar el, în stare să lichideze acest focar anticomunist. Mi-e greu astăzi să-mi explic de ce n-a putut Ceaușescu să pună capăt rezistenței cîtorva scriitori și critici (e drept, printre cei mai reputați). A subapreciat-o? Sînt dovezi că nu. Aștepta oare un moment prielnic? Dar astfel de momente au fost nenumărate. A contat pe uzura treptată, pe oboseală, pe resemnare? Cine știe?

Dar dacă, de teamă neputînd fi vorba, lupta *României literare* a inspirat cenzorilor, securiștilor și politrucilor un anumit respect? Sabia poate reteza lesne capul. Respectul însă este altceva, este forma prin care spiritul încovoiaie uneori sabia. Vreme de două decenii, revista noastră a încovoiaț deseori sabia oficialității culturale, păstrîndu-și capul pe umeri.

**Data
la care
vom
intra
în
NATO**

(pag. 3)

**Cel din
urmă va
fi cel
dintîu**

(pag. 5)

Criza estetică

(pag. 13)

O preambulă prin dosare

(pag. 2)

CONTRAFORTde *Mircea Mihăieș*

O preambulă prin dosare

PUBLICAREA în serial, în *Evenimentul zilei*, a unor fragmente din *Cartea albă a Securității*, referitoare la turnătorii dintre scriitori, a creat un interes delirant. Ce o fi atât de palpitant în aceste dezvăluiri?, m-am întrebat. Ce revelații uluitoare vor fi motivat entuziasmul lui Ion Cristoiu, care a și construit instantaneu un soclu pentru viitoarea statuie a lui Virgil Măgureanu? Textele apărute în *Evenimentul* (și, câteva zile mai târziu, în *România liberă*) dovedesc un singur lucru: că directorul S.R.I. e cu desăvârșire călare pe situație. De unde rezultă că viitoarea statuie a lui Măgureanu trebuie să fie, musai, ecvestră. Și, eventual, să fie pusă în locul celei a lui Matei Corvinul, după ce returnatorul Funar se va repezi cu picamele pe ea.

Până una-alta, necunoscând nici structura, nici numărul de pagini ale cărții editate de S.R.I., putem doar constata că avem de-a face cu o clară încercare de manipulare. De manipulare grosolană. Nu știm dacă supratitlurile aparțin editorului inițial ori au fost date în redacția lui Ion Cristoiu. După stilul lor, ar părea mai degrabă că ele aparțin atelierului cristoiot. Iată, de pildă, scurta caracterizare a unuia dintre cei mai odioși stalinisti ai tuturor timpurilor: "Mihai Beniuc, un anti-comunist activ". Să fim serioși: dacă Beniuc a fost anti-comunist, ce erau deținuții politici ai anilor cincizeci? De altfel, lectura notei informative referitoare la Beniuc este lămuritoare: securitatea n-a făcut decât să capteze nemulțumirile unui stalinist care s-a văzut dat deoparte. Cine își poate închipui că un Aurel Mihale, autor de texte pro-comuniste până în ceasul al doisprezecelea, putea fi tovarășul de comploturi anti-sovietice al lui Beniuc e ori naiv, ori prost. Ca să nu mai vorbim că printre "complotiști" se afla și o scriitoare cu un nume care nu prea sună a anti-comunism: Liuba Deleanu.

Și în acest caz, ca și în altele, se încearcă în mod deliberat un amestec al criteriilor și al persoanelor. O dovadă că securiștii și turnătorii nu erau sinceri nici măcar între ei. Dacă oamenii puteau fi trimiși la închisoare pe baza unor indicii pe cât de vagi, pe atât de fantasmagorice, înseamnă că sistemul si-a cam făcut-o cu mâna lui. Dacă în anii '80, când atinsese culmile profesionalismului securitatea se ocupa cu o "problematică" ce nu depășea nivelul birfei, cum se va fi comportat ea prin 1950? Îți vine să rzi aflând că în 1989, un scriitor comunist sută la sută, precum Titus Popovici, se întâlnea "cu o ziaristă americană cunoscută ca agentă C.I.A., prilej cu care a comentat negativ politica partidului nostru în domeniul culturii". Vagul și imprecizia (cineva, cândva, undeva...) sînt singurele părți tari ale acestor note informative, în care se poate spune orice despre oricine.

Manipularea sare în ochi într-un alt document. E vorba de lista membrilor Consiliului de conducere al Uniunii Scriitorilor, din 1981. Lăsînd deoparte că marea, covârșitoarea majoritate a membrilor consiliului erau "dușmani ai țării" și potențiali trădători (iată un bun argument pentru cei care, imediat după 1990, au denunțat Uniunea Scriitorilor drept "organizație stalinistă"), șochează câteva absențe. De ce nu se suflă un cuvînt despre însuși președintele Uniunii, "marele" scriitor D. R.

Popescu? În ce categorie intra cel care a păstorit - la modul abuziv - turma scriitoricească încă patru ani după expirarea mandatului? Cu de la sine putere, vor spune naivii, cu ajutorul securității, vom spune noi, pe deplin convingși acum că autorul *Berii pentru calul meu* n-a fost decât o nefericită păpușă manevrată de poliția politică.

De ce nici un cuvînt despre Alexandru Balaci, de pildă, el însuși mare șef în ierarhia administrativă scriitoricească? De ce nici o silabă despre Ion Hobana, care asigura "deschiderea" spre străinătate a breslei scriitorilor? Răspunsurile sînt, din păcate, la îndemîna oricui: pentru că aceștia erau simple prelungiri ale securității care, deși mai puțin inteligentă decât credem noi, n-ajunseseră chiar pînă acolo încît să se toarne pe sine!

După cum se constată, încercările tipic securiste de a amesteca oamenii și criteriile sar în ochi. Tehnica e veche și, în mod normal, ea dă rezultate în proporție maximă. E vorba de procedeu amestecării datelor exacte cu cele inexacte, cu scopul de a crea aparența veridicității ansamblului. De obicei, se pornește de la o afirmație reală șocantă. De pildă: "Tatăl Anei Blandiana a fost legionar", pentru că secvențele următoare să acrediteze, aproape pe nevăgăte de seamă, câteva neadevăruri, mult mai puțin incriminante decât primul, și tocmai de aceea credibile și ele: Nicolae Manolescu, Eugen Simion și Mircea Dinescu sînt bețivi, Valeriu Rîpeanu a fost un dizident, Ion Coja e un intelectual de marcă etc. etc.

Din nefericire, setul de dezvăluiri pus la dispoziția publicului de către S.R.I. nu ne spune nimic surprinzător despre viața internă a Uniunii Scriitorilor. Turnătorii erau cunoscuți de toată lumea, după cum și rezistenții erau și ei știuți. Din păcate, continuitatea s-a păstrat aproape intactă. După cum și metodele S.R.I.-ului seamănă ca două picături de apă cu cele ale fostei Securități. Dacă dl. Măgureanu și-a închipuit că dă o lovitură prin publicarea acestor dosare, se înșeală. El n-a făcut decât să perpetueze o mentalitate și să îngroașe o minciună. Unde e democrația, cînd intelectuali de frunte ai țării sînt împoșcați în văzul tuturor cu lături, iar cei care-i toarnă își păstrează confortabilul anonim? Dacă Mircea Dinescu, de pildă, era definit încă din 1985 cu termeni care aveau să iasă la lumină în 1990 ("temperament instabil și influențabil"), de ce nu putem afla și numele marilor psihologi care au ajuns la aceste concluzii? Ca să nu mai vorbim că multe dintre rapoartele securității sînt de-a dreptul imbecile: "Cu ocazia deplasărilor anterioare în străinătate, a intrat în legătură cu diverși cetățeni străini, precum și cu elemente din rîndul emigrației". Dar pe cine s-ar fi așteptat tovarășii să întâlnească în străinătate un român? Pe Decebal și Burebista? Și cu cine să fi stat de vorbă? Cu monumentul de la Adamclisi și cu macheta Casei Poporului?

Una peste alta, *Cartea albă a Securității* se profilează a fi încă unul din "tunurile" pe care actuala securitate le trage sub privirile împăienjenite de admirație ale naivilor.

POST-RESTANTde *Constanța Buzea*

Cînd cineva pune totul sub semnul urgenței așa cum o faceți dv., gîndul nu mă duce decît într-o singură direcție și o singură presimțire îmi zdrențuiește steagul. Mulțumind pentru cartea de debut, apărută în 1992, și trimisă acum împreună cu ultimele versuri, aleg dintre toate un singur poem și-l transcriu aici, așteptînd o explicație liniștitoare, dacă se poate. *Chip de copil/ chip de bătrîn/ chip de femeie/ chip de bărbat/ într-o icoană mergînd pe stradă/ în molcom pas/ din pas grăbit./ Nu e o taină?/N-a fost un vis?/ Nu-i nici de-acolo nu-i nici de-aici. Atît de zveltă și de profundă/ atît de întinsă în infinit i-a fost iubirea?/ N-a fost un vis? E împlinirea trecînd prin zidul/ feței aprinse...de dor nezis./ Tu chiar plîngi Doamne? (E împlinirea). Aceeași sete de absolut funcționînd impecabil, fiorii ei lăsîndu-și amprenta de noblețe, dînd prestanță și accent poemelor scrise recent cu o admirabilă fervoare. (Luminița Cojocaru Urbacek, Piatra Neamț) □ Singuri nu știm ce și cum să facem cu micul dar de sensibilitate cu care ne trezim în adolescență. Primele încurajări entuziaste nu ne urnesc, iar mai târziu indiferența poate, dar poate și luciditatea celor din imediata apropiere ne lasă un gust amar și-o îndoială chinuitoare. Părerea ultimului întrebat, cel care pare să știe multe, dar care nu le știe pe toate, este că nu există decît o singură cale de urmat - a scrie în continuare, cu împăcare, acum și mereu, înțelegînd riscul și singurătatea demersului, purtînd la reverul hainei din ce în ce mai ofilite, din ce în ce mai scuturate, această floare delicată proaspătă, utilă pînă la suferință, care e poezia. Nu vî dau alt sfat decît să vă comparați și să vă liniștiți contaminată de speranță, galbenul frunzei care cade este dovada că lumina și moartea își fac lucrul împreună de cînd lumea aceasta fiind și una din temele mari ale poeziei. (Ivănescu Constanța, București). □ Prea puțin poemele au legătură cu cei cărora cu atîta bunătate și ardoare le dedicați. Și susțin aceasta, chiar dacă lui Sorin Dumitrescu îi oferiți o *Acvaforte*, Elenei Ștefoi o *Rătăcire prin inima toamnei*, lui Gabriel Liiceanu un *Paradox metafizic*, iar lui Octavian Paler o *Șaradă absurdă*. Aveți motive întemeiate să refuzați, dar asta pînă cînd?, invitațiile la emisiuni de radio și t.v. Totuși, cu cei din Chișinău ar trebui să fiți mai blînd și să cedați. Versurile dv. cred că le-ar merge moldovenilor direct la inimă. Aveți toate datele și harurile poetului născut în Țara de Sus. Patetic, impetuos, servind deliciilor unui gust pentru armoniile clasice, cu sinceritate copilăroasă cuceritoare, de-atîtea ori naiv, de-atîtea ori contrazis de secol dar nu și de *clipa cea repede: La naiba cu cinismul desuet/Prin care cerem veșnic armistiții!//Cînd Adevărul s-a născut poet,/El e sustras oricărei definiții!//În parlamentul vorbelor obscure/Rușinea stă cu rîul la taifas/Și clipele bolnave și sperjure/Se ceartă-apoi cu limba de ceas!//În toamna-ngîndurării mele/M-așez ca frunzele pe rug/Cu mâinile într-un cuibar de stele/Doar verbele înfăptuirii le conjug!//De-aceea-n spectrul imoral/Eu vîd entorsele paradoxale/Facturile declinului total/Înscrise sunt în crimele morale!//În vacuumul final al omenirii/O ceteră mai cîntă uneori!//Din vremuri vechi iscoadele-amintirii/Se-ascund în umbre de cocori... Acest citat face parte din mult mai lungul poem dedicat lui Mircea Dinescu și intitulat *Testament*. Se pare că scrieți foarte ușor, zilnic, ritmic, productiv, ca și cum ați respira, ca și cum ați bea apă. Nu-mi rămîne decît să vă mulțumesc pentru generoasele urări de tot felul, pline de ceremonie și de plăcut devotament colegial. (Constantin Boboc, Fălticeni). □ În 2 septembrie scrieți două poeme, *Merg* și *Destin topografic*, pe care le trimiteți pe adresa revistei noastre, fără nici un alt cuvînt însoțitor. Cred că v-am mai răspuns și altă dată. Textele de-acum sunt bogate în imagini poetice admirabile, care însă cred că ar avea nevoie de o furtună interioară, de un conflict. (Raul Anghel, Slobozia). □ Se păstrează pentru o variantă viitoare, mai frumoasă, sentimentul, elanul, buna credință de-acum. Nu vî poate nimeni sfătui să vă lăsați de scris. Desigur și pentru că scopul pe care vi-l propuneți e să-i faceți fericiți pe cei dragi. Dar și pentru că undeva, în viitor, s-ar putea să vă întâlniți cu un sine teribil și încântător, care v-ar reproșa că n-ați perseverat. Lîngă oricare altă meserie din care ne câștigăm pâinea cea de toate zilele, rămîne întotdeauna destul loc și timp pentru poezie. Pentru poezia proprie și pentru poezia altora. Există, la firile slabe, riscul de a se îndepărta de poezia altora, dacă poezia proprie nu se poate ridica de la pămînt. (Alexandru Măță, Vaslui)**

Editată de

România literară

- Fundația "România literară" director general Nicolae Manolescu;
- cu sprijinul Fundației Soros pentru o Societate Deschisă

Redacția: Nicolae Manolescu - director, Gabriel Dimisianu - director adjunct, Alex. Ștefănescu - redactor șef, Mihai Pascu - secretar general de redacție, Ioana Părvulescu, Andreea Deciu (critică și istorie literară), Constanța Buzea (poezie, proză), Cristian Teodorescu, Mihai Minculescu (publicistică), Eugenia Vodă (film, muzică), Marina Constantinescu (teatru, plastică), Adriana Bittel (externe), Anca Firescu, Mihai Grecu (secretari de redacție), Nina Pruteanu, Ruxandra Dinu, Alexandra Voicu (corectură), Victor Ciupuliga (fotoreporter).

Administrația: Fundația "România literară", Calea Victoriei 133, sector 1, București, Of. poștal 33, c.p. 50, cod 71341. Cont în lei: B.R.D., filiala Pipera, 4072996100089. Cont în valută: B.R.D., filiala Pipera, 1520796100089. Elena Raicu (contabil șef), Corneliu Ionescu (șef serviciu difuzare, tel. 650.33.69.), Andriana Fianu (corespondență și difuzare în străinătate), Elena Hurducaș (secretariat).

Corespondenți: Mircea Iorgulescu (Paris și München), Gabriela Melinescu (Stockholm).

Tehnoredactare computerizată: Fundația "România literară" - Anca Firescu, Mihai Grecu, Tomescu Corneliu-Cătălin. Introducere texte: Geta Gheorghiu.

E-MAIL: romlit@romlit.sfos.ro

Data la care vom intra în NATO

DACĂ ar fi în viață, Nicolae Ceaușescu ar face, fără îndoială, un atac de inimă aflând că zece ziariști români pleacă într-o vizită la NATO. Cei zece ziariști sunt: Tudor Octavian (*România liberă*), Alina Mungiu (*Expres*), Gabriel Stănescu, Mihail Gălățanu, Călin Hera (*Ziua*), Radu Nicolau (*Tele 7 abc*), Sorin Tapai (*Evenimentul zilei*), Nicolae Militaru (*Adevărul*), Gelu Ciorici (*Imparțial*, Galați) și eu (*România literară*). Toți avem (sau credem că avem) umor și, pe Aeroportul Otopeni, ne facem curaj înaintea plecării în această expediție fără precedent (spre deosebire de Cehia, Polonia și mai ales... Ungaria, România nu și-a mai trimis până acum ziariști la NATO) glumind non-stop. De exemplu ne imaginăm că odată ajunși la Bruxelles, în fața sediului NATO, vom găsi ușa de la intrare închisă cu un lacăt, iar pe ușă - un bilet cu următorul mesaj: "Ne pare rău, suntem la Sibiu, la aplicații."

PPRIMUL cuvânt care-mi vine în minte ori de câte ori vreau să definesc civilizația occidentală este *precizia*. Încă din avion (un turboreactor aparținând companiei Austrian Airlines) îmi dau seama, privind prin gemulețul rotund peisajul terestru, că trecem de la o lume la alta. La ei, geometria terenurilor agricole este precisă, nu ca la noi, unde conturul ogoarelor pare trasat cu creionul de o mână nesigură. Pe aeroportul din capitala Belgiei anunțurile transmise prin difuzoare sună clar, ca și cum o femeie plină de solitudine și-ar vorbi la ureche, nesămănând deloc cu hârâiala agasantă care se aude pe aeroporturile românești. În Bruxelles, până și luminile semafoarelor mă frapază printr-o precizie coloristică: verdele este verde, galbenul - galben, roșul - roșu (și nu ca în București, unde verdele este verzui spre gri, galbenul - gălbui pământiu, iar roșul - roșietic pesemist).

LA SEDIUL Alianței Nord-Atlantice, la acela al Comandamentului Suprem al Forțelor Aliate din Europa și la acela al Adunării Atlanticului de Nord susținem lungi discuții cu ofițeri superiori și înalți funcționari care ne explică pe larg și elocvent (sunt adevărați profesioniști ai relațiilor cu presa) în ce constă structura NATO, cum funcționează Parteneriatul pentru Pace (prescurtat aici în stil americanesc - PFP), ce șanse are România să devină vreodată membru al NATO ș.a.m.d. Ni se amintește mereu, din curiozitate, că România este prima dintre fostele țări comuniste care a semnat aderața la Parteneriat.

Inteligenți, ofensivi, colegii mei îi asediază pe purtătorii de cuvânt ai organizației cu întrebări ingenioase, încercând mereu să-i ia prin surprindere și să le smulgă răspunsuri neconvenționale. Dar interlocutorii noștri sunt bine antrenați și nu fac greșeli. Chiar și ironiile lor (elegante) la adresa Moscovei se înscriu, probabil, într-o regie care

are drept scop captarea simpatiei unor ziariști veniți din România.

După câteva ore de seminarizare, îmi dau seama că nu sunt șanse să aflu ceva senzațional despre politica NATO și cu atât mai puțin vreun secret militar (pe care să-l vând eventual, la întoarcere, pe bani buni, Serviciului Român de Informații). Răspunsurile gazdelor noastre - bazate pe principii clare și cuprinzând cuvinte-cheie ca *dialog*, *cooperare*, *democrație*, *pace* - devin de la un moment dat previzibile.

DINCOLO de declarații, există însă un mesaj pe care însăși funcționarea organizației îl emite: NATO nu este o simplă alianță militară, este o formă de apărare a unei civilizații. Iar țări ca România vor fi admise în NATO abia în momentul când vor asimila valorile acestei civilizații.

În ceea ce ne privește (interpretarea îmi aparține) avem numai două posibilități. Prima (nerealizabilă din punct de vedere... tehnic) ar fi să dăm timpul înapoi, până înainte de cel de-al doilea război mondial, când în România se trăia în stil european. A doua (realizabilă la alegerile din 1996, prin îndepărtarea de la conducerea țării a comuniștilor) ar fi să dăm timpul înainte, cu două-trei decenii.

STIU că nu-i frumos din partea mea, dar la conferințele de presă de la NATO, care ocupă câte o zi întreagă, de dimineața până seara, mi se face tot mai des somn, ca la lecțiile de învățământ politic de altădată. În schimb, nopțile, cuprins de o stare de veghe și de o vivacitate duse până la paroxism, hoinăresc împreună cu colegii mei pe străzile Bruxelles-ului. ("De-atuncea zilele îmi sânt/ Pustii ca niște stepe,/ Iar nopțile de-un farmec sfânt/ Ce nu-l mai pot pricepe...")

Orașul strălucește feeric în noaptea străbătută de adieri cu miros de alge marine. Mii de oameni stau la mesele de restaurant așezate pe trotuare, în aer liber, iar pe mese se află lampadare, lumânări adăpostite în cupe de cristal, platouri cu homari, scoici marine, creveți și pești exotici, pahare zvelte umplute cu băuturi fine. Meserii sunt calmi, fără griji, se lasă în voia unor valuri de muzică discretă, după o zi de muncă în care au avut ceva clar de făcut și chiar au făcut.

Această liniște o apără NATO, adică și-o apără cetățenii înșiși, prin rotație, iar apărarea este realizată cu același profesionalism, ca tot ce se face aici.

ÎN Piața Sfatului, mărginită de clădiri gotice vechi de sute de ani, ale căror dantelării de piatră sunt luminate de reflectoare invizibile, mii de tineri petrec până după miezul nopții. Nu se aud urlete, nu explodează sticle de bere trântite de caldarâm, nu se smulg de la locul lor coșurile de gunoi. Unii tineri, adunați într-un cerc, participă la un concurs de dans acrobatic, organizat de ei înșiși. Alții, pe o estradă aflată la dispoziția oricui, parodiază cu

mult haz ceremonialul unei nunți. Alții, așezați pe caldarâm (vorba lui Tudor Octavian: "aici nu există noțiunea de praf"), cântă la gitară.

După opinia mea, atunci și numai atunci vom intra în NATO când vom întâlni în pietele orașelor românești asemenea scene.

ÎNTR-UN parc înconjurat de mai multe mașini ale poliției (s-a întâmplat fără îndoială ceva, dar nu-mi dau seama ce), se află un escadron al poliției călare, aliniat perfect și pregătit probabil pentru atac. Sunt șase polițiști cu fireturi, călare pe șase cai înalți și fremătând de nerăbdarea de-a alerga. Unul din cai, de la marginea șirului, își flutură din când în când nervos coada, ceea ce o face pe o fată așezată pe o bancă, în brațele iubitelui ei, să se simtă în nesiguranță. Băiatul se desprinde din îmbrățișare și se duce hotărât la comandantul escadronului. Nu aud ce îi spune, dar îmi dau seama, după gesticulația lui, că protestează energic, aducându-i ofițerului la cunoștință că mișcările imprevizibile ale calului o deranjează pe fată. Ofițerul îl ascultă cu

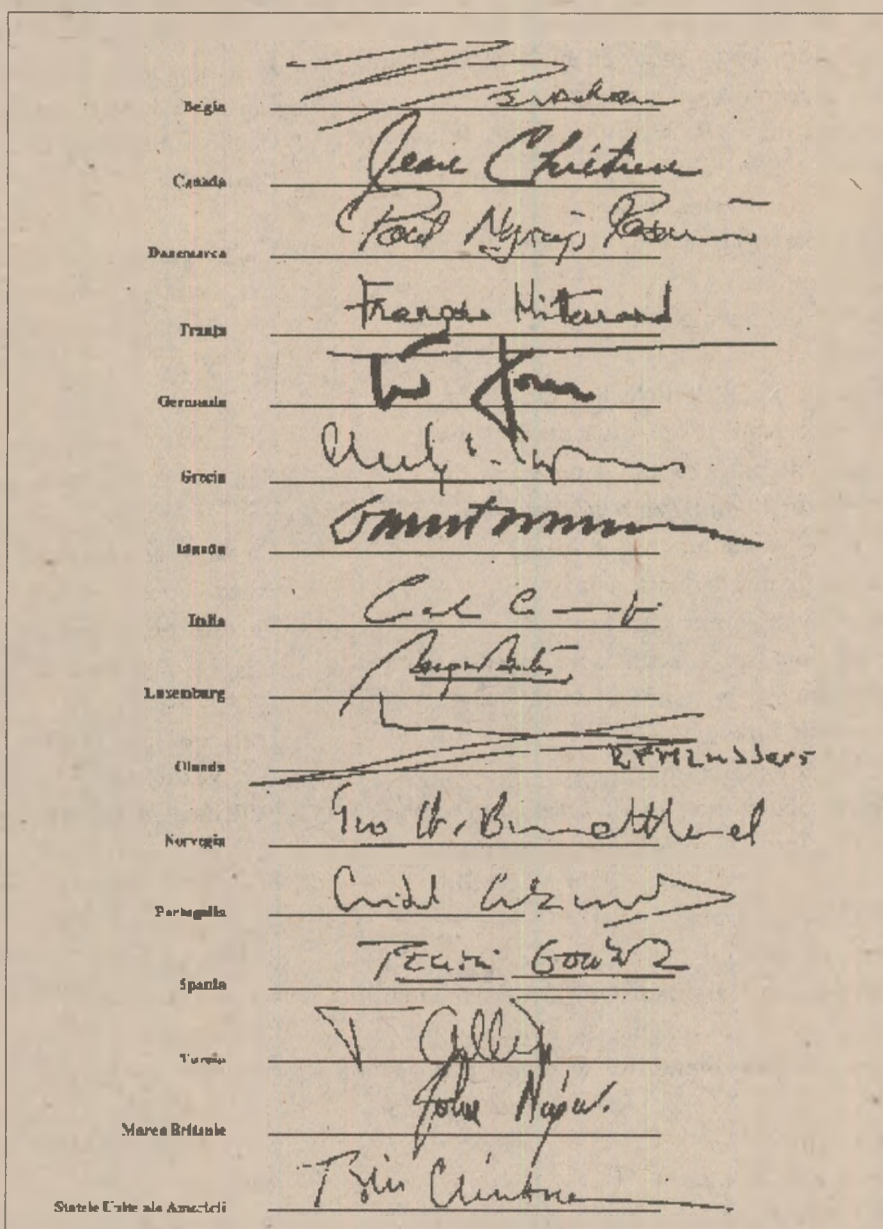
atenție. Apoi rostește un ordin scurt și întreg escadronul, păstrând perfect alinierea, se îndepărtează cu câțiva metri de banca celor doi îndrăgostiți.

Atunci și numai atunci va intra România în NATO când în Herăstrău sau în alt parc de la noi șase polițiști călare se vor îndepărta de o bancă, pentru a proteja liniștea a doi îndrăgostiți.

MĂ uit minute în șir într-o vitrină-acvariu, în care se mișcă încet și gânditori, ca niște monștri veniți dintr-o altă eră, mai mulți homari. Gabriel Stănescu descoperă că toți au cleștii legați cu leucoplast. "Nu m-aș mira - spune Gabriel Stănescu - ca pentru eliberarea acestor lighioane să se pună în mișcare organizațiile ecologiste."

La întoarcerea în România (vizita la Bruxelles s-a desfășurat între 12-16 septembrie a.c.) aflui că majoritatea parlamentară de la noi a votat o lege care prevede legarea cu leucoplast a cleștilor ziariștilor. Și nici o organizație, fie ea și ecologistă, nu s-a pus în mișcare...

Alex. Ștefănescu

PARTENERIATUL PENTRU PACE. "Noi, șefii de stat și de guvern ai țărilor membre ale Alianței Nord-Atlantice, pornind de la parteneriatul strâns care există de mult între aliații nord-americani și europeni, suntem hotărâți să întărim securitatea și stabilitatea în întreaga Europă. În acest scop, dorim consolidarea legăturilor cu țările democratice din Est." (Din textul cu titlul *Invitație* semnat de către șefii de stat și de guvern participanți la reuniunea Consiliului Nord-Atlantic, organizată la Bruxelles, în zilele de 10 și 11 ianuarie 1994.)

Vasile Petre **FATI**

IVAN

(fragmente)

Am murit o dată, de două ori,
A treia oară m-am răzgândit de tot.
Eram singur cu moartea pe câmp,
Și vorbeam despre adolescență.

Frumos sfârșit pe un câmp cu maci,
Cu soldății în spate, la instrucție.

A treia oară când am vrut să mor eram
beat,

A fost frumos.

N-am reușit mare lucru și am plâns de
supărare.

Am scris cam așa:

Nu vreau să mor singur ci cu altcineva
lângă mine.

Asta nu se poate, spuse Ivan,

Și-mi trase un picior în cur.

Las' că vezi tu.

Ivane, i-am spus, moartea nu face doi bani,

Nici măcar cât un timbru fiscal,

Cară-te, mi-a zis, ai murit, du-te, domnule,

Nu-mi sta în cale.

Ivan, arta e calea mea.

Tu habar n-ai că mor și puțin îți pasă de
asta

Și nici de poemele mele.

Care?

Ăsta pe care-l scriu acum când mor.

Eu sunt Ivan și am grijă de morții mei,

Puțin îmi pasă că ești viu.

Când vei fi mort vino la Ivan

Și el îți va da un picior în cur.

Ca să îți minte viața asta,

Și pe Ivan, omul tău.

Ivan, i-am spus, acum sunt mort,

Mă gândesc la mama și la tatăl meu,

Am trăit bine,

Dă-mi un picior în cur.

Bravo, acum mai vii de-acasă, spuse Ivan,

Te-ai gândit bine, nu mai ai nimic de

pierdut,

În afară de viață,

Uite, îți dau un picior în cur.

Așa că Ivan îmi dădea picioare și picioare,

Ca orice om de ordine, la morți,

I-am zis: Mă, Ivane, nu te doare piciorul ăla
cu care dai

În morți?

Ce-ar zice ai tăi,

Că-i lovești pe-ăștia din lumea dreptilor?

Nu ți-e scârbă să bați morții?

Ivan se aplecă puțin și mă lovi din nou.

Mă, spuse, eu am treabă, n-am timp să

vorbesc cu morții, înțelegi?

Dragă Ivane, îți dau cămașa mea din China,

Banii de buzunar, ziarele.

Aha, zise Ivan, și mă lovi mai tare,
Ai nevoie de mine, mortule, ai nevoie de
mine,

Te-ai gândit că poți să mă păcălești.
Hombre, gândește-te că ai murit și că puțin
îmi pasă de tine,

Ești mort ca o păsărică, d'aia care cade

De pe sârma televiziunii

În stația de autobuz.

Am bani să te plătesc, mortule,

Am bani să te cumpăr ca mort,

Să te vând cui vreau eu pe lumea asta de
morți.

Cine cumpără un mort? Cine ar vera să
stea cu tine, mortule?

Ivan, văd o lumină acolo,

Văd pe cineva care mă așteaptă

Și care-mi spune să mă port frumos cu
morții și cu viii.

Mi-am pierdut dinții, casa, redacția,
publicitatea

Și acum, iată, am dat de tine

Care mă lovești cât poți de tare

Ca pe unul de-al tău.

Ivan băgă mâna în buzunar și găsi ceva
copeici.

Ca să cumpere alte copeici.

Era seară și copeicile străluceau ca fluturii.

Ce noapte, spuse Ivan, ce noapte!

Mă Ivane, copeicile tale sunt bune pentru
altă lume,

Nu pentru aici.

Păi, da, spuse Ivan, și înghiți vreo două trei
copeici,

Ca să strălucească el singur în noapte.

Avea copeici pe tot corpul,

Pe cap, pe umeri, pe braț,

Așa că l-am luat de acolo și l-am dus în
altă parte.

Ivan, eu sunt mortul,

Am văzut cum te joci cu copeicile,

Mai bine mi-ai pune și mie o copeică pe
cap.

Nu există mort cu copeică pe cap, spuse
Ivan

Și lovi cu pumnul în masă

Ca la cazarmă. Morții n-au copeici!

Păi, atunci ce au?

Am spus, plângându-mi de milă ca un rechin
matelot.

Au o puță mică, spuse Ivan,

Asta au.

M-am gândit și la micuța ta problemă cu
arta

Pe care ai rezolvat-o într-o singură seară.

Știu că ți-ai scos cămașa și pe spatele tău ai
scris:

Artă.

CERSETORUL DE CAFEA

de Emil
Brumaru

Omul fără splină

"Vizitarea" insulei Sahalin a fost de maximă importanță pentru "scriitorul" Cehov chit că "omul" și-a dărâmat pur și simplu sănătatea. O demonstrează, în mic, și felul despicat în care a publicat *Profesorul de literatură*. Capitolul întâi apare în 1889, singur-singurel, sub titlul *Filistinii*. De ce? Anton Pavlovici explică (într-o epistolă din 12 noiembrie 1889, deci înainte de Sahalin, expediată lui A.S.Suvorin): "Povestirea asta are o istorie amuzantă. Aveam de gând s-o termin astfel încât să nu mai rămână nici urmă din eroii mei, dar m-a pus naiba s-o citesc alor mei care m-au rugat în cor: «Iartă-i! Iartă-i!» Așa că mi-am cruțat eroii, din care pricină e tare searbădă." *Omul fără splină* încerca încă niscaiva momente de "duioșie", familionul îi mai tempera sadismul. Capitolul al doilea e tipărit, *gustos!*, abia după cinci ani, în 1894!! "Nemaicruțindu-i", praful și pulberea se alege din *eroi!* Iată finalul. Nikitin, "fericitul" soț al drăgălașei Manusia scrie în jurnalul său: "Unde mă aflu, doamne! Mă împresoară și mă copleșește banalitatea. Oameni plicticoși, meschini, străchini cu smîntînă, ulcioare cu lapte, gândaci negri, femei toante... Nu există nimic pe lume mai înspăimîntător, mai înjositor și mai descurajant decât banalitatea. Trebuie să fug de aici, să fug, chiar astăzi, altfel voi înnebuni..." De-acum nimeni și nimic nu-i poate sta în cale Cehovului! Însuși Tolstoi va fi făcut harceparcea (în altă scrisoare către Suvorin): "Înainte de a pleca, *Sonata Kreutzer* era pentru mine o adevărată minune, pe cînd acum mi se pare și ridicolă, și idioată." Chiar așa: "idioată"!! Rușinat parcă de enormitatea ereziei, adăugă imediat: "Poate că m-am maturizat datorită călătoriei, sau poate că mi-am ieșit din minți - cine știe?!" Să nu ne lăsăm înșelați. Mofturi! *El, Cehov, știe!* Dovada? Șirul de capodopere urmînd anului 1890, anul "*sahalinomaniei*"! ■

M-am gândit mult la povestea asta a ta,
N-am spus la nimeni nimic.
Apoi ți-ai pus cămașa la loc, acolo pe câmp.
Și ce-a rămas din arta ta? Siguranță și ceva
stil.

Dar ca să răzbești printre morți este altceva.
Ivane, dar cu puța aia ce e? am zis
Ochind pântecul lui lat ca un ziar.
Pe urmă te speli bine după chestia asta
Și-ți aduci aminte de ea.

Ai auzit de dragoste? spuse Ivan.

Ea, dragostea, e un aer tare,

Dar fără aer,

Ea e sânge,

Dar fără sânge,

Ea e sfoară dată în țară,

Dar fără țară.

Asta e dragostea, o să mai vorbim noi
despre ea,

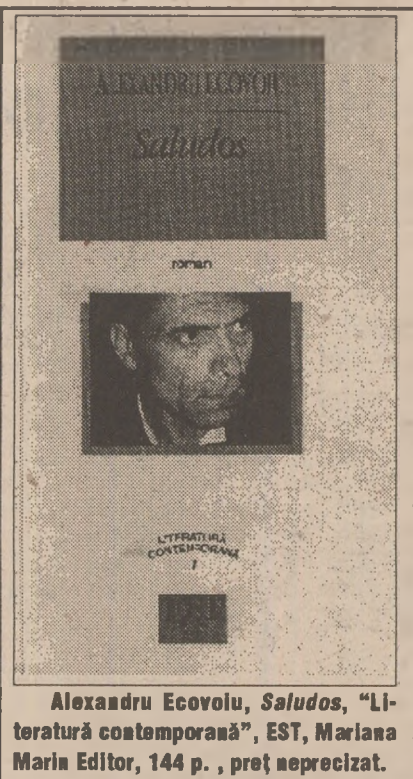
Aici unde miroase a cadavre, a urină și a
puțină primăvară.

Cel din urmă va din cel dintâi

"Lumea e un roman cu bandiți" Ultimul sosit câștigă
 Un povestitor care duce în ispită Întâmplări exotice
 Lumea mare și liberă Viața ca-n filme
 Ultimul prizonier al jocului

Alexandru Ecovoiu, *Saludos*, "Literatură contemporană", EST, Mariana Marin Editor, 144 p., preț neprecizat.

INTERPRETĂRILE simbolice se ivesc de la sine după citirea romanului *Saludos*, al treilea pe care îl publică Alexandru Ecovoiu: viața e un concurs (un joc) în care ultimul ajuns la capăt (la moarte) este câștigătorul; concurenții dispar pe rând, obligați de împrejurări sau abandonând, ei înșiși, iar cei rămași în competiție sînt din ce în ce mai bătrîni, mai bolnavi și mai dornici să prelungească jocul. Sau: povestea vieții fiecăruia e un șir de secvențe etalate de fantezia destinului, marele povestitor. Sau: viața e o minciună frumoasă cu sfîrșit urît. Sau o ficțiune. Sau o lungă călătorie. Sau o promisiune a cărei îndeplinire e mereu amînată. Sau "lumea e un roman cu bandiți" (58). Sau cei din urmă vor fi cei dintîi.

În *Saludos* o bătrînă "scrîntită" dar bogată inițiază un concurs absurd în care participării trebuie să dea de cîteva ori ocol pămîntului. Absurd este numai modul de desemnare a învingătorului, răsplătit cu un milion (bani lichizi, nu cupoane nominative): spre deosebire de romanul lui Jules Verne în care limita temporală e precisă, 80 de zile, aici timpul e nelimitat, căci va învinge *ultimul sosit*.

Romanul valorifică o serie

întregă de tehnici și de convenții care au avut, rînd pe rînd, vogă literară: povestirea în povestire, picarescul, distopia. Cartea debutează în cel mai pur spirit romantic: "Întîlnirea c-un necunoscut (adică exact ce i se întîmplă naratorului, n.m.) duce, de multe ori, la schimbări inimaginabile în viața unui om..." (7). Eroul, Sey Mondy, se prezintă pe sine prin intermediul unui lanț de povești drept un soi de călător romantic grefat pe un picaro și transformat apoi în personaj de roman polițist. Cetățean al lumii, vagabond insațiabil, simpatic și nițel fanfaron, el e făcut să străbată lumea și să cadă în toate încurcăturile imaginabile, din care scapă în ultima clipă, să cunoască femei frumoase și generoase, bărbați răi și periculoși. Este un mare pelerin sau un mare escroc sau un copil mare. Oricum un foarte talentat povestitor postmodern care-și duce în ispită auditoriul. Căci numai un postmodern poate vorbi așa despre sine: "Am locuit sub cerul plin de stele ori în colibe, în hoteluri clasa I, iar în cîteva rînduri chiar și-n unele de lux; am călătorit cu pasul prin pampas și-am traversat rîuri și fluvii uriașe în pirogă; am zburat c-un Farman reformat și c-un Jumbo-Jet, ba chiar și-un condor m-a săltat odată în aer (...) am fost sărbătorit ca un rege în Amazonia și condamnat pe nedrept într-un oraș european. Mă învîrt în jurul Pămîntului de peste patruzeci de ani și doar Luna, care-i dă roată de milioane, a

văzut mai multe decît mine". Poezia romantică, Jules Verne, *Peștii cîntă-n Ucayali* și *Ultimul rege din Borneo* sînt doar cîteva din rezonanțele care dau specificul unor asemenea fraze.

Imaginația lui Alexandru Ecovoiu se desface avantaj în povestirile exotice ale personajului său, în care beția simțurilor e eterată de atmosfera de vis. Cu suspans bine dozat, cu o fină artă descriptivă și enclave poetice aceste povestiri sînt partea forte a romanului. Spațiul intim, dar și constructiv al bistroului din Rue de la Huchette unde naratorul îl întîlnește pe Sey și-i ascultă istorisirile intră în contrast cu nemărginita, sălbatica și libera lume a călătorului. Tocmai aici e cheia: lăcomia cu care povestea lui Sey înghite pămînturi, întîmplări neobișnuite, amori dezlănțuite și confruntări violente nu poate fi decît a unuia care trăiește modest între patru pereți. Finalul, construit în trepte, confirmă pînă la un punct ipoteza că Sey e un mincinos cu har. Lipită cam forțat, utopia neagră din ultima parte a cărții, despre un Defileu în care un anume Custode (geniul răului) încearcă refacerea lumii după alte legi, printr-un fel de "purificare" a creierului de germenii artei, ține parcă de altă carte. Introducerea politicului era poate necesară, dar transformarea Marelui Călător într-un fel de James Bond - capabil de evadări în heli-

copter de același tip - mi se pare o greșală. E drept că, intenționat (de scenariul postmodern) și unele din scenele călătoriei sînt "ca-n filme" și anume ca în cele ale lui Steven Spielberg. Dar personajul, cel care încheagă toate istoriile de sine stătătoare, trebuia să-și rămînă fidel lui însuși pînă la capăt, să rămînă globe-trotter. Mai ales că și titlul romanului, *Saludos*, trimite tot la veșnice pelerinaje exotice, la ceea ce nemții numesc lipsă de "Sitzfleisch". Iată-l, explicat chiar de călător: "Saludos! Saludos a fost marea mea descoperire! Așa cred. Ceva între salut și reverență. Armonia deplină cu mediul. (...) Termenul provine din spaniolă: salud! I-am dat un plus de rezonanță, adăugînd două litere..." (p.40).

Răsturnările de situație, cam grăbit însăilate, dau un final cu mai multe niveluri. Cel mai important dintre ele este treptata identificare a naratorului cu Sey, necunoscutul întîlnit în bistroul parizian, despre care a început să scrie o carte. Din acest moment el devine prizonierul jocului, al celui politic, care e de fapt ultima secvență, nu se știe în ce măsură adevărată, dezvăluită de călător. Altfel spus, prizonierul nebuniei. În lupta dintre utopie și contra-utopie învinge cea din urmă.

Cu o copertă stilată, avînd-o ca editor pe Mariana Marin și apărut în condiții foarte bune în colecția de "Literatură contemporană" a Editurii EST, romanul lui Alexandru Ecovoiu are mult farmec. Probabil că a fost scris cu plăcere pentru că se și citește cu plăcere.

CALENDAR

- 21.VIII.1723 - a murit Dimitrie Cantemir (n.1673)
- 21.VIII.1925 - s-a născut Toma Caragiu (m.1977)
- 21.VIII.1933 - s-a născut Constantin Mohanu
- 21.VIII.1934 - s-a născut Elvira Sorohan
- 21.VIII.1941 - s-a născut Anton Grecu
- 21.VIII.1982 - a murit Dorina Rădulescu (n.1909)
- 22.VIII.1887 - a murit Timotei Cipariu (n.1805)
- 22.VIII.1890 - a murit Vasile Alecsandri (n.1821)
- 22.VIII.1904 - s-a născut Ion Biberi (m.1990)
- 22.VIII.1917 - s-a născut Al. Piru (m.1994)
- 22.VIII.1921 - s-a născut Alexandru Popescu
- 22.VIII.1939 - s-a născut Ion Beldeanu
- 22.VIII.1959 - a murit D. Iov (n.1888)
- 22.VIII.1981 - a murit Sașa Pană (n.1902)
- 23.VIII.1924 - s-a născut Paul Everac
- 23.VIII.1933 - s-a născut Corneliu Ștefanache
- 23.VIII.1938 - s-a născut Dușan Petrovici
- 23.VIII.1943 - s-a născut Mircea Iorgulescu
- 23.VIII.1973 - a murit George Cuibuș (n.1923)
- 24.VIII.1820 - a murit Ioan Budai-Deleanu (n.1760)

- 24.VIII.1868 - a murit C.Negruzzi (n.1808)
- 24.VIII.1872 - s-a născut Raicu Ionescu-Rion (m.1895)
- 24.VIII.1927 - s-a născut B. Elvin
- 24.VIII.1980 - a murit Alec Duma (n.1913)
- 24.VIII.1988 - a murit Ecaterina Săndulescu (n.1904)
- 25.VIII.1907 - a murit B.P. Hasdeu (n.1838)
- 25.VIII.1915 - s-a născut Grigore Preoteasa (m.1957)
- 25.VIII.1940 - s-a născut Mihai Pelin
- 25.VIII.1977 - a murit Kós Károly (n.1883)
- 26.VIII.1881 - s-a născut Panait Cerna (m.1913)
- 26.VIII.1907 - a murit Iosif Vulcan (n.1841)
- 27.VIII.1897 - s-a născut Tomcsa Sándor (m.1963)
- 27.VIII.1917 - a murit Ion Grămadă (n.1886)
- 27.VIII.1917 - a murit Anton Naum (n.1829)
- 27.VIII.1918 - s-a născut Leon Levițchi
- 27.VIII.1924 - s-a născut Mariana Dumitrescu (m.1967)
- 27.VIII.1928 - s-a născut Mircea Zăciu
- 27.VIII.1930 - s-a născut Z.Ornea
- 27.VIII.1942 - s-a născut Ovidiu Ghidirmic
- 27.VIII.1943 - a murit George Ulieru (n.1884)
- 27.VIII.1965 - a murit Eusebiu Camilar (n.1910)

EDITURA NEMIRA prezintă

SALEM'S LOT de Stephen King

Colecția BABEL PARANORMAL, 528 pag, 7000 lei

Un nou roman de Stephen King la Nemira! După *Carrie*, *Shining*, *Christine* și *Misery*, un alt univers halucinant construit de acest adevărat maestru al suspansului se deschide în fața ochilor noștri. Autorul propune analiza mecanismelor noastre de apărare în fața agresiunii răului (dragostea, credința, inocența), mulând acțiunea pe realul și aparent banalul cotidian. Galeria de eroi cuprinde personaje-tip ale lui King, din rîndul cărora nu lipsesc copiii (protagoniști în *It* sau *Pet Sematary*, alte două romane celebre în pregătire la Nemira).

Ce fel de roman este *Salem's Lot*? Un roman de suspans, un roman paranormal, fantastic sau thriller psihologic? El poate fi citit și înțeles în oricare dintre aceste chei și se parcurge cu sufletul la gură. Așa cum ne-a obișnuit pînă acum, sub aparența unei literaturi de divertisment, King abordează problemele grave ale umanității, de data aceasta într-un roman "clasic" al său.

CLUBUL CĂRȚII NEMIRA C.P. 26 - 38 BUCUREȘTI

**Mesaj secret,
cunoscut
de toată lumea**

Romanul *Biserica Neagră* - predat Editurii Cartea Românească în 1971, imediat după enunțarea de către Ceaușescu a "tezelor din iulie", și apărut abia în 1990, ca parte componentă a volumului II din ediția de *Scrieri* - a fost de curând retipărit separat, la Editura Eminescu. Pavel Tușgiu i-a adăugat și *Câteva lămuriri*, în care relatează lupta lui A. E. Baconsky cu cenzura, fără să explice ce rol a jucat el însuși, Pavel Tușgiu, în funcționarea mecanismului cenzurii. Știm, din auzite, că acest înalt funcționar din aparatul de propagandă al PCR s-a dovedit în multe împrejurări interesat de istoria literaturii, dar ni se pare totuși straniu ca tocmai de el să depindă destinul postum al operei unui scriitor persecutat de regimul comunist.

Recitit azi, romanul nu

A.E. Baconsky, *Biserica Neagră*, roman, ediția a doua, îngrijită și *Câteva lămuriri* de Pavel Tușgiu, București, Ed. Eminescu, 1995, 132 p., 1800 lei.

constituie o revelație de ordin literar. Atmosfera nu diferă de aceea din proza fantastică mai veche a lui Baconsky. "Acțiunea" se petrece unde-

va, într-un oraș generic de pe malul unei mări generice și are o desfășurare onirică. Totul este, în același timp, clar și ireal, ca evoluția personajelor de pe o scenă luminată în verde.

Protagonistul, care este și naratorul romanului, revine în orașul copilăriei sale după o îndelungată absență și constată că viața așezării s-a schimbat mult între timp, fiind dominată de teroare și de un sentiment de clandestinitate. Locuitorii orașului se află la discreția unor bande de cerșetori care nu se mai mulțumesc să apeleze la mila trecătorilor, ci obțin diferite avantaje și chiar privilegii prin forță. Ei au și o organizație - temută și oculta Ligă a Cerșetorilor - care își exercită voința prin mesageri sumbri și mesaje lapidare. Unele scene din roman se îndepărtează oarecum de atmosfera nordică a prozei fantastice baconskiene și amintesc mai curând de aceea de *vis rău* din romanele lui Kafka. Astfel, ostilitatea cu care îl tratează "proprietăreasa" pe protagonistul romanului după ce înțelege că el a căzut în dizgrația autorităților seamănă foarte mult cu acel complot al tăcerii de care are parte la un moment dat K. în *Procesul*.

Liga Cerșetorilor dispune și de o ideologie - a se citi: o frazeologie - pe care o impune "supușilor" săi. Treptat, ne dăm seama că este vorba de un regim totalitar și că *Biserica Neagră* reprezintă de fapt o parabolă. Pavel Tușgiu ne explică - citând afirmații făcute oral de Baconsky - că autorul a intenționat să figureze prin construcția sa epică dictatura în general, și de stânga, și de dreapta, că nu și-a propus, deci, să scrie o carte anticomunistă. Poate că această interpretare era alibiul pe care îl folosea Baconsky pentru a se pune la adăpost de represaliile autorităților comuniste. În realitate, însă, parabola sa se referă evident la comunism și nu la

altfel de dictatură, dovada cea mai clară constituind-o tocmai menționarea calității de *cerșetori* a celor ajunși la putere.

Proza fantastică "gratuită" a lui A.E. Baconsky are mai mult farmec decât această narațiune complicată și forțată prin care scriitorul denunță stilul de viață din regimul comunist. Luat ca atare, subiectul romanului este lipsit de coerență, tocmai pentru că nu se desfășoară după propria-i logică, ci trebuie să ilustreze un mesaj secret. Iar descifrat, acest subiect se dovedește banal (sub dictatura comunistă nu există libertate, neisprăviții au drept de viață și de moarte asupra oamenilor superiori, sistemul se propagă ca un cancer etc.).

Parabolele de acest fel, neverosimile la nivelul epicii aparente, nu mai rezistă azi. Așa se explică de ce din *Biserica Neagră* ne plac în prezent doar pasajele în care regăsim atmosfera fantastică din *Farul* și care au valoarea unor poeme în proză.

**Despre Ibsen
în stilul
lui Ibsen**

Studiul consacrat de Ion Vartic teatrului lui Ibsen și ecoului pe care creația marelui scriitor norvegian l-a avut, începând cu sfârșitul secolului nouăsprezece, în cultura română este (cu un cuvânt care poate fi folosit în sfârșit în mod justificat) exhaustiv. Criticul și istoricul literar clujean, din al cărui portret spiritual nu lipsesc, ca trăsături importante, fantezia și plăcerea jocului, ni se înfățișează de data aceasta în ipostaza - oarecum surprinzătoare - de cercetător auster. El analizează sistematic fiecare piesă ibseniană, propune clasificări riguroase și ia în considerare statistici realizate prin eforturi proprii:

"... prin «despuierea» a

Ion Vartic, *Ibsen și "teatrul invizibil"*, preludii la o teorie a dramei, București, Ed. Didactică și Pedagogică, col. "Akademos", 1995, 288 p., 5300 lei

peste 350 de periodice, am ajuns la compulsarea a circa 1000 de referințe critice ibseniene (studii, eseuri, o imensă cantitate de articole de vulgarizare, recenzii și note, la care se adaugă și o falsă monografie), dintre care circa 400 sunt strict teatrale, legate de spectacolele ibseniene românești.

După cum se știe, Ion Vartic și-a luat doctoratul, în 1988, cu o teză despre *Ibsen și teatrul modern* și este probabil că lucrarea recent apărută a rezultat din revizuirea și actualizarea acelei teze. Dacă așa stau lucrurile, nu mai trebuie să ne mire conștiințiozitatea cu care monografistul îndeplinește protocolul unei cercetări academice. Cert este, în orice caz, că din această supunere la obiect, din această corectitudine dusă până la pedanterie rezultă nu o descriere aridă, ci o evaluare pe cât de laborioasă, pe atât de dramatică a unei creații vechi de o sută de ani. Asistăm la un spectacol critic la fel de greoi și de captivant ca un spectacol cu o piesă ibseniană.

**Profesionalismul
în
poezie**

Passionaria Stoicescu a publicat până în prezent peste douăzeci de cărți (versuri, versuri pentru copii, traduceri) fără să alunece vreodată în improvizatie și amatorism. Cuvintele ei sunt pline și melodioase, ca sunetele unui pian bine acordat.

Această siguranță de profesionistă a scrisului constituie însă - în poezie - și un motiv de insatisfacție pentru cititor, care simte că i se oferă nu un document existentțial, ci un produs lingvistic realizat - și realizabil oricând, la cerere - doar cu dexteritate:

"«Nu fi prea drept - vei fi urât de lume./ dar nici prea strâmb - din nou vei fi urât./ fii doar o încurbare fără

nume./ nici de-nghițit, nici de rămas în gât»/.../ Așa mă-ndemn înțelegând noroiul./ așa mă-ndemn spre a trăi cumva;/ înăbușindu-mi vorbelor puhoiul/ și faptelor dorința de-a schimba." (*Ceață*).

Impresia de operă de artizanat, frumoasă, dar fără viață este accentuată de ideea neinspirată a autoarei de a include în volum și "caligrame" - invenție demodată care, se pare, se află acum din nou la modă.

Totuși, cine citește atent cartea recent apărută descoperă și poeme tulburătoare. Unele își datorează puterea de-a emoționa unui fel de beție lexicală, beție... rusească, în cursul căreia și autoarea, și eventualul cititor simt nevoia să plângă:

"Suflet al meu foarte mov/ fii fericit de istov./ fii fericit de prea viu/ suflet al meu vinețiu!// Suflet al meu de azur/ nu te-ntrista de prea pur./ nu te-ntrista de prea plin/ suflet al meu bleumarin!// De la deschis spre închis/ nu ți-e nimic interzis./ nu ți-e nimic amănat/ suflet al meu de purtat!// Veșnic te-alerg și te joc/ suflet bătut de noroc./ veșnic te frâng și te rup./ suflet al meu fără trup..." (*Întru*).

Passionaria Stoicescu, *Interogativul consecvent*, poeme și caligrame, București, Ed. Cartea Românească, 1995, 96 p., 1530 lei.

Alte poeme - poate cele mai bune din volum - reușesc să atingă coarda noastră sensibilă pentru că evocă direct-sintetic și șocant - ceea ce am trăit în ultimele decenii:

"Mama privește de sus/ dintre cărți/ cu un aer de Giocondă sentențioasă/ ironizează ordinea din casă/ roboata mea muierească/ noul «Ariel» de albit cearșaful// Gura ei închisă pe veci/ parcă ar vrea să vorbească/ să preamărească p r a f u l// L-a iubit pe Stalin/ neștiindu-i crimele/ viața lui odioasă/ l-a iubit pe tata/ și el a-nșelat-o cu servitoarea din casă/ a iubit comunismul/ și el i-a frânt gâtul și viața// Gura ei închisă pe veci/ preamărește g r e a ț a" (*Praful și greața*).

Cărți primite la redacție

- Gheorghe Pituț, *Stelele fixe*, versuri, postfață de Romul Munteanu, antologie, repere cronologice, bibliografie selectivă a referințelor critice și notă asupra ediției de Valentina Pituț. București, Ed. Eminescu, col. "Poezii români contemporani", 1995, 272 p., 3000 lei.
- Victor Iancu, *Avram Iancu*, trilogie dramatică, Cluj-Napoca, Ed. Clusium, col. "Scena", 1995, 192 p., 3000 lei.
- Eugenia Faraon, *Bolțile rugii*, poeme, Târgoviște, Ed. Macarie, col. "Prima carte", 1994, 48 p., 900 lei.
- Mateiu Caragiale comentat de Ion Haineș, București, Ed. Roza Vânturilor, col. "Scriitori români comentați", 1995, 104 p., preț neprecizat.
- Dumitru Dumitrică, *Făpturei tale, adorată mamă...*, București, Ed. "Fiat lux", 1995, 64 p., preț neprecizat.
- Ion Popescu-Sireteanu, *Cuvinte românești*

- fundamentale*, vol. I, Iași, Ed. Bucovina, 1995, 240 p., 4000 lei.
- Ion Popescu-Sireteanu, *Păcală și ai săi*, Iași, Ed. Bucovina, 1994, 80 p., 1500 lei.
- Cristian Livescu, *Voluptatea labirintului*, studii critice, Iași, Ed. Timpul, 1995, 192 p., 3600 lei.
- Pop Simion, Judit Nádor, *Ultimul unicorn. Dialogurile unicornului cu vulcana*. București, Ed. Albatros, 1995, 72 p., 5500 lei.
- Florin Constantiniu, Ilie Schipor, *Trecerea Nistrului (1941), o decizie controversată*. București, Ed. Albatros, col. "Historia", 1995, 196 p., 2700 lei.
- Mircea Itu, *Indianismul lui Eminescu*, Brașov, Ed. Orientul Latin, 1995, 176 p., 3000 lei.
- Iorgu Sava-Crăiești, *Erosul creator de valori*, lucrare educativă pentru tineret, Târgoviște, Ed. Macarie, 1995, 128 p., 3000 lei.

Galben-comate Eulalii...

Dacă pentru legătura dintre poetica lui Edgar Allan Poe și Ion Barbu existau destule "dovezi" (în primul rând prefața la volumul *Eulalii* de Dan Botta - *Veghea lui Roderick Usher; Parafrază* - considerat de Matei Călinescu în eseu inițiator la Edgar Allan Poe, *Principiul poetic*, Univers 1971 "cel mai vibrant omagiu adus de un scriitor român lui Edgar Allan Poe"), pentru cititorul "de rând" nu exista însă, practic, dovada că și Dan Botta era un împătimit al antiromanticului poet american. Astfel că volumul recent apărut la Editura Eminescu este mai degrabă interesant pentru cercetătorii lui Dan Botta, prin urmare o restituire de istorie literară românească, decât un nou drum de înțelegere către autorul *Corbului*.

Dintr-o prefață a domnului Barbu Brezianu rezultă că, întrucât lui Dan Botta i se interzisese după 1944 publicarea de literatură originală,

Însuși Poe avusese, de pildă, pentru *Corbul*, 16 variante; Dan Botta nu putea fi mai prejos.

La o confruntare cu textul englez, impresia e de căutare și iluminare. Însă "inadvertențele" sunt de o poezie extraordinară: de pildă, "of the beautiful Annabel Lee" este tradus "al limpedei Annabel Lee" (limpezimea, în loc de frumusețe, sugerează marea pe țărâmul căreia se adorau copiii-amanți, dar și lacrima - tristețea delectabilă, obsesia lui Poe); "In the sepulchre there by the sea, / in her tomb by the sounding sea" - apare: "În mormântu-i dintre ape vii / În groapa-i dintre fremătătoare ape vii" (se pierde freamătul în s - *sepulchre, sea, sounding sea* - în schimb, prin "ape vii" e sugerat nu numai freamătul fizic, ci și cel metafizic, viața iubirii de dincolo de moarte); celebrul *Nevermore* e tradus cu Niciăieri etc.

Ca și în cazul traducerilor lui Blaga, un cititor modern ar putea face observații în detaliu, dar n-ar rezista farmecului atmosferei, magiei sonore de ansamblu. Vraja îl exprimă pe Dan Botta - și amintește uneori de Ion Barbu: ("Dincolo de / Ai lunii munți / Pe-acolo calea-ți ad-o, / În Valea Umbrii, / Dacă umbli / Zorind spre Eldorado" sau: "Viețuiam solitar / Într-o lume de-amar / Și sufletu-mi era o negură deasă / Până ce clara și duiosă Eulalie ajunse înfloritoare mea mireasă, / Până ce galben-comata Eulalie ajunse înfloritoare mea mireasă"). Ce lecție de analogii! Imagini de Van Gogh, palpitând tumultuoase în adâncul lucrurilor: "virginitatea lumii" căutată de Cézanne; ritmuri de Bartók sau Strawinsky...

Nevoia de a-i reciti pe Dan Botta și Ion Barbu, după lectura acestor traduceri, devine imperioasă. Să îndrăznim a afirma: nevoia de un nou formalism? În literatura americană debutanții mizează deja pe cizelate ritmuri, rime, perfecțiune formală. Noi însă ne mai temem, probabil, de capcanele sonorității de clopot est-europene, de sub pulpana cărora abia ne-am eliberat; de tentațiile unei stilizări maxime, pe care o socotim artificiu oriental.

Diplomați insomniaci

Continuând traducerea celebrelor suite de roman (*Cvartetul din Alexandria, Cvartetul din Avignon*) prin care Durrell reface în proză tehnici muzicale - reluare, tratare separată de teme inițiale -, Editura Univers își propune drum lung și greu. Fiindcă nu e puțin lucru să păstrezi în traducere scrierile romanului "prismatic" sau "poliedric", să nu pierzi interesul cititorului pentru

mănunchiul de teme excesiv ramificate. După romanul *Monsieur* (apărut în 1994), a doua "lecție" din suita *Cvartetului* poartă numele unei fete brune, cu chip disprețuitor, o noctambulă descultă, adeptă a umanismului "dispărut odată cu moartea lui Goethe" LIVIA. Livia poate fi identificată cu *Vara* (așa se numește de altfel capitolul al IV-lea, în care e pe larg prezentată): deci o parte în *Andante* după *Allegro* - ul din *Monsieur*.

Dacă e adevărat că la Durrell domină sensul locului, exprimarea unor câmpuri magnetice ascunse, că personajele sunt funcții ale pisajului, Livia are aici rolul simbolic de a "reuni membrele lui Osiris împrăștiate pe Mediterana", de a întruchipa "sufletul omenesc, de o varietate infinită", contradictorie. Dacă, la un moment dat, sora ei Constance, adeptă a lui Freud, o zărește la Viena într-un jurnal german de actualități, participând la o mare adunare a naziștilor, acea Livia în uniformă germană nu e decât o rătăcire, un strigăt în pragul războiului iminent.

Nota de ironie - care nu poate lipsi într-o lume stranie, vălurind în plictiseală și praf - e dată de zbaterile personajului Felix, îngropat de viu într-un post consular minor la Avignon. Durrell a devenit celebru pentru descrierile amarnice existente de ambasadă (recent a apărut în Franța un volum consacrat exclusiv plictiselilor sale diplomatice). Inutile corespondențe purtate pentru înlocuirea unui steag zdrențuit, aprige misive cu antet vânturate pentru cârpirea obiectului, fraze sforăitoare și găunoase, situații care nu se pot repara decât apelând la propriul buzunar. Punctările ironice se succed *scherzando*: peretele biroului are o gaură de șoarece astupată cu un raport diplomatic, rafturile hrănesc același șoarece cu "îndatoririle consulare" în șase volume, *registrele consulare*.

Sărac, fără buget, insomniac, amărâtu proconsul nu are altă soluție decât să "citească puțin ca să adoarmă... Ghidul Ministerului de Externe pentru rezidenții în străinătate", cadoul reglementar de adio oferit funcționarilor la prima lor misiune. Leac sigur aducător de somn. Era recomandată, între altele, includerea în bagaj a unui bidonaș de coniac.

Urmărit în insomniile sale de un aspirator de haznale - menit să adune "excrementele intelectuale ale secolului al XX-lea... haznaua imaginației umane care se reumple veșnic de resturile speranțelor, temerilor, năzuințelor și hotărârilor pe jumătate digerate", Felix se simte cam ca șoferul care nu rezista fără rachiu pentru a risipi duhoarea în care era silit să trăiască. În fond, o meserie ca oricare alta... Dar dacă nașterea omului se petrece între asemenea mizerii, Durrell nu uită să ne aducă aminte că, deși îngropat de viu, omul are datoria de a se elibera prin creație și credință.

Ca o muzică de Messiaen

Una dintre cele mai frumoase traduceri citibile astăzi este cea semnată de Maria Ivănescu la o carte despre Francisc din Assisi: se vede că, urmărind originalul, ample bătăi de aripă au atins oglinda textului în română. Aproape că nu există pagină unde cititorul să nu zăbovească, admirând sonoritățile, ritmurile frazei; un "halou latin" înconjoară cuvintele, înfrățindu-le, îmblânzindu-le.

Iată orașul în care un bătrân ceruse de pomană la nașterea lui Francisc, vestind venirea pe lume a doi copii - unul dintre cei mai buni, altul dintre cei mai răi (de fapt unul și același, fiindcă orice om poartă în el ceea ce-l poate face un penitent sau un ales): "Cât de misterios era acest Assisi, în care sălășluiau fantomele unor epoci revoluate! Cei mai bătrâni locuitori își aminteau de ceea ce le spuneau părinții lor... O sete neobișnuită de război și de revoltă domnea în inima acestei umanități ce trebuia neconținut recucerită pentru idealul creștin. În zadar se înmulțeau bisericile și băteau clopotele de dimineața până seara. Credința era prezentă, dar la fel de prezentă și aplecarea spre voluptate, lux și fascinantul câștig..."

Tânărul Francisc, visând omorârea dragonului, armura de cavaler, cântând și mereu fericit, risipind arginții tatălui său, postăvarul, gata să plece în cruciadă, neliniștit de cruzimile, mizeriile, petrecerile deșcheate, ereziile, bolile

Julien Green
Fratele Francisc

Francesco d'Assisi

Julien Green, *Fratele Francisc / Francesco d'Assisi*. Traducere de Maria Ivănescu. Editura Științifică, București, 1995.

și închisorile Evului Mediu, oferindu-și mantia unui senior sărăcit, devine într-o bună zi conștient de gravitatea păcatelor. Nebunul Domnului (acel *pazzo* amintind de Parsifal, *der reine Thor*), îndrăgostitul de Iubire, gata să dea un sărut leproșului, e gata pentru jurământul de sărăcie, castitate și supunere. Sfântul suferind, *Il Poverello* în haină cănepie de vrabie, înălțând cântece de slavă lui Dumnezeu prin păduri, vindecă leproșii, lucrează pentru salvarea Bisericii "cu un instinct de castor", ajută năpăstuiții, îmblânzește frații lupi, predică surorilor păsări.

Pe măsura simplității alese de cel care tăia nodul științei, pe măsura retoricii călătorului în Orient, hotărât să convertească musulmani, convins că există credință și în afara creștinismului, pe măsura celui care opea războaiele cu un cântec, traducerea urmează întocmai ritmurile celui purtat de mistica aventură. Cartea lui Julien Green despre Francesco, sfântul care depășește barierele teologice, inspiratorul lui Dante, sosește tocmai la timp pentru poeți și neliniștiți.

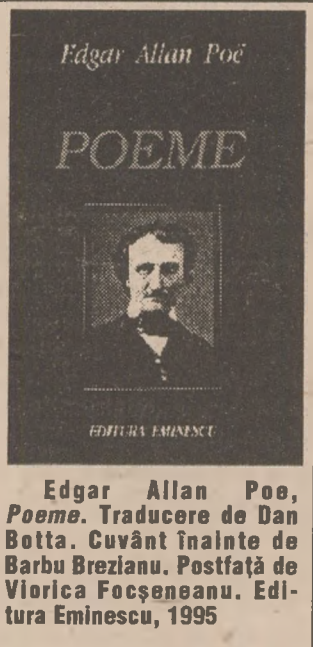
Cărți primite la redacție

◆ David Lodge - *Schimă de dame*. Traducere și postfață de Virgil Stanciu, Editura Univers, București, 1995.

◆ Karel Capek - *Fabrica de absolut*. Traducere de Jean Grosu. Postfață de Cristian Tudor Popescu. Editura Univers, București, 1995.

◆ Marcel Gauchet - *Dezvrăjirea lumii. O istorie politică a religiei*. Traducere și postfață de Vasile Tonoiu. Editura Științifică, București, 1995.

◆ Gustave Le Bon - *Opiniile și credințele*. Traducere, cuvânt înainte și note de Leonard Gavrilu. Editura Științifică, București, 1995.

aruncându-i-se abia în 1955 "osciorul" unor traduceri (dar ce traduceri! Shakespeare, Villon, Sofocle și Euripide!), poetul nu se simțea, de fapt, atras de acești clasici și "spre a-și regăsi pacea, el traducea versurile lui Poe". Evident că poetul avea mai multe afinități cu Poe și Valéry, totuși cum ar putea fi cineva "silit" să traducă Shakespeare sau Villon? Cât despre traduceri în prezent restituite, care (deși exista un contract în 1958, la moartea poetului) n-au fost publicate până peste aproape patru decenii, incredibil! în condițiile în care în 1964 apărea, la Editura Tineretului, o culegere Poe tradusă de Mihai Dragomir! - n-ar fi exclus ca acestea să nu fi fost "grăbite" chiar de către Dan Botta. Așa cum un bijutier nu renunță cu plăcere la comanda îndelung șlefuită, de ce s-ar fi repezit oare admiratorul lui Poe să publice consonantele-cu-sine poeme?

Lawrence Durrell, *Cvartetul din Avignon, Livia sau Îngropat de viu*. Traducere de Sanda Aronescu. Editura Univers, București, 1995.

Ion Barbu în de

care se disculpa de vinovățiile sale socotite exagerate, cerînd menținerea sa în rîndurile organizației de breaslă.

Despre această scrisoare - memoriu, evident, s-a aflat în mediile scriitoricești. Atunci *Dreptatea*, organul de presă al Partidului Național Tărănesc, condus

de dl. N. Carandino, s-a prea grăbit să intervină polemic. Articolul intitulat *Despre demnitate* a apărut în numărul 87 din 6 decembrie 1944, la rubrica "De la Apus la Răsărit", semnat cifrat A.B.C. (cred că autorul era Oscar Lemnar. Dealtfel, se va vedea, și Ion Barbu l-a intuit pe autorul pamfletului.) Șă reproduc, mai întâi, articolul din *Dreptatea*: "La Societatea Scriitorilor Români s-a petrecut un fapt vrednic de toată atențiunea aceluia care-și dau seama că demnitatea omenească nu poate fi disprețuită în numele talentului și nici măcar în numele geniului. În două vorbe iată întîmplarea. Există în București un om, se spune, foarte original. Poet misterios și știutor nevoie mare în științele abstracte care permit omului să calculeze cu deosebită precizie depărtarea dintre constelații cu toate că nu-i ajută să măsoare și să determine consecințele vorbelor și ale propriilor sale gesturi. Hărăzitul muzelor este, așadar, omul cifrelor. Ca înfățișare nu reprezintă nimic excepțional, cu toate că privirea-i fascinantă te pune pe gînduri. Ei! dar toate astea n-au însemnătate. Important este că în urmă cu cîțiva ani, germanofil convins, antisemit declarat și fascist notoriu se agita printre oameni, prin cafele și poate chiar în universitate, încercînd în fel și chip să defaime democrația națiunilor unite și orice idee de libertate, strigînd cît îl ținea gura că irezistibila forță a armatelor germane va zdrobi iudeomasoneria anglo-saxonă. Ba chiar, la un moment dat, cu prilejul unei tragedii jucată în piața Teatrului Național, poetul-matematician (în limbaj cifrat adică...) patrula înarmat cu unul, două sau chiar mai multe pistoale. Nu l-am văzut în acele zile întunecate, dar am aflat despre ciudata-i ispravă. Dar nici aceasta nu constituie marea noastră uimire întrucît totdeauna l-am considerat capabil de multe și minunate lucruri. Iată însă că evenimentele de la 23 August, punînd capăt teroarei teutone, se ivește foarte delicata problemă a epurării în presă, în S.S.R. etc. Poetul cu pricina, autorul unui admirabil poem adresat

providențialului Adolf Hitler, a «compus» o scrisoare pe care a adresat-o Comitetului de conducere al S.S.R.-ului. Epistola are scopul să arate că poetul ermetic își recunoaște greșeala, că face mea culpa, că admiră infinit armatele URSS-ului și că, de acum înainte, va fi om de treabă. Scrisoarea urma să fie dată publicității și cu această formalitate dificultatea era soluționată. Cum nu s-a gîndit nimeni că omul minte, că joacă o farsă, că este un escroc sentimental și că, la urma urmelor, simpla apropiere de acest om lipsit de cea mai elementară demnitate compromite și degradează? În acest caz toți fasciștii și germanofili să iscălească în bloc o scrisoare de scuze că au ațîtat la jaf și la omor și să fie iertați."

Alarmat, Ion Barbu i-a trimis chiar a doua zi o scrisoare lui Victor Eftimiu (Scrisoarea aceasta, ca și o alta din 25 decembrie 1944, au fost păstrate în arhiva Eugen Jebeleanu, descoperite de fiul său Tudor, care mi le-a încredințat, cu amabilitate, pentru a le publica. Iată scrisoarea către Victor Eftimiu: "Iubite Domnule Eftimiu. În *Dreptatea* de ieri, purtînd data miercuri 6 decembrie, la rubrica «De la Apus la Răsărit» iscălită A.B.C., vei găsi (dacă nu-l vei fi și citit) un atac transparent la adresa mea, în legătură cu scrisoarea ce ți-am adresat Domniei tale și Comitetului Societății Scriitorilor, acum cîteva săptămîni. Se pune la îndoială sinceritatea afirmațiilor de acolo și se încearcă o compromitere a mea, prin publicitatea dată unor absurdități, racontare și invențiuni de cafeenea. Mi-am fixat regula de a nu polemiza în gazete, pe chestiuni care privesc persoana mea. Cum însă opinia Domniei tale, ca președinte al Societății și mai ales ca om, mă privește în cel mai înalt grad, schițez aici pentru Domnia ta și pentru Comitet, respingerea acuzațiilor din acel pamflet. Se poate foarte bine ca, prin 1940, să fi reflectat, în conversații de cafeenea, ecoul propagandei cu care presa ne asurzea pe atunci. Cum ți-am mai explicat altădată, eram sub povara unei nedreptăți de care făceam responsabil ultimii ani ai regimului Carol: mi se desființase brutal catedra universitară, abia creată pentru mine. În politică sunt un jalnic diletant, și există toate șansele să greșesc. Niciodată nu m-am gîndit să atribui vreodată oarecare păreri politice ce mi se întîmpla pe atunci să debitez, căci atențiunea mea era captată în a feri de greșeli calculele și de impare, versurile mele. Oricum, toate aceste necumpătări verbale se așează înainte de declarația noastră nebunească de război, Rusiei. Ca structură, sunt opusul unui burghez. Am resimțit această nesăbuită aventură, ca una din cele mai mari sfidări ale bunului-simț și ale soartei. Am și între-

rupt legăturile cu un cunoscut al meu (al cărui nume ți-l țin la dispoziție) care mă certa de ce nu mă bucuram de epocalul eveniment. Căci, repet, nu mă dată, în tot ce am scris sau am vorbit atît înainte și după 1940, nu se găsește un singur cuvînt de depreciere la adresa acestui mare popor mesianic: Rusiei sau la regimul ce a găsit de cuviință să se și dea. Eram sigur că tot ce se scria despre raporturile statului sovietic cu biserica, era voit colorat de propagandă. Acum vreun an și jumătate am produs însă un lucru care m-a determinat să-mi revizuiesc orice urmă de complezență pentru regimurile dreapta. Un prieten evreu, scriitorul Ieronim Șerbu, mi-a povestit întîmplinea la Capșa, asasinarea de către un militar neamț a unei copile evreie scăpată de la moarte și transformată în mascota unui regiment românesc. Faptul putea fi verificat, spunea Șerbu la Curtea noastră Marțială. Știu că respect religios am pentru om și pentru viața în genere. Ca și Dumnezeu, căci și iubesc cîinii, pe care îi consider multe privințe ca depășiri ale omului. Răutatea e pentru mine singurul păcat capital. Înțelegi atunci, că faptul că un om ca Șerbu era de natură să producă în mine o adevărată prăbușire de valori. Am devenit un prieten militant al evreilor... Astfel, am propus președinția Societății Matematice în ianuarie trecut, pe Alexandru Frolov (fratele lui Scarlat), ca președinte. Am cerut și am obținut convocarea într-o ședință a membrilor evrei, care nu mai făcea de atîția ani. Am oferit un elev al meu, licențiat în Matematică să-l trimet la Paris, pentru doctorat cu bursă. E vorba de Mauriciu Paul, profesor la Școala Superioară de Evreiască. Pauker n-a vrut să primească deocamdată, socotindu-se, cu bătăie de dreapta, mai apărut aici. Toate acestea s-au întîmplat în ianuarie și februarie anul acesta, așadar mult înainte de 23 August. Iată acum încă un fapt, care arată ce fel de fascist sunt. Din 1940 trăia pe lîngă noi (un număr de douăzeci și chiar în casa noastră, apoi pe o stradă vecină) vărul primar al nevastii mele, Rudolf Schmidt, antihitlerist intrinsec, dat afară din magistratura germană pentru refuzul de a depune jurămînt lui Hitler. În fiecare an trebuia să-mi dau girul la Prefectura Poliției să are cu ce să trăiască și nu unelțească între așezărilor de aici: încît veracitatea afirmărilor mele poate fi controlată prin dosarele respective. La o invitație a Grupului German din București, Schmidt a fost destul de naiv să-mi îndrege un memoriu, în care a expus motivele pentru care se găsea în București. La 15 decembrie 1943, ca urmare a acestei mărturisiri loiale a situației sale, Schmidt a fost rămas într-un sfert de ceas de la locuința din Str. Dr. Ionescu 12, sub prete-

ION BARBU a fost cîștigat, în octombrie-decembrie 1940, adică în lunile cînd în țară se instituiseră statul național legionar, de mișcarea legionară. Arbora, pe stradă, uniforma legionară, cerea excluderea din universitate a "jidanului Tudor Vianu" (prieten al său, giurgiuvean, din copilărie) și și-a asumat misiuni de patrulare (în fața Ministerului Instrucțiunii) în noaptea de 21-22 ianuarie 1941, adică în perioada rebeliunii, după ce, se pare, în ziua de 21 ianuarie 1941, a participat la manifestația legionară din piața teatrului Național din București, cînd Radu Gyr (directorul instituției) a rostit, ca și Haig Acterian, un războinic discurs. Radu Gyr a știut să exploateze semnătura lui Ion Barbu în revista sa *Falanga*, unde marele poet a publicat trei poezii (una, *Tindă*, în 18 noiembrie 1940, cu o amplă prezentare a lui Gyr) și un articol intitulat *Un chip al Căpitanului* (2 decembrie 1940). Poema *1940*, publicată tot în *Falanga*, (din 25 decembrie 1940), era un elogiu adus la Adolf Hitler. Dl. Geo Șerban, distinsul meu coleg, a publicat, în toamna anului trecut într-un număr al revistei noastre (nr. 38/1994) toate piesele acestui dezagreabil dosar, făcînd și comentariile necesare.

Acest contencios legionar începuse să-l apese rău pe Ion Barbu imediat după 23 august 1944. Gazetele vremii, de toate orientările, cereau epurarea drastică de peste tot a foștilor pronaziști. La Societatea Scriitorilor Români s-a schimbat, în octombrie 1944, Comitetul de conducere, președinția rămînînd oricum vacantă prin fuga din țară a lui N.I. Herescu. A fost aleasă o nouă conducere, președinte devenind Victor Eftimiu iar din Comitet făcînd parte Hortensia Papadat-Bengescu, N.D. Cocea, I. Celarianu și Eugen Jebeleanu. Dată fiind atmosfera încrîncenată favorabilă epurărilor, Ion Barbu s-a gîndit să se pună la adăpost, evitînd o excludere zgomoasă din S.S.R. A înaintat o scrisoare - memoriu Comitetului S.S.R. (n-avem, din păcate, documentul), în

decembrie 1944

un ordin de mobilizare, de către estapo, și pornit chiar în aceeași zi spre închisoarea deținuților politici din Iași. Nu mai știu nimic despre el. Această brutală sancționare a unei de apropiate și a unui om pe care-l admiram și prețuiam, a fost ea singură de motiv să mă invite la mari revizui. În realitate, nu mai era nevoie: eram de mult pe calea revizuirilor de dinainte de alinaș, de la atacul din 1941 contra lui. În sfârșit, pamfletul din *reptatea* cuprinde afirmarea, vădit recurată pentru a mă pune în mare dificultate, că aș fi «patruțat cu pistoale noaptea revoluției din Piața Sfatului». Deși afirmația și imagina pe mine o trezește se distinge prin grotescul ei, pot invoca mărturia irecuzabilă, a prietenilor ei pe de-a întregul. În ultimele zile ale rebeliunii am fost grițat. Doctorul evreu din Giurgiu, Dr. Ionescu, împreună cu nevasta lui, au venit pe la noi să ne vadă. N-am putut vorbi decât din capul scării cu el. Doctorul s-a prăpădit între timp, dar soacra lui trăiește și poate atesta acest lucru. În ziua pusă în discuție, deși torțat de un lumbago, m-am dus către prietenii la Facultatea de Științe, pentru a vedea dacă se țin cursuri. Aveam după mine o scrisoare și țineam să nu lipsesc. Cursurile erau suspendate. De la Facultate, m-am întors pe jos, acasă, la ora ceasul 12-12 1/2 cu deșanul de pe lângă D. I. Stan Ionescu și cu N. Ionescu, profesor astăzi la Academia Comercială. Ei pot furniza oricând dovada acestui alibi. După masă am mers în pat. Alarmat de împușcăturile și ropotele de bejanie, care se trăgeau, am ieșit pe la 7 seara din casă, spre surpriza mea profesorul Gh. Vrâncănu, actualul decan al Facultății de Științe, pe care l-am întâlnit venind spre casă. Am făcut cu el câțiva pași, vorbind despre situație. Fiindcă mi-era rău, profesorul m-a condus pînă în poarta casei. La 7 1/2 eram în pat. Abia a doua zi, seara, am ieșit iarăși, cînd totul se consumase. Acesta era rolul meu în rebeliune: o totală absență. Îmi pare rău că trebuie să decepționez pe misteriosul A.B.C. de la *Dreptatea*: n-am nimic întru-un «desperat» al vreunei revoluții americane. Recunosc, rușinat, că n-am ținut pistolul în viața mea. Iată ce văd să-ți lămuresc, iubite prieten. Dacă aș putea sparge anonimul celui care se ascunde după alfabet (alfabetul începea la fenicieni L, M, N) aș putea măcar să-ți dau rațiunea meschină a acestei uri *elementare*, pe care mi-o dădă A.B.C. Cine știe ce chestiuni de rezonanță sau resturi de polemice mult uitate, pentru mine, hrănește lacrimi tenace. Explicându-ți motivarea, te rog să-mi scrii în ordine personal, a atacului, să termină atunci mai repede cu el. Așa, sunt silit la aceste lungi dezvoltări, care îți răpesc timpul. Te rog să mă scuzi. Al

Domniei tale credincios D. Barbilian (Ion Barbu)”.
Z. Ornea

FIREȘTE, - deși nu sufla o vorbă despre textele din *Falanga*, totuși semnate - motivațiile disculpante ale lui Barbu ar trebui luate în seamă. Mai ales cel cu vărul său german antihitlerist, despre care apoi s-a auzit, poetul crezînd în 1940-1941 că pentru a i se ierta sau a fi făcută uitată această “culpă” trebuie să pluseze exaltîndu-l pe Hitler și alte asemenea. Apoi, patru texte, deși exprimînd convingeri clare, nu constituie chiar un cap de țară și nu pot transforma o ființă ciudată și fantastă cum a fost Ion Barbu într-un fanatic legionar sau legionaroid, cu statut prelungit. A fost o rătăcire, incontestabilă totuși, de peste patru luni. Dealtfel, așa au gîndit și membrii Comitetului S.S.R. (nu așt despre această scrisoare stînjitoare în toate ale ei alcătuirii și exagerată, plusînd încă o dată tot așt de naiv și cam stupid). Comitetul a decis, firește, ca Ion Barbu să rămîna membru al S.S.R. La 25 decembrie 1944 Ion Barbu revenea de aștă dată, succint și decent, cu o scrisoare către Victor Eftimiu. Era o scrisoare de mulțumire: “Iubite Domnule Eftimiu. Dă-mi voie să-ți mulțumesc pentru modul în care ai rezolvat chestiunea mea de la Societatea Scriitorilor. Căldura și prietenia cu care m-ai întîmpinat de la început mi-au făcut, astăzi mai ales, un bine nemăsurat. Știam de mult că ești unul din cei mai inteligenți contemporani. Am avut ocazia să simt chiar tășurile diamantine ale acestei inteligente, cînd ai încercat-o, în cîteva rînduri, asupra mea. M-am supărat prosteste. Iartă-mă, te rog, și rabdă să mă socotești de astăzi înainte printre prietenii Domniei tale cei mai devotați.”

Astăzi știu că ești un om de inimă. Nu se putea altfel, perfecțiunea inimii derivînd, socratic, din excelența minții. Te rog, arată tuturor din Comitet: Doamnei Bengescu, iubitelui nostru Cocea, lui Celarianu, Jebeleanu, cît de vii sunt mulțumirile mele. Simpatia pe care mi-au dovedit-o în această împrejurare îmi vindecă vechia mizantropie. Al Domniei tale prieten. D. Barbilian (Ion Barbu)”.
Z. Ornea

Acestea sînt cele două scrisori ale lui Ion Barbu din decembrie 1944. Ele iau temperatura unui moment învolburat cînd se plăteau, repede și răzbu-nător, polițe. Chiar pentru culpe inventate darmită cînd exista un grăunte important de adevăr. E bine că atunci, ca și oricînd în împrejurări asemă-nătoare, căldura sufletească și inteligența știu să înlătore răul pentru a face bine. Mai ales unui poet de înălțimea lui Ion Barbu.

25.XI.1944

Iubite Domnule Eftimiu,

Dă-mi voie să-ți mulțumesc pentru modul în care ai rezolvat chestiunea mea de la Societatea Scriitorilor. Căldura și prietenia cu care m-ai întîmpinat de la început mi-au făcut, astăzi mai ales, un bine nemăsurat.

Știam de mult că ești unul din cei mai inteligenți contemporani. Am avut ocazia să simt chiar tășurile diamantine ale acestei inteligente, cînd ai încercat-o, în cîteva rînduri, asupra mea. M-am supărat atunci prosteste. Iartă-mă, te rog, și rabdă să mă socotești de astăzi înainte printre prietenii Domniei tale cei mai devotați.

Astăzi știu că ești și un om de inimă. Nu se putea altfel, perfecțiunea inimii

derivînd, socratic, din excelența minții.

Te rog, arată tuturor din Comitet: Doamnei Bengescu, iubitelui nostru Cocea, lui Celarianu, Jebeleanu, cît de vii sunt mulțumirile mele. Simpatia pe care mi-au dovedit-o în această împrejurare îmi vindecă vechia mizantropie.

Al Domniei tale prieten

D. Barbilian
(Ion Barbu)

Iubite Domnule Eftimiu,

În *Dreptatea* de ieri, pînă la data Miercuri 6 Decembrie, la rubrica «De la aștă la aștă» înaltă A.B.C., vei găsi (dacă nu l-ai vădit) un atac transparent la adresa mea, în legătura cu scrisoarea ce ți-am adresat, Domniei tale și Comitetului Societății Scriitorilor, acum cîteva săptămîni.

Se pune la îndrăgă șincritătes afirmărilor de aștă și se încearcă o compromitere a mea, prin publicitatea dată unor absurdități, născutură și invențiuni de cafenea.

M-am fixat regula de a nu polemiza în gazetă, pe chestiuni care privesc persoana mea. Cum însă opinia Domniei tale, ca Președinte al Societății și mai mult...

Explicîndu-ți motivele, de ordin personal, a atacului, să termină atunci mai repede cu el. Așa, sunt silit la aceste lungi dezvoltări, care îți răpesc timpul. Te rog să mă scuzi.

Al Domniei tale credincios

D. Barbilian
(Ion Barbu)

Proiect de Academie

A STĂZI m-a vizitat Bobby. Întîlnirile cu el sînt atît de originale și fructuoase încît ar merita să țin un jurnal ca să nu se piardă nimic din noianul de idei dăruit de fiecare dată.

Funcționar superior la un minister de margine, prietenul meu a fost cumpărat de o mătușă din Belgia prin intermediul unei firme englezești care se specializase în comerțul cu oameni din țările comuniste: te adresai oficiului din Londra și arătai pe cine dorești să scoți. Peste puțin timp ei se domeneau prețul pe cap de rudă. Cînd soacra, nepoata, fratele sau vărul ateriza în Occident, plătea factura. Așa a ajuns Bobby, mai întîi cu un avion Sabena la Bruxelles, și, pe urmă, proprietarul unei vile în apropiere de Ostende. În singurătatea sa citea enorm de mult, umplea caiete întregi cu notițe pe care le comenta ca să le împărtășească apoi prietenilor din toată Europa, fie prin scris, fie la ocazia unei vizite, oral. Venea doar de la gară: "Mon cher, am descălecat în urbea ta plicticoasă. Viu să te învioriez spiritual. Dar să știi, mai mult de o săptămînă nu voi putea sta." N-apucai să mistui surpriza; soneria zbrîmîia sadic. "Mon cher, o săptămînă, va vorbească." Îi făcusem și să vorbească și să vorbească. Ore întregi îl însoțeam prin coclauri neprietenose la picior, dar superbe ca peisaj. Încercam să țin pasul cu el. Avea prostul obicei că se oprea brusc din mers și provoca astfel o coliziune de multe ori dureroasă. Drept 'violon d'Ingres', avea pasiunea etimologi-

ilor. Acestea n-aveau voie să fie din slavă sau maghiară, orice altă limbă era de preferat. Bobby le prepara precum un cofetar gogoșile: cînd erau gata, rotunde, rumene și calde le depunea cu falsă modestie pe altarul patriei. "Cine nu-și iubește țara, nu poate fi un bun filolog", repeta el solemn, ca dovadă a apartenenței lui la tagma iubitorilor de cuvînt. Dar și în istorie, în arheologie și etnologie avea destule de spus. Astăzi m-a luat pieptis: "Mon cher, ai habar de unde provine cuvîntul *clan*?" Avui imprudența să am: „De la scoțieni sau irlandezi, prin franceză.” - „Bine, bine, dar irlandezii de unde l-au luat? Nu știi? O să-ți spun eu. Din română. "Ochii mi s-au dilatat să-mi crape." "Din română", repetă el. "De la cîrlan!" "Ce legătură are prefectura cu ...", îngăimam eu deprimat, fiindcă știam ce urmează. "Foarte simplu. Într-o poezie populară din culegerea lui Alecsandri din 1851 găsim versurile: 'Să ia sare/La mioare /Bolovani/La cîrlani/Și țărîțe/La oițe', deci trei categorii, am spus, genice și sociale. Tu ai fost în Irlanda vreodată? Nu? Așa se împart oiile și acolo - în limba lor termenul a trecut de la animale la oameni, clan." - "Și ce-au făcut cu cele două sunete -ir-?" - "Au renunțat la ele; -î-, așa și așa nu le-a plăcut, că respice -r- nu sînt în vîntul vechi. Prima atestare e 1429. A avut timp să treacă și să rămînă."

A schimbat repede vorba ca să nu plesnesc: "Cum a fost în America?" - "Nu ți-am scris?" Trăiam cu toate fi-
brele prăbușirea din lac în puț. "Am

dovezi indubitabile că protoromânii au participat într-o anumită fază la cucerirea Americii. Argumentul vine din istoria religiilor și mă mir, că Mircea Eliade, care a stat acolo cu ei, nu și-a dat seama. Poate dacă ar mai fi trăit... Se mon cher, să trecem zeii în revistă! Gebeleizis al dacilor e leit Quetzalcoatl al aztecilor. În Omenateite e ascunsă umanitatea noastră, zeul cel mare, părintele soarelui, Tonacatecutli îl consider ca "întunecatul". Iar stafiile alea obraznice, duhurile morților, Tzitzimitl, le-am asociat cu "țîțiricii" transilvăneni. De ce crezi că cei mai mulți imigranți americani de la noi sînt ardeleni? Păstrează vechea tradiție geto-dacă. Cu dacii au trecut și zeii marea!" Acestea și încă multe altele mi le-a spus cu osîrdie. La urmă a venit și cu o propunere: vrea să adune într-un cerc organizat pe toți "savanții onești și patrioți" - o academie internațională - care să salte cultura noastră pe culmi nebănuite. Mi-a cerut adrese. N-am avut. De mi-am amintit cîteva realizări care m-au entuziasmat; de pildă acel articol din DILEMA în care lexiei "băscălie" i se refuză sursa turcească modestă ca să capete "rude mari împărătești" din evul mediu occidental. Sau arborele genealogic al papei Voityla cu rădăcinile protoconice în viziunea regretatului Edgar Papu și, ca dar de Crăciun, în LITERATORUL, solia că un Ovidiu creștinat a supraviețuit într-un colind cules la Agighiol după nouă secole de tăinuită ședere. Lista poate fi prelungită.

Paul Miron

Nota redacției. Din lungă și vehementă (pentru motive pe care le pot înțelege, deși nu le împărtășesc) scrisoare a d-nei Nadia Nicolescu, rezultă că editorialul meu despre *Dicționarul Zăciu* ar greși în două privințe. Mai întîi, numele lui Vasile Nicolescu, "fulgerat de o boală năprasnică pe 23 mai 1983", n-ar avea ce căuta pe lista "asasinilor" unui dicționar oprit de la tipărire abia în 1986. Țin să precizez, din capul locului, că lista cu pricina nu e alcătuită de mine, ci de însuși autorii dicționarului. Este, așa dar, părerea lor. Mircea Zăciu scrie la pagina LV: "Istoricul *Dicționarului* începe, de fapt, în 1975, cînd am pus bazele primei forme, restrînsă, în formula E.Ș.E., la 111 scriitori /.../ Cartea a apărut în 1978 /.../ În toiul unei campanii de presă regizate de fostul director al Direcției Literare din CCES, poet ermetic în piele de aparțic (notă la subsol a editorului: Vasile Nicolescu), supărat că nu fusese inclus în carte, s-a creat începutul unei atmosfere tulburi, de rău augur, pentru viitorul colectivului nostru." Numai sublinierea îmi aparține. În al doilea rînd, d-na Nicolescu face observația că V.N. "n-a lucrat niciodată cu dl. Mihai Dulea și cu celelalte persoane incriminate". Eu n-am spus însă nicăieri că V.N. ar fi lucrat cu Dulea sau cu alții. Și dacă tot a venit vorba, cu unele dintre persoanele de pe listă a lucrat totuși, fiindu-le șef la Direcția Literară, care "acoperea" cenzura. În fine, mă simt obligat să arăt că despre V.N. s-a scris deseori negativ în *România literară*, dar că el n-a fost niciodată injuriat sau calomniat. Nu e stilul *României literare*. (Nicolae Manolescu)

PĂCATELE LIMBII

de Rodica Zăciu

Alegorii

O METAFORĂ jurnalistică nu rămîne aproape niciodată singură; în căutare de performanțe stilistice, autorii construiesc metafore și comparații în lanț; cum acestea sînt, prin natura scriutului publicistic, clișeizate, rezultatul - scenariul alegoric - este de obicei unul involuntar comic. Textele din presa românească actuală ating uneori grade incredibile de elabore a alegorică; metafora balizată a trenului a fost, de pildă, dezvoltată meticolos pentru a descrie situația politică: "Trenul puterii. Cercul oricum. «Locomotiva» - partidul majoritar - se mai înfundă în zăpadă, vagoanele sunt jerpelitate, partidele extremeiste circulă pe scări... Pentru opoziție este important să nu se agate de scări... Trebuie reparată garajura... Impartă este acum sinceritatea față de starea trenului... Nu cred că va deraia trenul, dar se vor clarifica pozițiile pe eșichierul traficului reparat... Guvernul nu a solicitat repararea trenului, a șinelor, a macazurilor sau hrănirea acariilor" etc. ("România liberă" = RL 896, 1993, 1; am omis fragmente din pasajul foarte lung, imposibil de citat integral). În alegoria jurnalistică e caracteristică grija autorului de a decoda cît mai explicit echivalările metaforice: textul se întrece, de multe ori, pentru a face loc explicațiilor, "traducerii": "Copilul (puterea actuală) și-a făcut gestația în pîntecul mamei sale (Televiziunea). TVR-ul este doar cea care a născut imaginea Sfîntului Gheorghe (Ion Iliescu), salvator care l-a ucis pe dragon (Ceașescu) și a scăpat poporul român" ("Cotidianul", 104, 1992, 1); "CNA-ul a crescut precum Făt-Frumos... Buzduganul său, care în limbaj democratic se numește vot secret, s-a năpustit asupra unui balaur din teritoriu - radioteleviziunea locală" (id., 258, 1992, 2).

Dezavantajat oricum de complicarea excesivă, stilul alegoric e pîndit, din păcate, și de riscul inutilității: el rămîne de multe ori un simplu exercițiu retoric, un ornament pitoresc, fără să aducă un progres veritabil în analiza fenomenelor descrise; poate chiar să alunee în erori de logică (grave pentru o figură de stil prin excelență raționalistă), prin nepotrivirea metaforelor cu fenomenul reprezentat sau prin incoerențe: "aceste mari unități ale agriculturii române abia plutesc în derivă ca să treacă mai repede prin pîcla perioadei de tranziție. Dar nu se vede malul în această economie de ceață (RL 666, 1992, 2).

Cele mai hibride imagini le produce devierea alegorică a unor expresii populare; de pildă, încercarea de a analiza și de a dezvolta narativ expresia *a fi cu musca pe căciulă*: "musca de pe căciula primarului este un bărzăun uriaș, sub aripa cărui se ascund neregulele condamnabile" (RL 1220, 1994, 4).

Primim:

Stimate Domnule Director,

M-aș simți îndatorată dacă, în virtutea dreptului la replică, și mai ales a onorabilității revistei dvs., veți dispune publicarea notiței alăturate.

Asasini cu ghilimele, impletăți și infamii fără...

În nr. 33 al revistei dvs., am descoperit cu stupeoare că, printre asasinii (cu ghilimele) ai D.S.R. este menționat după M. Dulea, Vasile Nicolescu. Articolul, semnat nici mai mult nici mai puțin decît de domnul Nicolae Manolescu, deși operează cu termeni criminalistici, nu acordă spațiu nici măcar unei minime documentări și argumentări a gravelor verdicte vehiculate. Domnia sa redă doar funcțiile deținute de împrișninați (care prin ele însele nu spun nimic) și două date calendaristice intr-adevăr esențiale:

1. Dicționarul în discuție a fost predat către E.Ș.E. în 1983;

2. După 3 ani, acesta se afla gata de tipar, în tipografie.

În acest moment, precizează domnul N.M., a intervenit crima de care se face vinovat și Vasile Nicolescu.

În 1986? În 1986!

S-ar putea crede că e vorba de o simplă festă de memorie, și afîta tot. Da' de unde! Urmărind seria nouă a R.L. se poate ușor constata că Vasile Nicolescu este sistematic și cu consecvență denigrat și injuriat. Fie de condeie ce semnau înainte de 1989 articole greșos-laudative despre el; fie de cite un papă închipuit al literelor române, însoțită de morga de

rigoare, că cineva ar putea fi scriitor, doar dacă domnia sa îi dă certificate de existență; fie de ilustra necunoscuți (sau necunoscute) din al căror vocabular și prestație se vede limpede că n-au citit un rînd din Vasile Nicolescu.

Revenind la proaspăta impietate la adresa lui V.N., nu pot să nu constat că, dacă o asemenea enormitate s-ar fi comis la adresa cuiva înainte de 1989, ar fi curs rîuri de cerneală pe tema ei. Și pe bună dreptate. Sînt curioasă să văd ce se va întîmpla acum, cînd faptul s-a produs la cinci ani după.

Oricum, paraponul justițiar are nevoie și de un suport obiectiv. Altminteri, devine periculos pentru propriul condei, de vreme ce mai sînt cititori care observă cînd acesta o ia razna.

Îmi repugnă și azi, ca și "înainte", să fac orice fel de liste reprobative și cu atît mai puțin "aluzuzonare" cu atît mai puțin "aluzuzonare". De aceea mă dezonsă să precizez că mai sînt și alți vinovați, fără ghilimele, pentru imensa nedreptate ce i se face lui Vasile Nicolescu. Nu neapărat ca scriitor, afinitățile electice fiind aici absolut de înțeles. Ci ca editor și mai ales ca om care, în condiții foarte grele, a adus mari și incontestabile servicii literaturii române, personal multora dintre reprezentanții săi, printre care se prenumără, vai, și detractorii lui actuali.

De ce mi s-a părut că nu mai am dreptul să tac? Fiindcă de data aceasta nu este vorba că nu i se recunosc aceste merite, ci că, dimpotrivă, i se pun în seamă responsabilități de factură inversă. Or, aceasta nu mai constituie o simplă nedreptate, ci o infamie.

Nadia Nicolescu

Italienii

EXTRAORDINAR, la ediția '95, a fost *momentul Antonioni*.

După 13 ani de la ultimul lungmetraj (*Identificarea unei femei*), clasicul în viață Michelangelo Antonioni revine pe ecrane! Se știe, în 1985 Antonioni a fost doborât de boală. Coincidențe stranii: aceeași boală ca și Fellini, același tip de "atac cardiovascular", internarea în aceeași clinică, din Ferrara, intervenția aceleiași echipe de medici! "Recuperarea" lui Antonioni a fost lentă și parțială: nu mai poate vorbi (nici scrie, nici citește). Se exprimă prin gesturi și priviri. În aceste condiții, ține de domeniul miracolului facerea recentului film, *Dincolo de nori* (semnat Michelangelo Antonioni, și, citești după titlu, "prezentat de Wim Wenders"). Doi regizori atât de diferiți (din generații diferite, diferiți și prin formație și prin stil). O oră și jumătate din film aparțin lui Antonioni. 15' lui Wim Wenders. Reputatul regizor german a văzut, în această colaborare, "un gest de dragoste și de admirație pentru marele Antonioni".

Scurt istoric: ideea filmului și tatonarea unor producători au apărut în 1992, la Taormina, la o întâlnire a lui Antonioni cu Alain Robbe-Grillet, care căuta un interpret pentru un personaj al lui ("personajul unui bătrîn rege orgolios rămas fără cuvânt, ca Michelangelo, după boala care l-a

"doamna Antonioni", "o dată, a ținut echipa pînă la cinci dimineața pe platou!". Pe scurt, ce fericire: "echipa a fost terorizată!"). Antonioni împlinește (pe 29 septembrie) 83 de ani. Soția lui, Enrica Fico, are 40 de ani (cînd l-a întîlnit pe Antonioni avea 18); într-un interviu în care se joacă de-a psihanaliza povestește că la șapte ani și-a pierdut tatăl, iar mama a fost mereu preocupată să fie un tată pentru ea; "așa încît, cînd l-am întîlnit pe Antonioni m-am gîndit că am întîlnit o mamă, o mamă adevărată"... Deși au trecut aștia ani de cînd sînt împreună, și deși Antonioni îi datorează în bună măsură "recuperarea", multă lume, declară ea, "continuă să mă privească cu neîncredere, ca pe o suspectă. Poate fiindcă toți sînt un pic geloși pe mine"...

Într-adevăr, Antonioni e iubit de toată lumea. La conferința de presă i-a fost rezervată o primire triumfală, la proiecția de gală a filmului s-a prezentat și Președintele Scalfaro (care, ajungînd cu o întîrziere de cîteva minute, a fost copios fluierat de "o parte" a sălii). Privindu-l pe Antonioni la conferința de presă, contemplîndu-i aerul fragil, plutitor, cvasi-absent, simți că ți se rupe inima și că nu te poți hotărî: ca un elev încurcat, nu te poți hotărî "ce concluzie să desprindem noi" din momentul Antonioni. Să vedem în el o cutremurătoare lecție (de artă și de viață)? Eroism al

poate fi privit cu o atenție pasionată: în țesătura imaginilor descoperi cadre care evocă privirea inconfundabilă a lui Antonioni. Despre ce e vorba? Despre patru "povești de dragoste", legate între ele prin personajul unui regizor (John Malkovich), care, ca într-un fel de "jurnal mental" caută subiecte, caută personaje, caută viață (este "liantul" regizat de Wim Wenders).

Poveștile sînt extrase dintr-un volum de povestiri scris de Antonioni acum doisprezece ani ("Bowling pe Tibru"): proza era, în acea vreme, "expresia" proiectelor lui cinematografice nerealizate. Așadar, noi "fragmente dintr-un discurs amoros" despre "impenetrabilitatea raportului masculin-feminin"... Din nefericire, misterul (mai ales în liantul realizat de Wenders) e turnat în tipare destul de conformiste și înecat în fraze declarative. În general, filmul lasă impresia unui exces de vorbe. Un singur episod mi s-a părut, cu adevărat, la înălțimea lui Antonioni: un tînăr remarcă o fată, pe stradă, o figură de o limpezime șocantă, (Irène Jacob), o urmărește, fata intră într-o biserică, tînărul rămîne și el la slujbă, ațipește, se trezește în biserică pustie, aleargă pe străzi, o regăsește pe fată, o conduce acasă, la despărțire o întreabă dacă se mai pot întîlni și a doua zi. "Mîine intru la mănăstire", îi răspunde, din ușă, fata cu figură luminoasă. Sfîrșit.

Filmul lui Antonioni a fost prezentat în afară de concurs. În competiție au figurat alte trei filme italiene (și toate trei au intrat în palmares).

ETTORE Scola și *Romanul unui tînăr sărac*. Un "film de actualitate", într-un cartier de blocuri al Romei, ca o enclavă de provincie în vasta metropolă. Un bătrîn simpatic și ciudat (mai mult ciudat decît simpatic) jucat de Alberto Sordi îi propune, din vorbă în vorbă, unui tînăr vecin, contra unei sume serioase de bani, să-i... lichideze nevasta. Cu o condiție, îi răspunde rîzînd tînărul: "tu s-o omori pe mama". Tînărul - intelectual, ochelarișt, tăcut - e un absolvent strălucit de Litere, fără slujbă. "Un tînăr sărac", obligat să trăiască din pensia unei mame care îl terorizează printr-atele cu eforturile ei teribile de a salva aparențele, de a rămîne respectabilă în ochii cartierului. Într-o memorabilă secvență de ceartă mamă-fiu, fiul se repede la o fereastră, o deschide și urlă către toate ferestrele vecine adevăruri "rușinoase", urlă că, de fapt, nu are nici măcar servicii, își urlă sărăcia și aproape că, o clipă, își strînge mama de gît. Cînd va fi acuzat de o crimă pe care n-a comis-o, tînărul se va simți, în pușcărie, mai util și mai liniștit decît afară... *Romanul unui tînăr sărac*, conceput ca un zig-zag de semitonuri (de la comedia "de caractere" pînă la grave drame sociale) și-a propus să fie, zice Scola, "romanul unei generații disperate, dezamăgite, dar

Michelangelo Antonioni și soția. O diferență de vîrstă de 43 de ani!

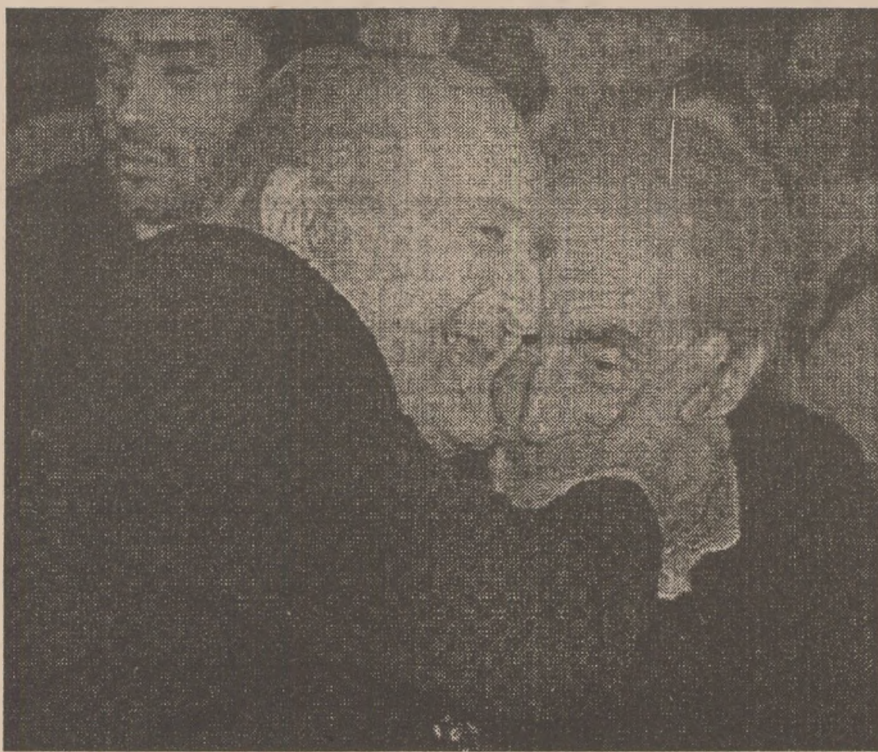
încă inocente"...

Un alt film italian în competiție: *Omul din stele*, al tînărului (n.1956) Giuseppe Tornatore, autorul aceluiași multipremiat *Nuovo Cinema Paradiso* (1988). Amîndouă titlurile se leagă de Sicilia copilăriei lui Tornatore și de obsesia cinematografului. În anii '50, un șarlatan cu un camion încărcat cu un aparat de filmat și cu role bate satele Siciliei și invită locuitorii (contra unei taxe) să dea probe ca să devină actori, "să cîștige milioane", să evadeze! "Probe" pe care De Sica și Rossellini le așteaptă! Trei sferturi din film se compun din astfel de "probe" (majoritatea cu actori neprofesioniști): țărani, mafioți, poștiști, contra-ban-diști, foști luptători în Spania, vampe, babe, fecioare - toți se prezintă cu ardoare și inventează cîte un "număr" personal în fața unui aparat de filmat cu pelicula expirată! O întreagă Sicilia secretă se dezvăluie în fața unui martor orb! Pe toată această porțiune, filmul are incandescența și altitudinea unei capodopere. Dar în ultimul sfert, intră în picaj și sfîrșește la sol, ca un film oarecare.

De mare succes s-a bucurat la festivalul *Pasolini, un delict italian*, de Marco Tullio Giordana (n.1950), în tradiția cinema-ului justițiar al unui Francesco Rosi. Amestec de ficțiune și documentar, de culoare și alb/negru, despre cazul Pier Paolo Pasolini, regizor, scriitor, poet, ucis acum douăzeci de ani, în împrejurări încă neelucidate. "Ce știți despre Pasolini?", îi întreabă o profesoară, pe elevi, după asasinarea lui Pasolini. "A fost homo", răspunde un elev. Profesoara le citește o poezie despre Roma și clasa încremenite, vrăjitate: "Acesta a fost Pasolini". Filmul demonstrează că dispariția lui P.P.P. n-a fost consecința unui "conflict între homosexuali", ci a unui complot care viza scoaterea din scenă a unui adversar politic incomod (filmul citează dintr-un articol acuzator al lui Pasolini, și totul sună, azi, profetic!). Un film-rechizitoriu, care reușește să impună redeschiderea unui proces mușamalizat și a unui "caz clasat".

Încă un exemplu în favoarea ideii că - în istoriile personale, ca și în istoriile naționale - cazurile "clasate" nu au odihnă pînă nu se întîlnesc cu adevărul lor adevărat. În fond, toată istoria omenirii nu e decît un "giallo" - cum îi zic italienii genului polițist -, un giallo fără sfîrșit.

Eugenia Vodă

Președintele Scalfaro prezent la premiera lui Antonioni

lovit"). Nici un producător nu s-a arătat interesat să dea curs proiectului (cu un regizor de peste 80 de ani, și încă redus la mușenie!), fără garanția altui regizor. Antonioni l-a propus pe Wim Wenders. Wim Wenders nu numai că a acceptat, dar și-a redus rolul, pe platou, la o simplă și îndatoritoare asistență de regie. N-a încercat niciodată să intervină în voința lui Antonioni. Ca un mim genial al propriului personaj, la filmări Antonioni a reușit să rămînă Antonioni. Nu un bătrînul sacru, nu o jucărie stricată pe care echipa s-o menajeze cu venerație, ci Antonioni, cel dintotdeauna: dur, autoritar, de o exigență feroce. În plus, de o energie continuă ("inactivitatea, nemișcarea îl sperie!", povestește

supraviețuirii? Al fidelității față de sine? Față de misiunea hărăzită? Sau să vedem în el spectacolul - înduioșător-clovnesc - al unui om condamnat să fie umbra propriei umbre? al unui (fost) maestru al lucidității condamnat să mimeze viața, ca într-un vis?

Cît despre filmul *Dincolo de nori*, unii critici (italieni) l-au comentat cu afecțiune, alții cu necruțate rece (ex."La Repubblica" îi reproșează autorului "o nostalgie voyeuristă și estetizantă pentru tinerețea corpurilor și pentru ritualurile amoroase"). Sigur că, dacă, prin absurd, Antonioni ar fi făcut numai filme ca acesta din urmă, el n-ar mai fi intrat în istorie. Nu e mai puțin adevărat că, totuși, noul film

PREPELEACde Constantin
Toiu

Eterna poveste

VORBELE sînt femele, iar faptele sînt masculi, susține o veche zicere franțuzească: *Parolles sont femelles et les faits sont masles...*

O vorbă, două vorbe. Un fapt, ... două fapte. În limba noastră situația se complică, prin cazul ambigen. *Faptul*, masculin, se face, la plural, *femele*. Nu cumva de aici i s-o fi trăgînd românului, în politică mai ales, lipsa deciziei energice, sincere, bărbăția fără ocolișuri, ce pune cu adevărat lucrurile într-o mișcare directă, nu cotită?... În orice caz, Politica-i, sigur, femeie. Ea împarte cu ușurință vorbele, fără să și le țină; ea te provoacă, te amăgește, te atrage, schițînd imediat un pas îndărăt, ori mai mulți, șovăind, șovăind: *mai nu vrea, mai se lasă...* Cunoaștem.

Să nu generalizăm. Sînt și femele cu fire bărbată, după cum și bărbații-muieri, fără a ne gîndi la lucruri urîte. O dată, ne gîndi la *Toamnei*, liniștită, prielnică discuțiilor, convorbirilor senine, chiar și meditației, o doamnă bătrînă cu părul alb-alb, decentă în totul, după cum arăta, își muștruluia cu asprime bărbatul cherchelit, într-un grad înaintat de uzură fizică și care abia mai vorbea proptit ferm de un pom. "Bețivule... nenorocitul, mi-ai mîncat viața, ... uite în ce hal ai ajuns, ... alcoolicele și destrăbălatele, cine m-o fi blestemat, Dumnezeule mare, să-mi împart viața c-o zdreanță, om de nimic ce ești, toată viața așa ai fost, o căzătură, bețivanule!"

Dacă aceste cuvinte ar fi fost rostite cu glas tare, lumea s-ar fi adunat ca la circ. Cum spusei însă, strada *Toamnei*, mai puțin circulată, e o stradă discretă, înțelegătoare. Bătrîna, în exasperarea ei, ar fi putut să țipe. Dar ea vorbea cu o voce scăzută, aprigă, deosebit de scăzută, și cum ședea aproape, înapoi, făcîndu-mă că-mi leg șiretul la pantof, ca un detectiv în misiune, auzisem totul.

Vinovatul era la pămînt, numărat. Și-atunci, el din cine știe ce coltoane foarte ascunde, cine știe ce drojdii grele ale existenței,

stratificate, nu într-atît, încît să nu rămînă fisură, un mic tunel de salvare sau, dacă vreți, o scară, o scărișcă, a dezastrului, - cum sînt scările de incendiu ruginite, nefolosite cu zecile de ani și pe care nici nu le mai vezi - scoase prin acel tunel strîmt, ori făcu să se cațere disperat un ins, un alt ins, de demult, care artikulă deslușit: "Tu, ... înge-rașul meu... stai așa! Nu, ... în-ge-rel!... tu... care va să zică, ... amorul meu... care pã lume nu am pã altcineva..." și se prăbuși în genunchi plîngînd în hohote mici, muieresti.

Bătrîna a stat un moment. L-a privit scîrbită, de sus. Pe urmă s-a aplecat, ajutîndu-l să se ridice și-a zis: "Hai acasă, hahaleră!"

Or, noi știm: "hahaleră" e o vorbă aproape dragăstoasă.

Un prieten, rus, la Moscova, cu decenii în urmă, îmi spunea că dacă în Rusia n-s-a fi femele, totul s-ar duce (cum s-a și dus) de rîpă. Și că femeile, rămînînd treze, aveau grijă de toate. Bărbații nu mai vedeau nimic, chiori de băutură.

Luînd exemplul Moscova - Leningrad, pe care am văzut o femeie corpulentă, puternică, în uniformă, șefa trenului. Trecînd pe lîngă ea și aducîndu-mi aminte de cuvintele prietenului moscovit, am salutat-o. Ea mă privea mirată, uitîndu-se după mine ca după un om băut, deși mergeam drept.

La întoarcere, a doua zi, pe personul Leningrad, am văzut-o din nou, cu aceeași severă, corectă, impunătoare ținută. M-am dus din nou la ea, cu o înfățișare cît mai serioasă și mai normală cu putință și îi adresai un al doilea salut. "A, tî!" - cam așa ceva - făcu ea. Mă recunoscuse. Orice ar fi, nebunii nu trec fără a fi observati.

La Beijing, 40.000 de femei s-au strîns să discute despre soarta femeii pe globul terestru. Greu. Greu de tot. Mai cu seamă cînd se uită esențialul: că femeia-i eterna, inefabila poveste, nu-ntreba care este...

Schimbarea zodiilor

NU s-a stăruit îndeajuns în istoriile noastre literare asupra momentului însemnat al ieșirii din zodia poeziei religioase (legate într-un fel sau altul de cult) și al intrării în zodia poeziei artistice. Poezia rituală (*psalmii* și speciile derivate din ei - *rugăciunile* și *imnurile*) releva - chiar talmăcită fiind - un model auditiv-armonic caracterizat printr-o tendință izocromă sesizabilă; se întemeia, deci, pe o formulă ritmică particulară care impune o frazare neobișnuită și comunică o stare de încordare mistică. Tranziția spre poezia artistică (laică) a avut loc prin transpunerea stilistică în versuri rimate, a fondului creștin care primea, astfel, "podoaba ieftină a elocinței lumesti". Această *translatio*, această soluție de compromis a fost găsită cu secole în urmă de cărturarii europeni (vezi Curtius), care au pus, în felul acesta, în circulație un *gen hibrid*. Am adoptat-o și noi (ca totdeauna târziu, defazat și cu teama datorată omnipotentei tradiției ortodoxe), foarte probabil sub imboldul calvinilor români ai căror psalmi - făcuți atractivi prin rimă - au fost folosiți drept cîntece (graduale) încă de la sfîrșitul secolului al XVI-lea. Girat de școala retorică europeană, *genul hibrid* care ia naștere pierde intensitatea incomparabilă și vigoarea aceea a concentrărilor ritmice specifice poeziei rituale (menite cultului), dar reprezintă, prin efortul vizibil al încheierii *colonului* prin rimă, pasul necesar spre artisticitatea... laică. Dosoftei, prin Miron Costin (Psalmul 5 prelucrat și introdus în *Stihuri împotriva zavistiei* - 1671-1673), Ștefan Fogarasi sau Ioan Viski (într-un manuscris semnat de Ioan Viski), Teodor Corbea (prin 1710-1720?) rimează psalmi. Cîteva *rugăciuni rimate* de Nicolae Costin și de Dimitrie Pandovici Typografu poartă titluri înșelătoare (*Epigrama din Ceasornicul domnilor* și, respectiv, *Cătră pravoslavniculu norodu al Țării Rumânești* din *Catavasierul* din 1742). Demne de interes sînt, însă, fragmentele de ținută imnică ornate cu elemente de rimă: *Gradualul 5* din *Fragmentul Todorescu* (1570-1573?), o *Laudă pentru Paști* din *Codicele Petrovay* (1672), *Laudî ție, Doamne, cu îngerii dau*, din *Cazania* lui Varlaam (1643) și mai ales *Acatistul* și *Paraclisul Precistei* în versiunea lui Dosoftei din 1673. Ele anunță tranziția spre *oda eroică*, adică spre cea mai frecventată specie din repertoriul artistic european. Urmasă a vechiului *encomion* și avînd drept corespondente, în plan oratoric și nu numai, *panegiricul* și *apologia*, *oda eroică* se potrivea cu ceea ce înțelegea Evul mediu - și nu numai - prin poeticitate: ornarea, împodobirea - ca forme de omagiere, de magnificare - a cuiva sau a ceva. În

princi piu, ceea ce era encomiastic nu avea cum să nu fie și poetic. Spiritele înalte ale țărilor române au aderat fără rezerve la această viziune europeană asupra poeziei. N. Olahus cerea "renunțarea la bucolicul ritm și cîntarea faptelor marilor regi", D. Cantemir considera că "tropurile ritoricești sînt bune pentru măgulitori", iar pentru M. Costin contau doar "lucrurile și laudile împăraților". Cu toate acestea, a trebuit să răscolim antologiile și istoriile literare și să reexaminăm o mulțime de texte clasate aiurea, multe pe criterii nepertinente, pentru a descoperi pe acelea care conțin, în structura lor compozițională elementele *odei eroice*: enumerări - cumulative de însușiri și de fapte hiperbolizate și proiectate, analogic, în mitologia păgînă sau creștină; o virtuozitate prozodică și o măiestrie artistică vădite, căci stăruința înfrumusețării, a lustruirii, etalarea meșteșugului echivalau cu un omagiu indirect. În afara unor poeme compuse în limbi de prestigiu cultural (*Elegia la mormîntul lui Erasmus* - publicată în latină, la Louvain, în 1537, de N. Olahus și *Epigrama* închinată Doamnei Elena, apologie tipărită, în slavonă de Udriște Năsturel într-un *Triod. Penticostar* din 1649), un singur text redactat în limba română și, evident, în Transilvania poartă semnele indubitabile ale speciei clasice laice avînd ca subiect un erou "civil": oda dedicată de Mihail Halici-fiul, în 1674, lui Francisc Páriz Pápai cu ocazia trecerii doctoratului în medicină, la Basel. O odă laică tipică, semnalînd prezența firavă a unei filiere apusene. Textele scrise în celelalte țări române și aparținînd categoriei cuprinzătoare a *liricii magnificării* se află, însă, la granița dintre imnul religios (de sorginte bizantină) și oda eroică. Le-am putea numi *imnuri profane* fiind închinare fie "eroilor" mitici ai credinței (ca "dumnezeuscul David" pe care îl proslăvește N. Milescu, ori sfîntul Nicolae, elogiut de un anonim în *Molitvenicul* de Rîmnic, de la 1730 (fie unor personaje de vază din lumea, de atunci, a bisericii (cum ar fi mitropolitul de Belgrad și episcopul de Rîmnic glorificați - poate și din obligație de editor, în același *Molitvenic* de Rîmnic. Am putea încadra tot aici acel elogiul inteligent pe care Antim Ivireanul îl face, evitînd directitatea umilitoare, în *Chipurile Vechiului și Noului Testament* stăpînului său pămîntesc Brâncoveanu. În toate aceste prefigurări ale odei eroice, prezența rugăciunii la sfîrșitul elogiului trădează amprenta genetică religioasă a speciei la noi.

SIMULACRELE NORMALITĂȚIIde Eugen
Negrici

Primim:

O dedicație pierdută

În Editura "Eminescu" a apărut, postum, al zecelea volum de versuri al poetului Mihail Crama, intitulat *Copil la Cîrțile Române*, cu următoarea mențiune: "Regretăm pierderea unei dedicații adusă de autor ulterior, dedicație care nu a fost transcrisă pe manuscris".

Este de datoria mea de fiu al poetului să aduc la cunoștință dedicația, cu atât mai mult cu cât tatăl meu o dăduse la timp și cu cât comunicase directorul lui editurii - pe atunc domnul Mircea Ciobanu - că, dacă nu este de acord cu apariția ei, își retrace manuscrisul. Iată dedicația: "Această carte se închină primului din generația mea - Regelui Mihai I al Românilor - din întronarea copilăriei Sale până-n legendele Neamului. 24 decembrie 1990". O pot anexa și în facsimil, așa cum mi-a rămas, purtând și ultima corectură manuscrisă, fiind încredințat

că această ultimă formă corespunde cu cea trimisă editurii chiar pe manuscris (predat în februarie 1991). Poate că tocmai această dedicație explică întârzierea apariției volumului, pentru care tatăl meu dăduse deja bunul de tipar în 1993.

Îmi rămîne să constat, cu amărăciune, că drept cetățeanului de a-și exprima opiniile și simțămintele (art.30 din Constituție) nu este recunoscut pe de-a-ntregul nici unui membru al Uniunii Scriitorilor, fie el premiat al Fundațiilor Regale (1947), ca și al altor premii literare ce i s-au atribuit.

Doresc ca să se găsească această dedicație și ca să regăsim pe pierdutul ei adresant.

12 septembrie 1995

Radu Enăchescu

Criza estetică

ÎN PLINĂ și gălăgioasă criză a grîului, în timp ce într-o parte a spectrului politic se plămădeau moțiuni, iar în cealaltă se făceau vocalize pentru vehemente răspunsuri, s-a consumat, aproape nebagată în seamă, într-o cvasisurdină, o adevărată *criză estetică*. Și chiar dacă ea nu s-a prelungit prea mult și nici nu a căpătat o prea convingătoare expresie mediatică, doar simpla și scurta-i manifestare este suficientă pentru a pune pe gânduri. Dar despre ce este vorba? Încercînd să mai identifice niște resurse pe care să le atragă spre Ministerul Agriculturii, al cărui portofoliu îl deține, PUNR-ul, prin vocea inconfundabilă a lui Ioan Gavra, a propus o reducere severă a bugetului Camerei Deputaților, la capitolul protocol și investiții cu caracter artistic. Și pentru ca propunerea să nu plutească în vag, dl. Gavra a oferit, ca să zic așa, un exemplu concret de proastă utilizare a fondurilor. Printre lucrările achiziționate de către Parlament, remarcă domnia sa, se găsește și o pictură a lui Sabin Bălașa, reprezentînd o femeie cu sîinii goi și a cărei prezență ar tulbura vizitatorii nepreveniți, cum ar fi, de-un exemplu, delegațiile sindicale. Vederea acestei imagini abate, care va să zică, gîndurile celor veniți cu treburi importante, le adoarme vigilența și conștiința de clasă, transportîndu-i simultan într-o iluzie care nu are nicidecum de-a face cu militantismul. Atins direct în orgoliul său de colecționar și de connaisseur, dl. Adrian Năstase,

vizionarul artistic al Parlamentului, a devenit brusc vituperant și a demontat în câteva cuvinte fragilul organ estetic al lui Ioan Gavra care, zice dl. Năstase, confundă opera de artă cu o revistă porno. Dacă în problemele politice curente polemicele dinlăuntrul coaliției guvernamentale sînt duse doar din vîrful buzelor și de ochii lumii, în cazul acesta disputa a îmbrăcat tonalități grave pentru că aici nu mai este vorba de convenții și aranjamente, ci de lucruri adînci, care țin chiar de specificitatea noastră umană. Și dl. Năstase a lăsat să se înțeleagă, prin solemnitatea atitudinii și prin aplombul discursului, că este tocmai mesagerul acesteia. Diversitatea și adversitatea opiniilor pe care le-a generat lucrarea lui Sabin Bălașa pun, de fapt, în discuție o problemă foarte serioasă care privește însăși percepția operei de artă. Și dacă ele sînt hilare pînă la ridicol e pentru că împrumută întreg ridicolul celor angajați în aceste dubitații estetice sui generis. Dar, pentru o mai bună înțelegere a faptelor să vedem mai întîi unde se situează atitudinea lui Gavra. Un monument de mediocritate și de incultură - să ne aducem aminte că într-o mai veche emisiune realizată de Tele 7 abc el n-a fost în stare nici să numească trei reprezentanți ai Școlii Ardelene -, Ioan Gavra ilustrează cel mai rudimentar mod de a privi o lucrare de artă: adică pe acela care identifică *reprezentarea* cu *obiectul reprezentat*. Așadar, o pictură care reprezintă o femeie este percepută nu ca o convenție în care

importante sînt puterea de observație, simțul formei și al compoziției, forța de organizare a limbajului și, finalmente, coerența expresiei, ci ca o *femeie* pur și simplu, în stare să stîrnească pasiuni și să provoace reacții specifice. Dar Ioan Gavra poate fi liniștit; nu este singurul care trăiește astfel o formă artistică. Se spune că pictorul grec Apelles a pictat niște struguri cu o asemenea măiestrie încît un stol de sturzi s-a repezit din văzduh să le ciugulească boabele. Și Clement Alexandrinul povestește în *Cuvînt de îndemn către eleni* sau *Protrepticul* că niște porumbei adevărați au zburat către porumbeii pictați într-un tablou, din pricina iluzionismului cu care au fost redați cei din urmă. Și tot el mai spune că armăsarii nechează "cînd văd niște iepe bine pictate", iar un taur sălbatic a fost puternic atras de o vacă sculptată în lemn de către legendarul sculptor și arhitect Dedalus. Sigur, nu cu sturzul ar putea fi comparat Gavra în reacția lui *estetică*, și cu atît mai puțin cu porumbelul, dar comportamentul armăsarului sau cel al taurului, și aici se ascunde, evident, un elogiu, tot i-ar putea fi asociat. Însă acest răspuns la provocările imaginii vizează partea tenebroasă din alcătuirea umană, mai bine zis subumanul care sălășluiește mocnit în firea noastră, și din acest punct de vedere Ioan Gavra își poate trăi senin parteneriatul cu piesele faunistice mai sus amintite. Nici situația lui Adrian Năstase nu este cu mult mai fericită. Primitivului Gavra el îi răspunde cu

aerul superior al snobului bine exersat. Și, trebuie s-o recunoaștem, snobismul nu poate fi întreținut fără o minimă subtilitate. El are perfectă dreptate că o operă de artă nu trebuie confundată cu o revistă porno, dar autenticitatea observației devine nulă prin incapacitatea de a identifica opera de artă. A vorbi despre *artă* în fața unei lucrări semnate de Sabin Bălașa nu este decît un mod de a face antrenament retoric. Năstase știe în principiu cum trebuie privită o lucrare de artă, dar practic este incapabil de a discerne. Singurul cîștigător, dacă acesta poate fi numit cîștig, din această ecuație cu trei cunoscute, este Sabin Bălașa care, fără să vrea, a supus doi parlamentari unui examen ce le-a fost fatal. Le-a deconspirat ignoranța pe care nu le-o egalează decît anvergura aroganței. În ceea ce-l privește pe Bălașa însuși, lucrurile sînt limpezi precum cerurile pe care le pictează. Și aici aș înclina să cred că Gavra are ceva mai multă dreptate: pentru holurile Parlamentului mai potrivit ar fi, decît bustul unei femei cu sîinii goi, portretul fecioarei azurii mîntuite la Tîrgoviște și tot de Bălașa pictat. Iar dacă l-am amintit deja pe Clement Alexandrinul, cea mai bună încheiere la această *criză estetică* este o exclamație a sa din același *Cuvînt de îndemn către eleni*: "Atîta dorință nebunească insuflă în oamenii fără judecată artele de prost gust!"

"Pescărușul" în coregrafia lui Ioan Tugearu, Monica Petrică (Arkadina), Alina Ciolan (Nina) și Tiberiu Almosnino (Trigoriu).

CINE este acest Roman Vlad care a compus *Pescărușul* - m-a întrebat un cunoscut regizor, mare meloman și deci nelipsit de la concertele și spectacolele Festivalului "Enescu". Sensul întrebării era sugerat de intonația ei: "Cine este acest Roman Vlad care și-a permis să se atingă de Cehov!?! Nu că rezultatul demersului său componistic n-ar justifica o asemenea îndrăzneală, dar numele lui nu-mi spune mare lucru..."

Cred și eu! Dacă n-ar exista în programul de sală al spectacolului Operei Române din Iași "O schiță de portret" (realizată de către Vasilica Stoiciu-Frunză) din care publicul poate afla cîte ceva despre autorul partiturii muzicale, probabil că, auzind-o cîntată în limba lui Dante (în care a fost tradusă de către compozitor, din rusa în care o scrisese

inițial), lumea și-ar închipui că Roman Vlad este italian... Așa, însă, spectatorul află că el nu este nici italian, nici rus... și nici ucrainian (deși s-a născut la Cernăuți, dar pe cînd acesta aparținea României Mari: la 20 decembrie 1919), ci român, stabilit la Roma în 1938, unde și-a continuat studiile muzicale (fundamentate la Conservatorul din Cernăuți, printre alții cu reputatul profesor, compozitor și teoretician Liviu Rusu), absolvind Academia Santa Cecilia, pentru a se afirma curînd ca pianist concertist, devenind apoi fiind profesor la diverse conservatoare din peninsula, director artistic al formațiilor muzicale ale Radiodifuziunii Italiene din Torino, dirijor general al teatrelor de operă din Florența și Roma, Președinte al Societății Italiene de Muzică Contemporană, director al celebrului festival internațional "Maggio Musicale Fiorentino". Ceea ce nu se spune în programul de sală - redactat probabil în 1994, cînd la cea de-a 75-a aniversare a muzicianului, Iașul i-a sărbătorit decernîndu-i titlul de cetățean de onoare al orașului și pe acela de doctor honoris causa al Academiei de Arte "George Enescu", ediînd prin grija Fundației "Sf. Apollonia" volumul *Introducere în opera lui Roman Vlad* și montîndu-i la Opera Română, într-un spectacol-coupé de balet, *Pescărușul* pe care bucureștenii l-au văzut acum și *Dama cu camelii* pe care din păcate n-au avut bucuria s-o poată vedea - este faptul că între timp muzicianul nostru a fost numit director artistic al teatrului de operă La Scala din Milano. Se spune, în schimb, că Roman Vlad este autor nu doar de muzică (de cele mai variate genuri - de la operă și balet la teatru și film, de la vocal și instrumental la electronic), ci și de scrieri despre muzică (*Istoria dodecafoniei*, *Muzicile religioase ale lui Igor Stravinski*, *Modernitate și tradiție în muzica contemporană*), iar amplele sale "Adnotări" la *Pescărușul* (publicate în același program de sală) pot da o idee despre dimensiunea int-

electuală remarcabilă a acestui atît de complex artist.

Partitura lui poate să-ți placă sau nu (conservatorii o vor găsi prea modernă, iar modernii o vor socoti demodată), dar nu poți să nu fii sedus de capacitatea ei de a extrage într-un chip ingenios esența dramei cehoviene, pentru a o exprima în limbajul comun al muzicii și dansului, apelînd la cea mai evidentă formă de contact între cele două arte: *variațiunea*. "Variațiuni cîntate și dansate" este, de altfel, subtitlul lucrării. Cîntate admirabil, de către Orchestra Operei din Iași, aflată sub bagheta fermă și inspirată a dirijorului Răzvan Cernat, cu concursul a doi soliști vocali de excepție: Cristina Simionescu și Cătălin Berea. Dansată entuziasmant, de către opt balerini ai teatrului ieșean (Alina Pavaloi, Gabriela Comșa, Cristina Iuriciuc, Cătălin Ailiese, Viaceslav Baltaga, Lucian Popa, Dan Berihoi, Sorin Macovei) și doi invitați de la cel bucureștean (Monica Petrică și Tiberiu Almosnino), dintre care strălucesc printr-o forță de expresie particulară (pe care puțini artiști o au, dată de la Dumnezeu) Cătălin Ailiese (în rolul celui mai important dintre eroii piesei: Treplev) și Viaceslav Baltaga (cu atît mai demn de remarcat, cu cît evoluează într-un rol aproape episodic: Șamraev).

Că pe toți dansatorii ieșeni (pe care-i văd acum pentru prima dată) coregraful Ioan Tugearu i-a făcut să-și depășească limitele și statutul, să-și descopere și să-și pună în valoare veritabila personalitate, n-am nici o îndoială: știu doar bine ce a reușit să facă, în urmă cu cîțiva ani, din baletul extrem de modest pe atunci al Teatrului Liric din Constanța cu care a montat un fascinant spectacol... (Și mă gîndesc că nu există "tratament" mai eficace pentru oricare dintre trupele teatrelor noastre decît lucrul cu acest minunat coregraf, pedagog înnăscut, înzestrat cu un har aparte, pe care excepționalul balerin solist de pînă mai ieri îl risipește în

vremea din urmă cu mereu sporită dărnicie...). Ceea ce este neobișnuit, însă, este raportul coregrafului cu opera sa. Ioan Tugearu, creator de "spectacole de autor", în care aproape totul - de la scenariu și coloană sonoră, pînă la regie și coregrafie - îi aparține, s-a văzut acum pus într-o situație nemaîntîlnită în ceea ce-l privește: în loc să fie el cel care *alege*, a fost *ales*. Ales să creeze o muzică dată, impunînd un subiect anume, ba chiar și un libret cu puține posibilități de evadare, Ioan Tugearu a avut probabil nevoie (iarăși pentru prima dată!) de colaborarea unui regizor. Presupun că lui Dan Nasta i se datorează deci, într-o oarecare măsură, claritatea acțiunilor și pregnanța caracterelor, ca și abaterea pe alocuri de la litera textului cehovian: suprimarea tentativei nereușite de sinucidere a lui Treplev și mai cu seamă înzestrarea lui Șamraev cu un surprinzător amor pentru Arkadina, ceea ce închide un al treilea cerc al iubirilor neîmpărtașite (Medvedenko-Mașa-Treplev-Zarecinaia-Trigoriu; Polina-Dorn; Șamraev-Arkadina-Trigoriu). Beneficiind - prin contribuția lui Mircea Marosin - și de un cadru scenografic foarte poetic (aforistic și metaforic totodată, în care singurul element disonant este pescărușul de carton mînjit cu vopsea roșie; era oare atît de greu de realizat o pasăre cu pene adevărate, care să se răfîre blind sub degetele tandre și disperate ale eroilor?!), Ioan Tugearu creează cu o fantezie și o rigoare de invidiat un balet de mare frumusețe plastică și de imensă încărcătură expresivă. Desenul său coregrafic este pur și grațios, de o extraordinară precizie și putere de sugestie, cu remarcabilă coerență stilistică. Or această din urmă calitate nu mi se pare deloc de neglijat, într-o vreme în care haosul conceptual produce tot mai adesea opere scenice de un prost gust desăvîrșit...

Luminița Vartolomei

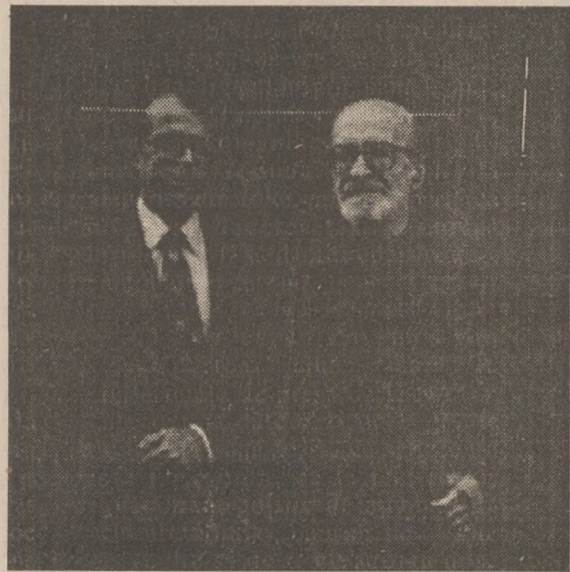

Un mare prieten american al culturii române

ÎN PRIMĂVARA lui 1989 citeam entuziasmat voluminoasa monografie a profesorului Ricketts dedicată începuturilor românești ale Mircea Eliade, fișind conștiincios nu doar în vederea redactării unei recenzii, ci mai ales pentru propria mea informație privind o mulțime de aspecte mai puțin cunoscute din biografia spirituală a istoricului religiilor, biografie ce s-a interferat inevitabil cu destinul culturii interbelice românești.

Nici nu mi-aș fi închipuit atunci că voi locui la numai 400 de mile distanță de autorul acestui studiu esențial pentru oricine vrea să se familiarizeze cu viața și opera eliadescă... Ce mică e lumea! Și plină de neprevăzut!

În a doua sa vizită în România a ținut să mă cunoască personal. Așadar, mă trezesc cu un telefon de la profesorul Handoca, care-i fusese gazdă și ghid, și mă înfățișez, mort-cuopt, în casa domniei sale. Era în vară, în noiembrie, am stat de vorbă cu profesorul Ricketts în carne și oase, după ce, cu un an înainte, îl interviewasem prin corespondență. Am discutat puțin, eram emoționat dar în același timp nu voiam să-i fac o impresie

sie nefavorabilă din pricina englezei mele neexersate din timpul liceului. La numai două luni am ajuns eu însumi în Statele Unite, așa că i-am scris, mărturisindu-i primele impresii, dar el mi-a răspuns imediat încurajându-mă să nu deznădăjduiesc, să țin fruntea sus, să nu mă dau bătut. Acum ne scriem mult mai des și cu mai mult folos, întreținând o colaborare permanentă; eu îi trimit un text sau mai multe, el, conștiincios, le traduce în engleză dovedind nu numai sîrguință ci și o sensibilitate a numelui, găsind echivalențe nesperate. Așa se nasc cărțile proiectate să apară la *Criterion Publishing*, o mică editură înființată de curînd care-și propune să facă cunoscute publicului american o parte din valorile spiritualității românești.

S-a născut exact în ziua de Crăciun a anului 1930 în St. Petersburg, Florida. În 1952 obține un Bachelor degree la Universitatea din Florida, specializarea istorie, etnologie, sociologie... Dar nu se mulțumește cu acest background ci decide să continue studiile la Emory University, obținînd de data aceasta un Bachelor of Divinity, echivalent cu un Master degree. Nemulțumit în continuare cu profesiunea ce i-a conferit-o diploma respectivă (cea de pastor metodist), Mac L. Ricketts decide să se întoarcă la universitate pentru a-și continua studiile, intenționînd să predea religia la acest nivel superior. Așadar, face o ofertă în 1959 la University of Chicago și este acceptat. După ce obține un Master în Istoria Religiilor în 1961, susține dizertația pentru Ph.D.(Doctorat) trei ani mai tîrziu. În acest timp l-a cunoscut și s-a apropiat de profesorul Mircea Eliade, mergînd la cursurile sale și vizitîndu-l încă din 1961. Mircea Eliade va fi și vizitînd în drumul său al dizertației sale despre mitologia indienilor din America de Nord (titlul exact al tezei sale este *The Trickster in North American Indian Mythology*).

Cu un doctorat în buzunar găsește un post de profesor (part-time) la Millikin University, Illinois, unde va funcționa doar un an, iar pentru o perioadă ceva mai lungă (șase ani) la Duke University, Durham, Carolina de Nord. Din 1971 și pînă în prezent va funcționa ca profesor de istoria religiilor, îndeplinind totodată și funcția de șef de catedră în cadrul Departamentului de religie și filosofie, la Louisburg College, Carolina de Nord. La sfîrșitul acestui an, potrivit legislației americane a muncii, Mac se va retrage la pensie, împlinînd 65 de ani.

Bun prilej, zic eu, de a dedica și mai mult timp decît înainte preocupărilor sale cărturărești.

Cum începe Mac L. Ricketts să studieze și să traducă în limba engleză opera științifică și literară a lui Mircea Eliade? În 1971, fostul său profesor de istoria religiilor de la Chicago University îl roagă să-l ajute la traducerea *Autobiografiei* sale, care era redactată într-o engleză nu prea bună. Mac deja scrisese cîteva articole despre Eliade, îl vizita și coresponda cu el. Astfel, decide să învețe singur românește, fiind, cum însuși se caracterizează, un "real scholar". Activitatea sa de traducător și "scholar" al operelor lui Eliade a fost considerată de el însuși "o a doua vocație", prima sa vocație rămînd totuși studiile sale dedicate operei eliadești, dintre care cel mai important pînă acum mi se pare monografia în două volume din 1988 intitulată

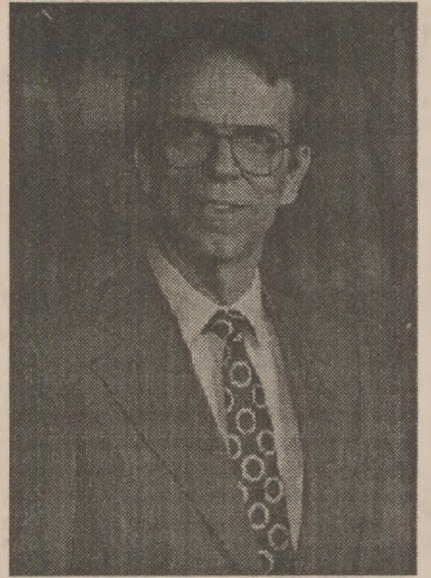
lată Mircea Eliade: The Romanian Roots, 1907-1945 (Boulder: East European Monographs), din care au apărut în traducere românească o seamă de fragmente în periodicele culturale din România.

Încă din 1970, Mac L. Ricketts proiectează o carte privitoare la prima parte a vieții și opere autorului de origine română. Traducînd primul volum din *Autobiografie, Jurnalul și Noaptea de Sânziene*, definitivînd versiunea engleză a *Romanului adolescentului miop* și *Gaudeamus*, Ricketts își dă seama că o mare parte din opera lui Mircea Eliade îi este necunoscută sieși și Occidentului în general. Este vorba despre cărțile și articolele publicate de istoricul religiilor în România pînă în 1945, anul părăsirii definitive a meleagurilor natale. Concluziile la care ajunge cercetătorul american este că opera lui Eliade nu poate fi înțeleasă în afara unei viziuni a întregului. Acesta este motivul așteptat. Aceste grafice întreprinse de Mac L. Ricketts, pus în situația de a intra în intimitatea specifică a culturii românești interbelice. Pentru aceasta a învățat mai întîi sîrguincios limba română, iar în 1981, beneficiind de o bursă Fullbright, va cereți, copia și fotocopia timp de trei luni la Sala III a Bibliotecii Academiei reviste și ziare în care au apărut articolele lui Mircea Eliade, începînd cu debutul său din 1921 și pînă în 1945.

Există în această carte un permas și convingător apel la Operă, sub diversele sale aspecte, ceea ce dă consistență întregului, înfățișînd un Mircea Eliade mistuit de entuziasmele și elanurile sale din tinerețe, de pasiunea sa exemplară pentru cunoaștere, compatibilă cu idealul său pentru o viață spirituală eroică, urmărind cu acribie desăvîrșirea capodoperei în sine însuși.

Cele treizeci de capitole ale cărții, totalizînd peste 1400 de pagini, sînt distribuite în șase părți: *Copilăria și prima tinerețe, Gaudeamus igitur, Aventura indiană, Perioada de tranziție, Anii cei buni, Departe de România*. Primul volum este dedicat activității scriitorului pînă în 1934, an în care vîd lumina tiparului volumele *Oceanografie, India și Alchimia asiatică*, iar al doilea cuprinde perioada anilor 1934-1945. Întreaga viață a lui Mircea Eliade apare astfel ca o succesiune de experiențe fundamentale, ca o aventură spirituală fără precedent, definită de biograf ca fiind "principiul unificator al operei" sale.

Mac Linscott Ricketts are o perioadă românească a activității lui M. Eliade esențială pentru evoluția sa ulterioară: "Tînărul student de 20 de ani, afirmă autorul monografiei, exprimă convingeri care-i vor ghida gîndirea tot restul vieții". În ultimul capitol al cărții sale, Ricketts afirmă cu claritate că studiile întreprinse de el asupra lucrărilor scrise în românește de către M. Eliade demonstrează fără nici un dubiu că mentorul său de la Chicago

University "nu a fost un om de știință obiectiv, care colecționează și clasifică date de dragul istoriei", ci mai degrabă "un umanist mistic", care dorește să contribuie la îmbogățirea vieții omului modern și la reînnoirea culturii occidentale". Concluzie care sugerează trecerea în universalitate a personalității lui Mircea Eliade, pentru că Occidentul a fost acela care, după propria sa mărturisire, "i-a permis să devină ceea ce nu ar fi putut deveni niciodată".

Monografia lui Mac Linscott Ricketts nu este doar un studiu de istorie literară; prin amploarea analizei întregului context socio-cultural al epocii interbelice, *Rădăcinile românești ale lui Mircea Eliade* reprezintă o frescă vie, documentată, bogată în detalii inedite, dar în același timp în posesia de obiectivă. Obiectivitate în numele căreia renunță uneori la comentarii în favoarea unor citate revelatoare prin ele însele. "Nu consider această carte un loc în care să-mi înfățișez opiniile" afirmă autorul. Este, altfel spus, o carte în care "vorbește" pe rînd adolescentul, ziaristul, profesorul, savantul și scriitorul Mircea Eliade, o carte în care "vorbesc" cei ce l-au cunoscut, o carte în care "vorbește" epoca, generația sa, purtătoarea unor înalte idealuri spirituale, pentru care Eliade a fost, într-o succintă caracterizare a lui Cioran, nici mai mult nici mai puțin decît "idolul noii generații".

Cînd se va publica în traducere românească această excepțională monografie despre începuturile românești ale lui Mircea Eliade, se va putea conștientiza că ea reprezintă o lucrare de mare valoare documentară în cercetarea de către noile generații a vieții și operei marelui nostru savant și scriitor și totodată o riguroasă și obiectivă încursiune în climatul socio-cultural al României interbelice. Iar pentru serviciul adus de profesorul Ricketts, prin publicarea acestei cărți în Statele Unite, la cunoașterea de către Occident a personalității lui Mircea Eliade, el merită toate aleași noastre considerații. Probabil, din aceleași rațiuni, Academia Română ar putea dezbate, într-una din sesiunile sale viitoare, alegerea profesorului american printre membrii săi de onoare...

Gabriel Stănescu

Norcross, Georgia, S. U. A.
septembrie, 1995

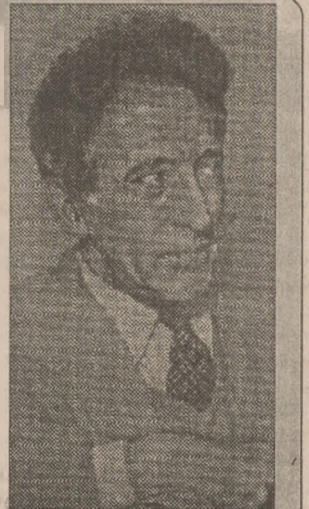
Suprerealism paramilitar

R a d o v a n Karadzic e poet. A publicat trei volume de poeme și a primit chiar un premiu literar, la Moscova. În numărul din august al revistei "Lingua Franca" el este încadrat într-un soi de "suprerealism paramilitar", dîndu-se ca exemplu poemul *Grenada dimineții*: "Scînteiaz ca o țigară/Între buze ner-

voase/În timp ce sînt căutat pretutindeni/Eu stau la pîndă în crăpatul de ziuă". Grenada sa va fi aruncată "încărcată de rîsul/singuraticului întunecat la fire"(aceasta ar fi o a patra traducere: "Magazine littéraire" a preluat-o din "Chicago Tribune" care a luat-o din "Lingua Franca", unde, probabil, era tradusă din sîrbește. Așa că nu știm ce a mai rămas din ideea poetică inițială).

Prietenul Cocteau

Despre Jean Cocteau se scrie încă mult în Franța iar piesele sale se joacă pe multe scene, în fiecare stagiune. În luna august și septembrie în fiecare sîmbătă și duminică, la Atelierul teatral Carole din Milly-La-Forêt, Suzie Hannier a prezentat spectacolul *Jean Cocteau, prietenul nostru*, ilustrat cu vocile lui Marcel Herrand, Jean Marais, Edwige Feuillère și Maria Casarès, spectacol foarte apreciat atît de francezi cît și de turiștii străini.

TRANS OCEANIC

SUPLIMENT DE LITERATURĂ ȘI
CULTURĂ CONTEMPORANĂ DIN
STATELE UNITE ALE AMERICII

Editat de "România literară"

Lumea ca o librărie

De ce

DE CÎND am fost nevoiți să reducem numărul de pagini al revistei, spațiul rezervat literaturii străine a devenit cu totul insuficient. Nepuțin renunța la scurtele informații culturale de pretutindeni - se pare, apreciate de cititori -, ne-au rămas pentru traduceri și prezentări de cărți și autori doar două pagini. De aceea, ne-am gândit ca, periodic, să publicăm un supliment dedicat literaturii și culturii contemporane din cîte un anumit spațiu geografic și interferențelor acestora în cultura noastră.

Începem cu S.U.A. din mai multe motive. Întîi fiindcă, în ciuda prejudecății despre pragmatismul american, mari valori artistice din acest spațiu s-au impus în "lumea veche", revigorîndu-i cultura. (Scria Petru Comarnescu în 1947, în masivul volum *America. Lume nouă - viață nouă*: "Americani au renunțat în noua lor țară la staticismul european, la închiderea în prejudecăți și privilegii, realizînd cultul muncii creatoare de bunuri pentru oameni mai buni. Spiritul lor, însă, n-a trădat încrederea în valori, în puterile științei, în necesitatea artei, în dreptul suveran al adevărului. De aceea, creativitatea europeană a găsit în Statele Unite un teren rodnic pentru noi creații".)

Apoi, fiindcă marii poeți, prozatori și esești americani (și nu doar cei de stînga) au fost traduși la noi, chiar în condițiile cenzurii totalitare, în tiraje ce par acum imense, epuizate imediat ce ajungeau în librării. Aprecierea de care s-au bucurat se vede și în influența lor asupra scriitorilor din generațiile mai noi. Iar acum, oferta de carte americană pe piața românească a crescut foarte mult - de la romane comerciale la lucrări teoretice și de la cărți documentare la serii de autor ale numelor deja clasicizate (în privința calității opțiunilor excelînd editurile Univers, Rao și Nemira). Asta înseamnă că există o preferință, în cunoștință de cauză, a cititorilor români pentru literatura de peste Ocean (ca și pentru filmele, teatrul, muzica și artele plastice create acolo).

De aceea, sperăm ca "Transoceanicul" nostru (ce n-ar fi putut pluti fără sprijinul material al USIS (United States Information Service) să fie o surpriză plăcută și folositoare. Inutil să mai spunem că și paginile acestui supliment sînt prea puține și că n-am putut cuprinde decît mici mostre din fenomenul complex și extrem de divers care e cultura americană contemporană. Rămînem deci datori cu o mulțime de alte mostre, cu care sperăm să putem încărca o altă cursă a "Transoceanicului".

"România literară"

E APROAPE un lucru banal să mai spui: lumea ca o bibliotecă, ori lumea ca o carte! Au făcut-o, în decursul secolelor, atîția scriitori, în alegorii iscusite, mai mult sau mai puțin originale sau profunde... Dar oare s-a gândit cineva la *Lumea ca o librărie*? Dacă da, atunci, cel puțin pentru Statele Unite, această librărie cosmică nu poate fi alta decît *Barnes & Noble*. E mai mult decît o instituție, mai mult decît un loc unde cumperi și citești cărți, e, în fapt, o adevărată arcă a cărții, sieși suficientă: cine ar vrea să trăiască tot restul vieții la *Barnes & Noble*, vă asigur, ar avea prea puțin șanse să se plictisească: de la micro-biologie la sport, psihanaliză, istoria religiilor, carte de artă și, bineînțeles, literatură - totul e așezat pe rafturi de mahon. Mirosul discret al lemnului nobil, muzica simfonică în surdina, covoarele moi, eleganța - iată cîteva elemente comune librăriilor din acest concern (sînt cîteva sute, de pe coasta de est pînă la cea de vest, din Hawaii în Florida), ce datează din 1873.

Aici, la *Barnes & Noble*, de pe Lexington Avenue, la colțul străzii 87, am petrecut cîteva ceasuri în căutarea noutăților și mai ales a premiilor literare pe 1995.

Voi începe, așadar, cu **PREMIILE PULITZER**. Pentru ficțiune au fost distinse trei cărți. *Stone Diaries*, de Carol Shields oferă o sensibilă panoramă a vieții americane în secolul 20, revelată sub forma literară a unui roman-jurnal, care impune un personaj feminin de mare complexitate și autenticitate: Daisy Goodwill Flett, născută în 1905 și supraviețuind pînă în anii '90. Foarte modernă e tehnica "vocilor" narative care se intersectează în carte: aceea a lui Daisy, cele ale prietenilor și rudelor ei, și vocea autorului. Efectul e, pe alocuri, Durrell-ian. *What I Lived For*, de Joyce Carol Oates, e un roman plin de intrigă politică și elemente tipice mediului american. Memorabil construit, eroul cărții, Corky Corchoran, ilustrează ipostaza unui "macho" întreprinzător și ego-centric ale cărui experiențe - de afaceri, putere, sex - îl lasă, totuși, mai degrabă derutat și neîmplinit decît satisfăcut: personajul nu e în stare să identifice valori morale pe care să le opună purului instinct acaparator, care tinde să-l guverneze. Cu Grace Paley (*The Collected Stories*) ne aflăm în fața unei antologii de proză scurtă (trei culegeri publicate anterior sînt reunite în această carte), premiată, probabil, pentru nota deliberat anti-sentimentală, rece dar plină de acut simț al observației, și arta detaliului, ceea ce conferă prozatoarei tonul inconfundabil (în 1994 Paley fusese distinsă cu The National Book Critics Circle Award).

La poezie, premiul Pulitzer pe 1995 a fost acordat sexagenarului Philip Levine pentru volumul *The Simple Truth*. Tonul narativ și elegiac al acestei cărți continuă, într-un fel, demersul clar al ultimelor sale trei culegeri: evocarea pasionată a unui timp ce amestecă, nostalgic și cu oarecare deschidere spre mister, adolescența în atmosfera anilor '40, moartea lui Garcia Lorca, peisajul industrial al orașului Detroit, redat în tușă expresionistă. Curios, Levine e unul dintre puținii poeți americani contemporani care să fi fost imitați cu atîta fervoare de generații cu cele mai diferite agende culturale și estetice.

Pentru teatru, prestigiosul premiu a revenit anul acesta lui Horton Foote, cunoscut mai cu seamă pentru scenariile sale de film: între altele, a semnat scenariul neuitatului *Să ucizi o pasăre cîntătoare...*, bazat pe romanul lui Harper Lee. Piesa premiată, *The Young Man from Atlanta* (deja montată cu remarcabil succes la "The Signature Theatre Company" în Manhattan) se petrece în Houston, în anii '50.

La secțiunea de istorie, premiul Pulitzer a fost acordat lui Doris Kearns Goodwin, pentru o carte ce a întrunit, imediat după publicare, quasi-unanimitatea criticii: *No Ordinary Time: Franklin and Eleanor Roosevelt: The Home Front in World War II*. E mai mult decît o reconstituire de epocă sau o compilație de documente istoric-biografice. Goodwin are capacitatea rară de a lega totul (documentația coplesitoare, dar niciodată fastidioasă, viziunea simpatetică, dar nelipsită de accente critice, asupra personajelor) într-o scriere de mare atmosferă, o lectură captivantă.

Pentru *Harriet Beecher Stowe: A Life*, Joan D. Hedrick a fost distinsă cu premiul Pulitzer destinat anual celei mai bune biografii. Particularitatea demersului constă în analiza combinată a cărții lui Stowe, în strînsă relație cu viața celebrei autoare și epoca socială istorică atît de turmentată în care a trăit.

În sfîrșit, premiul Pulitzer pentru "non-fiction" s-a acordat lui Jonathan Weiner pentru *The Beak of the Finch: A Story of Evolution in Our Time*, un best-seller pe cît de spectaculos, pe a de seriozitate: protagoniștii sînt doi profesori de la Princeton University, Peter și Rosemary Grant, care revelă rezultatele uluitoare ale cercetărilor lor de peste 20 de ani întreprinse pe insulele Galapagos, nu departe de locurile unde Darwin însuși și început explorările în domeniul evoluționismului.

Pentru literatura științifico-fantastică, foarte gustată în America, **NEBULA AWARD** a fost decernat anul acesta lui Grant Tinker, un extrem de prolific autor de SF. Romanul *Moving Mars* plin de concifele genului, altminteri abil construit și atrăgător, de fără profunzimea, de pildă, a unui Stanislaw Lem... Să mai notăm și premiul acordat celei mai bune cărți pentru copii - **THE NEBULA AWARD** - conferit anul acesta lui Sharon Creech pentru *Walk Two Moons*, o povestioară sensibilă și amuzantă.

În lipsa altor premii literare majore - cum ar fi National Book Critics Circle Award (NBCC), National Book Award, L.A. Times Book Award, sau Pen/Faulkner Award - pentru care va trebui să mai așteptăm cîteva luni, am să încerc să vă ofer o selecție, bazată pe gust personal și interes, din nenumăratele noutăți care umplu rafturile de mahon la *Barnes & Noble*.

Monsieur d. Eon Is a Woman: A Tale of Political Intrigue and Sexual Masquerade, de Gary Kates, e o recentă apariție ce citește cu sufletul la gură. E vorba de biografia - împănată cu toate elementele picante de epocă - a celebrului, și nu mai puțin enigmaticului, Chevalier d. Eon, renumitul diplomat din secolul XVIII-lea, intrigant și plin de influență atît la curtea Franței cît și aceea a Angliei. Kates urmărește o întreagă linie de demonstrație bazată pe documente de epocă - care îl duc la concluzia (confirmată, de altfel, anecdotic și de Beaumarchais) precum că vestitul cavaler ar fi fost femeie. D. Eon însuși a întreținut mereu echivoc asupra sexului său, iar spre sfîrșitul vieții, mai ales după fuzese destituit de Ludovic al XVI-lea, se îmbrăca exclusiv femeiește.

Sar de la una la alta (așa e pe o arcă a cărților): *Lady of Ice and Fire* e un roman polițist trăznit, care nu oferă o clipă de răgaz (autorul e un binecunoscut oncolog californian care se ascunde sub pseudonimul Colin Alexander). *The Poet Dying: Heinrich Heine's Last Years in Paris* e o excelentă evocare a ultimilor ani ai poetului întreprinsă cu artă și comprehensiune, dar și cu toată rigoarea necesară. Autorul ei, Ernst Pawel (cunoscut în special pentru premii și unanim aclamata biografie a lui Kafka, *The Nightmare Reason*) captează întreaga complexitate a personalității lui Heine inclusiv umorul sardonice ce îl făcea să spună, nu mult înainte de moarte: "E, oricum, destul de scump să trăiești la Paris. Dar mori la Paris e infinit mai scump. Și cînd te gîndești că Germania sau Ungaria aș putea să fiu spînzurat pe gratis!"

Unul din favoriții mei, John Updike, ne propune o carte-nuvelă: *The Afterlife and Other Stories*. E a unsprezecea culegere de proză scurtă, în stilul binecunoscut - și de care eu, cel puțin, m-am săturat niciodată -, cu clare aluzii autobiografice, și insinuări de irealitate în momentele cele mai neașteptate.

Oare am trecut în revistă destule cărți? Nu știu, și cine putea, vreodată, să știe cînd trebuie să se oprească, la *Barnes & Noble*? Mai ales că *Arca* e deschisă, de Luni pînă Duminică, pînă la 12 noaptea!

Dumitru Radu Pop
New York, septembrie 1995

"De-aia e America așa cum e"

LA ORA ACTUALĂ, memorăm și cităm, vrînd-nevrînd, refrenele introductive ale programelor de radio, reclamele audio și video, versurile baladelor de pop-rock. Ne rețin atenția diversele sloganuri și inscripții graffiti de pe zidurile caselor și de la metrou, deși trecem în viteză pe lângă ele.

După o asemenea avalanșă, nu prea mai rămîne loc și pentru memorabilele vorbe de duh, deși acestea sînt conștiincios antologate în cărți cum ar fi The Dictionary of Modern Quotations sau în colecții gen Sayings of the Year. Un alt motiv, îndelung exploatat, ar fi și acela că nu întotdeauna cei mari fac și cele mai bune remarci. Oamenii politici, mai ales, sînt frustrați cînd nu reușesc să ofere acele cuvinte de spirit care să le lumineze biografiile.

Și totuși, nostalgici în așteptarea unui viitor care nu mai e ce-a fost, să trecem din nou (măcar pentru sfertul de oră de care pomenește Andy Warhol) de la necunoscuți celebri la celebrități ale căror nume le știm prea bine.

WOODY ALLEN

- După un curs de lectură rapidă, am învățat cum să citesc totul de pe mijlocul paginii, după care am fost în stare să parcurg *Război și pace* în douăzeci de minute. E vorba despre Rusia.

- Că Dumnezeu nu există e una, dar încercați să găsiți un instalator duminică.

- Singurul meu regret în viață e că nu sînt altcineva.

JAMES BALDWIN

- Ai un adevărat șoc atunci cînd, la cinci sau șase ani, descoperi că trăiești într-o lume de Gary Cooper-i în care tu ești indianul.

SAUL BELLOW

- Cred că New-York-ul este nu centrul cultural al Statelor Unite, ci centrul de afaceri și bancar al culturii americane.

CHARLIE CHAPLIN

- Ca să fac o comedie nu am nevoie decît de un parc, de un polițist și de o fată drăguță.

JAMES SCOTT FITZGERALD

- Nu există actul doi pentru o existență americană.

- A face literatură bună înseamnă a înota pe sub apă și a-ți ține răsufarea.

ROBERT FROST

- Poezia e un mod de-a strînge viața de gît.

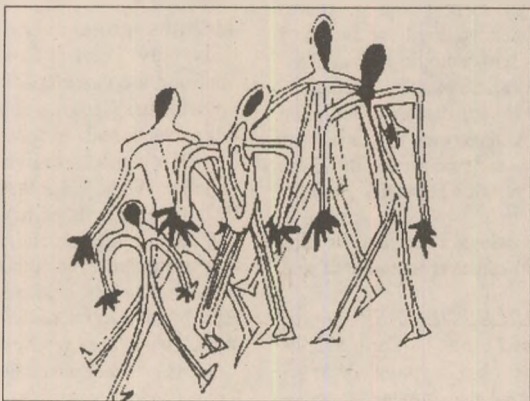
- Doamne, uită de toate păcălelile pe care ți le-am tras și voi uita și eu de marea ta păcăleală.

JOHN FITZGERALD KENNEDY

- Într-o societate liberă, arta nu e o armă... Artiștii nu sînt ingineri de suflute.

HENRY MILLER

- În viața asta mă simt Dumnezeu și, ca el, sînt indiferent față de propria mea soartă.

Brian Swan

VLADIMIR NABOKOV

- Gîndesc ca un geniu, scriu ca un autor emerit și mă exprim ca un copil.

- Satira e o lecție, parodia e un joc.

- Literatura și fluturii sînt două dintre cele mai plăcute preocupări ale omului.

- A nu se uita că întreaga literatură rusă este literatura unui singur secol care, după cele mai blînde eliminări, se reduce la trei mii - trei mii cinci sute de pagini tipărite, dintre care doar jumătate merită să stea pe raftul unei biblioteci, fără a mai vorbi de cărțile pe care îți place să le ții deasupra patului. Cu asemenea sărăcie cantitativă, trebuie să ne resemnăm cu faptul că Pegasul nostru cam șchioapătă și lucrurile scrise prost de un scriitor nu sînt chiar de aruncat, iar ce are mai bun opera lui nu e atît de strălucit.

- În rest, sînt mai puțin vinovat că îimit viața de toate zilele, decît este viața de toate zilele responsabilă că mă imită.

EZRA POUND

- Adevărata educație ar trebui să se limiteze la persoanele care insistă să știe cît mai multe; restul e spirit de turmă.

- Marea Literatură nu este decît limbajul încărcat de sens la cel mai înalt nivel posibil.

JOYCE CAROL OATES

- Unele din personajele acestui roman sînt în întregime imaginare, o serie de întâmplări sînt imaginare și toate locurile unde se petrece acțiunea, mai ales Lockport, New York; Ann Arbor, Michigan; și Toronto, Ontario - sînt imaginare. Orice asemănare cu realitatea este accidentală și trebuie să nu fie băgată în seamă.

GERTRUDE STEIN

- În Statele Unite găsești mai multe locuri unde nu-i nimeni, decît

Gerald Burns

unde să fie toți. De-aia e America așa cum e.

MARK TWAIN

- Există trei tipuri de minciuni - minciuni obișnuite, minciuni gogonate și statistici.

JOHN UPDIKE

- Americanii au fost dintotdeauna învățați să respecte noul cu orice preț.

ARNOLD TOYNBEE

- America este un cîine mare și prietenos aflat într-o încăpere strîmtă. De cîte ori dă din coadă, se lovește de mobile.

ANDY WARHOL

- Un artist este o persoană care produce lucruri de care oamenii nu au nevoie, dar pe care, dintr-un motiv sau altul, consideră că e bine să le aibă.

- Iată unde își vor găsi împlinirea prezicerile mele din anii șaiszeci: în viitor, cînd oricine va fi celebru pentru un sfert de oră.

Argument, selecție și traducere de
Cosana Nicolae

O antologie de poezie nord-americană

Omul de cultură și politologul George Ciorănescu (1918-1993), unul dintre cei mai distinși intelectuali omâni din exil, a încetat din viață cu puțin înainte de apariția antologiei sale, intitulată *Spicuri din lirica americană contemporană* (Ed. Apozitia, München).

Excelența traducerii în românește și a selecției, la care se adaugă ilustrația, într-un stil simbolic-abstract oarte aerat și sugestiv, a lui Stephan Eleuteriadis, fac din acest volum o eusită.

Criteriile după care și-a alcătuit George Ciorănescu selecția sînt exclusiv estetice și subiective. Însă, deși nu i-a propus să ilustreze, în mod sistematic, diversele (sau anumite) orientări din lirica americană contemporană în sens larg, deoarece unele poeme, recum cele ale lui Edwin Arlington Robinson sau Edgar Lee Masters, au fost scrise în primele decenii ale secolului XX, antologia cuprinde autori și titluri reprezentative pentru nume-bazele grupuri, orientări și curente, de la respirația calm-nostalgică din

poemele lui Masters și tradiționalismul american al lui Frost, la modernismul cosmopolit, intelectual și sublimat al lui Eliot, la colocvialitatea dezlănțuită pînă la paroxism a apostolului generației *beat* sau aceea mai reținută a lui Gregory Corso, de la distihul în manieră de stampă niponă a lui Pound la poemul sau fragmentul de poem amplu, iar multiculturalismul american este ilustrat prin prezența în volum a unor poeți afroamericani (Langston Hughes, adevărat simbol al Renașterii Harlemului, Le Roi Jones) sau a unor femei, Adelaida Crapsey, Hilda Doolittle. (Este însă regretabilă o eroare strecurată, accidental, probabil, în volum, care trebuie corectată la o eventuală retipărire: haiku-ul lui Pound *In a Statio of the Metro* - "The apparition of these faces in the crowd/ Petals on a wet black bough" - apare ca aparținînd lui Amy Lowell.)

Împărțirea antologiei în patru secțiuni precedate de două arte poetice (aparținînd lui Wallace Stevens și Archibald McLeish) sugerează existența unui criteriu discret al grupării: unul tematic foarte lax. Prima

secțiune, începînd cu *Dăruirea totală* de Robert Frost, elogiul al relației dintre pămîntul și poporul american (citită de Frost, ca omagiu, la inaugurarea președinției lui Kennedy), și încheiată cu *Linșarea timpurie* de Carl August Sandburg - omagiu nedeclamativ al sacrificiului și dăruirii christianice -, cuprinde poeme ale (auto)definirilor unor identități umane, (*Pauline Barret* a lui E.L. Masters), spațiale, sau ale circumscrierii identității umane prin raportare la spațiu/spații (Lola Ridge, Langston T. Hughes) și, din nou, o artă poetică explicită (*Definițiile poeziei* de C.A. Sandburg). În terminologie gilbertdurandiană, în această primă secțiune par a predomina teme *eu-ului*, pe cînd în următoarea dominantă sînt temele *tu-ului*, raportarea eu-lui la alt eu, erosul (e.e.cummings, Kenneth Rexroth, Kenneth Patchen), teme intensificate în secțiunea a treia, ce include poeme exprimînd stări și neliniști existențiale extreme, într-un limbaj foarte direct. Selecția poemelor grupate aici oferă cititorului posibilitatea de a percepe adevăratul puls al poeziei americane a generațiilor postbelice, cu anxietățile, căutățile, revolta, ironia, pendularea între degradingoladă și sublim ce o caracterizează. Cel mai semnificativ poem pentru această parte a antologiei este, poate, *Despre Opera lui Burroughs* al lui Ginsberg, care, în

versiunea lui George Ciorănescu, sună astfel: "Metoda trebuie să fie carnea cea mai pură/ fără sos simbolic./ viziuni veritabile și închisori adevărate/ așa cum au fost percepute și așa cum sunt.// Închisori și viziuni prezentate/ ca descripții rare./ Corespunzînd celor din Alcatraz și Rose.// Un banchet nud e natural./ mîncăm sandviciuri de realitate./ Dar alegoriile sunt tot aștepta lăptuci./ Nu vă ascundeți demența." În secțiunea finală a volumului, George Ciorănescu revine, între alții, la T.S. Eliot, de data aceasta apropiindu-se de texte străbătute de un fior religios, de neliniște sau momente de beatitudine transcendentă (ca *Miercurea cenușii* sau fragmente din *Patru cvartete*). Astfel că, din punct de vedere al alcătuirii, antologia lui George Ciorănescu pare a descrie un drum simbolic al ființei, sub semnul poeziei, de la descoperirea sinelui la teama de risipire în neant.

Aceste tălmăciri realizate de George Ciorănescu, traducător de poezie și poet plin de har, izbutesc să sugereze varietatea vastului continent care este lirica nordamericană din secolul XX, cu cîteva din principalele sale teme, structuri și atitudini, grație unei sensibilități poetice și unui orizont cultural de excepție.

Elena Bortă

Poezie, societate, cultură americană azi

THOMAS C. CARLSON, profesor de literatură engleză și americană la Memphis State University, critic literar, poet și last but not least, traducător de poezie română, e un interlocutor ideal: american "get-beget", are, în același timp, privilegiul unei viziuni largi, integratoare, rod al contactului nemijlocit cu Europa. A fost visiting-profesor la București, în cadrul programului Fulbright, e familiar cu poezia franceză, germană, spaniolă. A tradus din Nichita Stănescu, Mircea Ivănescu, Virgil Mazilescu... Lucrează în prezent la un eseu despre influența lui Edgar Allan Poe asupra poeziei lui Ion Barbu.

Profesorul Carlson a avut amabilitatea să-mi acorde un interviu pentru suplimentul dedicat de România literară culturii americane. Sper să fi reușit, în traducerea românească a acestei convorbiri, să redau măcar parțial coerența de gândire și acuitatea ideilor lui Thomas C. Carlson.

- Dragă Tom, cu toată idiosincrazia pe care cred că ți-o provoacă referirea - atât de frecventă în ultimul timp! - la sfârșitul de mileniu, aș vrea să încep prin a te întreba cum vezi cultura americană acum, aproape de intrarea în mileniul 3.

- Cred că putem exorciza ponciful milenialismului și încă într-un fel foarte productiv: în fond important e ce punem noi, din propria noastră identitate, în acest concept. Cultura, arta americană de azi, întreaga societate, pînă la urmă, se pare că a învățat, mai ales în ultimele decenii, să-și definească identitatea oarecum *à rebours*. Mai mult ca oricînd, ne simțim parcă înclinați să ne recunoaștem nu în relație cu viitorul, ci cu ceea ce am fost și, mai cu seamă, în relație cu ceea ce am pierdut. Ne căutăm însă *Zeitgeistul* nu în trecutul ca atare (istoria ca o fidelă hartă de parcurs), ceea ce ar implica o oarecare atitudine paseistă, ci mai degrabă în ceea ce aș numi "post-itudine", tendința de a prefixa cu "post-" aproape totul: societatea e post-industrială ori post-colonială, ori post-literată, gîndirea e post-structurală, post-freudiană și, firește, trăim cu toții în post-modernism... Ceea ce sîntem azi are, în fond, o imensă contingentă cu ceea ce am lăsat în urmă, sau cu lucrurile de care noi înșine am fost abandonati. E o circumstanță particulară, care i-a făcut pînă și pe cei mai sangvini critici americani să definească cultura noastră ca pe una a pierderii, în care palide și visătoare fantome, sfîrșite de oboseală și entropie, rătăcesc pe străzi pustii, îndreptîndu-se spre neunde...

- Nu e puțin cam sumbră toată această "de-construcție"?

- Dincolo, poate, de exagerarea stilistică, e mult adevăr în această imagine. Pentru noi, vechea iluzie burgheză a artei, de fapt întregul proiect al Modernismului, a murit, dramatic și irevocabil, la Bergen-Belsen, în bombardamentul Dresdei, la Auschwitz, la Hiroshima și Nagasaki. Iar epitaful cinic al acestui deces s-a recitat, cum știi și tu prea bine, la Yalta. Dacă admitem asta, atunci poate că ar mai trebui să adăugăm încă un "post-"frumoasei colecții cu care ne auto-definim epoca: *post-apocaliptic*. În America de după cel de-al doilea război mondial timpul s-a grăbit în asemenea măsură încît pînă și acea republicană "silent majority", formată de tradiționalul *middle-clas* fără prea multă imaginație și viață spirituală, a fost scoasă din inerție. În anii '60, asasinarea lui Kennedy, războiul din Vietnam, omorurile în masă din California ca și revoluția contra-culturală a tineretului făceau, parcă, să confirme ceea ce Ezra Pound numise confruntarea cu propria noastră grimasă, tot

mai grăbită să ne devore. Artiștii - poeți, romancieri, pictori, autori dramatici - pur și simplu n-au putut rezista competiției cu acest amețitor curs al evenimentelor. Ce mai puteau ei să ne spună despre "lumea reală"? Mai adaugă la asta cultura de consum, mass-media care, în ultimii treizeci de ani, a compromis radical accesul nostru la realitate. Adesea, ceea ce ne imaginăm că ar fi real nu e, în fapt, decît un abil substituit, un simulacru indus de mass-media, ca în acele elaborate scheme pe care le analizează Jean Baudrillard...

- Ce facem cu poezia în toată această ecuație?

- În ultimii douăzeci de ani, artiștii americani - dar mai cu seamă poeții, căci ei sînt mai obișnuiți să fie marginalizați! - au devenit un fel de grupuri izolate de gherilă, rezistînd patetic, poate haotic, adesea, dar nu mai puțin strălucitor, pe munții imaginari din jurul orașelor... Rezistența, ovaționată de colectivitatea mică, dar compactă și fidelă, a cititorilor, îmbracă diverse forme. Unii poeți de gherilă precum John Ashbery, Stephen Dunn, Maxine Kumin, Adrienne Rich (să-i numim "tradiționaliști militanți") s-au opus cu fervoare noțiunii post-moderne de indeterminare în limbaj și semnificație. Scrisul lor e expresia unor structuri sculpturale, cu o linie narativă bine conturată și susținută de ritm și metaforism inconfundabil. Poemele rezultate din acest demers ne recheamă, cum ar spune Richard Wilbur, la înțînirea cu lucrurile reale ale acestei lumi și caută în ele o distinctă ne-postmodernă semnificație. Un al doilea grup de gherilă, să-i numim "poeții limbajului", rezistă agendei postmoderne, atît de atașate de discreditația limbajului și de sămînța îndoielii epistemologice, prin re-evaluarea deliberată a limbajului: cuvintele nu mai pot oferi acea fereastră dorită spre experiență și realitate, dar creează, la rîndul lor, o realitate secundă, nu mai puțin pasionantă și demnă de interesul poetului. Puternic influențați de recente teorii lingvistice (ca și de experiențele anterioare ale unei Gertrude Stein sau Louis Zukofsky), poeți precum Michael Palmer, Nathaniel Mackey, Ron Silliman, Rae Armantrout, Carla Harryman și alții produc minuțios elaborate mozaicuri non-secvențiale, pastişe, savante jocuri de cuvinte care mută accentul pe cuvîntul ca realitate în sine și obnubilează, cu intenție, eul creator din spatele lor. În sfîrșit, o a treia categorie de poeți e aceea a "gherilei de spectacol": Jayne Cortez, Ed Sanders, Wanda Coleman, Miguel Algarin, Kenward Elmslie, Anne Waldman. Multiculturali, dramatici, îndrăgostiți de ieșirea în public, de cele mai multe ori plini de aluzii politice, ritualice și manieriste, poeții aceștia "de performanță" rezistă proiectului post-modern (cu estetica lui auto-referențială) prin întoarcerea la substanța bardică a poeziei, la conceperea ei ca spectacol, ca performanță în public. E un gen de poezie care caută impactul imediat, așteaptă un ecou. Henry David Thoreau se plîngea că cea mai mare parte a generației literare trăiește într-o disperare tăcută. În mod cert, acești poeți, și alții ca ei, chiar dacă nu sînt foarte mulți, nu par a fi, în nici un caz, nici tăcuți, nici sperați. Rezistența lor, atît de vocală, e poate un semn că, obsedați de această epocă a lui POST-ORICE, n-am observat cum, în același timp, trăim, de fapt, un PRE-ALTCEVA. Ce anume? Hai, mai bine, să lăsăm mileniul să se termine!

Memphis, septembrie 1995

Interviu de
Dumitru Radu Popa

Mulțimea curioasă se înghesuie în jurul catafalcului. Nimeni nu a reușit încă să vadă desăvîrșitul cadavru, dar legenda care-l înconjoară se îmbogățește mereu, cu fiecare ecou. Lumea amenință, înjură, face presupuneri și profeții. Așteptarea e îndelungată și imprecisă, așa că existența își urmează drumul obișnuit. Însă totul se petrece aici, în piață. Aceasta ar fi impresia, ilicit plasticizată, pe care o lasă lectura revistei "Exquisite Corpse" (Jurnal de cărți & idei), editată de Andrei Codrescu, începînd din 1983, la Illinois State University.

Despre postmodernism, Matei Călinescu spunea: "Fiecare utilizare a termenului va trebui să își creeze propria validitate" (*Exploring Postmodernism*, 1987, p.8). Obiectul analizei e o nebulosă, deci catalogarea nu poate fi decît tatonantă. Cu inserția în actualitate, survolările ingenuu-ironice ale vieții și poetizarea tehnologiei, multe texte din "Exquisite Corpse" par a confirma tendința "clasic" postmodernă. Dar pe parcurs survine ruptura, ele cedînd extrovertirii agresive, nevrozei, tonului virulent ("Pe cînd ironia era mai groasă decît sudoarea porcului/ Stîrful cîștiga concursul de frumusețe/ Toate lucrurile fiind înrudite și rudele fiind în juriu" - Martin D. Hill). Sexualitatea e o prezență constantă atît în poeme cît și în proze, iar fundalul anunță discret apocalipsa ("Mi-e frică de falsurile lui Dumnezeu/ Mi-e frică de forțele armate" - G. Locklin). Redescoperirea anunțată de numele revistei pare a fi aceea a avangardei încă fertile. (M.M.)

REALISM

Un manifest de Darrell Gray

Realitatea nu e niciodată frustrată pentru că e completă.

Scopul "intenției" este de a complica materia. Complicația reprezintă o parafrază materială.

Sau, cum spune Guillevic: "Ideea e să faci lucrurilor ce le face lumina".

A bate la mașină purtînd ochelari de soare, desigur, o alternativă. Nu e loc de iluzii alternative. Abia dacă mai e loc pentru masă și pat.

Lumea s-a răzgîndit. Se vinde înghețată.

Concentrarea e pentru cei obsedați de evoluție. Pentru cei obsedați de stagnare - contrariul concentrării și se produce o aparentă împrăștiere prin toate zonele senzoriale.

Unde e echilibrul?

Gîndurile sînt lucruri concrete.

Lucrurile sînt într-o mai mare măsură caracterizate de condițiile lor decît sînt condițiile lor caracterizate de ele.

"Inutilul devine oribil atunci cînd e bandajat cu adevăr."

De ce să te căzînești cu imposibilul? (Nr. 50, 1994-1995)

SUSPECTUL de Tom Clark

N-am nici măcar un costum complet în dulapul meu intelectual. Dezordonat,

Îmi storc creierii pentru un joc, apoi îl las unor minți Mai dense și mai robuste să-l descurce.

Lumina care mă luminează nu e decisă Și nici polară, ci capricioasă, ca razele intermitente Ale farurilor de poliție, lovind aprins Bustul de ceară, mutilat, al lui John Wayne.

Germeii celor mai bune gînduri ies ab avo În timpul întrebătorului. O să strecur o vorbă sau două Numai ca să sugerez cîte ceva Însă nu mă puneți să mărturisesc sub jurămînt.

Să hrănesc o propoziție pînă e coaptă Mă depășește. Duc porumbul la piață încă verde. Nu-i de mirare că sînt arestat La domiciliu, așteptînd dezvoltările ulterioare pe măsură ce apar.

SECRETUL de David Hayward

Odată, bărbații din viața ta nu se deosebeau. Vase mari pline cu dorință și se izbeau de ușă, își scriau numele ca să se pornească scrișori torențiale. Ivite în minte sau împungîndu-ți coapsa, penisurile lor erau tuneluri înguste prin care te-ai fi tîrît dacă ai fi putut, iar apoi ai fi privit spațiul interior limpede cu pietatea degajată a ghidului, aflat în pauza de țigară, la Marele Canion. (Nr. 51, 1995)

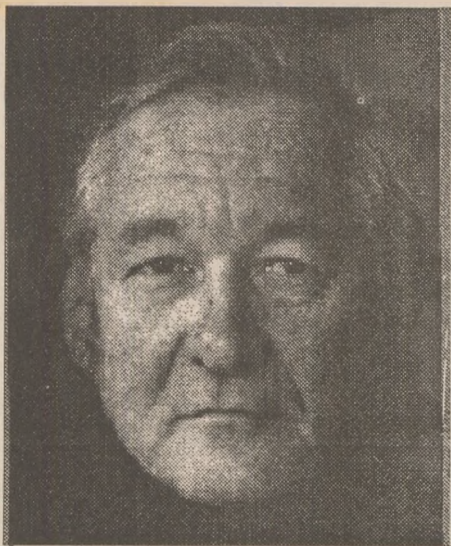
Prezentare și traducere de
Mihnea Mircan

William Styron

Întuneric vizibil

- O relatare despre nebunie -

WILLIAM STYRON, autor al mai multor romane, deja celebre și premiate (Premiul Pulitzer, American Book Award), din care amintesc: *Lie Down in Darkness*, *The Long March*, *Set this House on Fire*, *The Confessions of Nat Turner*, *Sophie's Choice* și *This Quiet Dust*, a fost marcat din vara 1985 de o depresie profundă. *Darkness*

Visible (Întuneric vizibil) - publicat la Random House, 1990 - este o "relatare", așa cum demonstrează și subtitlul, "O relatare despre nebunie". Styron este, înainte de toate, extrem de direct (un stil vizibil în romanele sale), merge pînă la ultima picătură capabilă să-i explice starea, dar o lasă neatinsă, în aura ei misterioasă; caută "crima" ca un detectiv. Dacă în starea de depresie descoperă existența celui alt eu, spectator, dacă, în final, reușește să depășească criza, mă întreb care dintre euri l-a

ajutat să supraviețuiască. Cert este că virusul melancoliei a fost combătut, extras, iar autorul se întoarce spre propria operă pentru a studia vic-timele feminine din romanele sale. Ar mai trebui spus că doi poeți însoțesc această relatare: Emily Dickinson și Dante. Finalul îi aparține lui Dante. Din cele zece capitole ale cărții am selectat fragmentele care marchează momentele cheie ale relatării cazului său.

I
LA PARIS, într-o seară friguroasă de sfârșit de octombrie 1985, am conștientizat pentru prima oară că lupta cu dezordinea din mintea mea - o luptă în care eram antrenat de câteva luni bune - s-ar putea să fie fatală. Momentul revelației a apărut în timp ce mașina în care mă aflam luneca prin ploaie pe o stradă nu departe de Champs-Élysées, trecînd pe lângă o firmă luminată slab, pe care se putea citi HOTEL WASHINGTON. Nu mai văzusem hotelul de treizeci și cinci de ani, din primăvara lui 1952, cînd mi-a servit pentru câteva nopți drept primul culcuș parizian. /.../ A reapărut, totuși, în acea noapte de octombrie cînd treceam prin burniță pe lângă fațada cenușie de piatră, iar amintirea sosirii mele cu ani în urmă m-a inundat, făcîndu-mă să simt că ajunsesem fatalmente la închiderea cercului. Îmi amintesc că-mi spuneam că dimineața următoare, cînd voi părăsi Parisul plecînd spre New York, va fi ultima petrecută acolo. Mă cutremura siguranța cu care acceptam ideea că nu voi mai vedea Franța, la fel cum acum îmi dau seama că nu voi mai trăi niciodată acel moment în care luciditatea mă părăsea cu o viteză terifiantă.

Doar cu câteva zile în urmă ajunsesem la concluzia că sufăr de o depresie serioasă iar eforturile mele de a depăși starea eșuaseră, fără speranță. Nu mă bucura deloc ocazia festivă pentru care mă aflam în Franța. Dintre numeroasele manifestări groaznice ale bolii, atît fizice cît și psihice, sentimentul autodetestării - sau, să zicem mai puțin categoric, subaprecierii - este unul din simptomele generale, iar pe măsură ce maladia a progresat am început să sufăr din ce în ce mai mult de sentimentul zădărnicii. Morocâneala mea jilavă apărea cu atît mai ironică pentru că venisem într-o călătorie rapidă, de patru zile, la Paris pentru a accepta un premiu care ar fi trebuit să-mi fortifice eul în chip strălucit. La începutul verii aceluia an primisem vestea că fusesem ales pentru Prix Mondial Cino del Duca, dat anual unui artist sau om de știință în a cărui operă se reflectă teme sau principii ale unui anume "umanism".

/.../ Gîndirea rațională era de obicei absentă în asemenea perioade, de unde și starea mea de *transă*. Nu-mi vine în minte un cuvînt mai potrivit pentru această stare, o stare de ștergere, în care cogniția este înlocuită cu acea "tulburare activă și pozitivă" (vezi *William James*, n.trad.). Și unul din aspectele cele mai insuportabile ale unui astfel de interludiu era incapacitatea de a dormi.

II
În tinerețea mea de scriitor a existat o perioadă în care Camus, mai mult decît oricare din figurile literare, mi-a marcat radical propria perspectivă asupra vieții și istoriei. M-am apucat să-i citesc *Străinul* ceva mai tîrziu decît ar fi trebuit - aveam pînă în treizeci și cinci de ani - dar după ce

l-am terminat am primit acea lovitură crîncenă provenind din lectura operei unui scriitor care a îngemănat pasiunea morală cu un stil de o mare frumusețe, a cărui viziune neemoțională este capabilă să te înspăimînte. Singurătatea cosmică a lui Mersault, eroul aceluia roman, m-a urmărit în asemenea măsură încît, atunci cînd m-am apucat să scriu *Confesiunile lui Nat Turner*, am fost aproape împins să folosesc tehnica lui Camus de a face ca povestea să pornească și să se desfășoare de la naratorul închis într-o celulă de închisoare, înaintea execuției.

/.../ Probabil că într-un moment anume al acestor reflecții firma HOTEL WASHINGTON mi-a răsărit și m-a invadat, făcîndu-mă să-mi amintesc sosirea de demult în oraș, dar și brusca și cumplita idee că nu voi mai vedea niciodată Parisul. Această certitudine m-a făcut să încremesc, umplîndu-mă de o nouă spaimă, căci în vreme ce mă obișnuisem ca gîndurile legate de moarte din perioada asediului să mă bîntuie asemenea rafalelor de crivăț, acestea erau acum forme nedefinite ale stării fatale, visate, cred, de cei care se află sub imperiul acestei situații grave. Diferența consta acum în faptul că înțelegeam că mîine, cînd durerea va coborî iar, sau mîinele de după mîine - sigur, nu într-un mîine prea depărtat - voi fi împins să mă gîndesc dacă viața merită trăită și astfel să-mi dau mie cel puțin răspunsul la întrebarea fundamentală a filosofiei.

III
/.../ Furtuna care m-a trimis în spital în decembrie a început în iunie cu un nor, nu mai mare de dimensiunile unui pahar de vin. Iar norul - criza manifestă - conținea alcool, o substanță de care abuzasem patruzeci de ani. Ca majoritatea scriitorilor americani, a căror dependență de alcool, uneori mortală, a devenit atît de legendară încît a dus la o avalanșă de studii și cărți, am folosit alcoolul ca vehicul magic spre fantezie și euforie, pentru amplificarea imaginației. Nu e cazul să mă lamentez sau să mă scuz că m-am folosit de acest agent liniștitor, deseori sublim, care a contribuit în mare măsură la scrisul meu; deși nu am scris un rînd aflîndu-mă sub influența lui, l-am folosit - adesea în conjuncție cu muzica - ca mijloc de concepere a unor imagini la care mintea trează nu are acces. Alcoolul mi-a fost un partener inavuiabil al intelectului, în afară de calitatea lui de prieten la serviciile căruia apelam zilnic - le căutam, vîd acum, pentru a-mi calma anxietatea și spaima pe care o țineam undeva ascunsă, undeva în temnițele spiritului.

Problema a fost că, la începutul acestei veri cu totul speciale, am fost trădat. Am fost lovit dintr-odată, peste noapte aproape: nu mai puteam bea. Ca și cînd trupul și spiritul se revoltau, conspirau să elimine această baie zilnică pe care altădată o întîmpinam cu bucurie și, cine știe? poate chiar le devenise necesară.

V
/.../ M-am simțit puțin ca Emma Bovary în relația cu psihiatrul, să-i zicem dr. Gold, pe care am început să-l vizitez imediat după întoarcerea de la Paris, cînd disperarea își instalase nemilosul tam-tam. Nu mai consultasem niciodată un terapeut și eram stînjinit și puțin defensiv; durerea devenise atît de intensă încît nu credeam că o conversație cu un alt muritor, chiar unul specializat în stări de dezordine, îmi va ușura suferința. Madame Bovary s-a îndreptat către preot cu aceeași îndoială și ezitare.

VI
De ani de zile țineam un fel de caiet - nu neapărat un jurnal, cu notații sporadice și întîmplătoare - al căror conținut nu aș fi vrut să fie văzut de alți ochi decît ai mei. Îl ascunsesem bine într-un anume loc din casă. Asta nu vrea să însemne că era scandalos; observațiile erau mult mai puțin vulgare, răutăcioase sau deconspirante decît ar putea indica dorința mea de a ține acest caiet doar pentru mine. Cu toate acestea, înainte ca spectrul clinicii să se apropie mult prea mult, intenția mea era să mă folosesc profesional din plin de acest mic volum și apoi să-l distrug. Cum boala se înrăutățea, mi-am dat seama cu greutate oarecum că, dacă m-aș decide vreodată să scap de caiet, acest lucru ar coincide cu momentul de a-mi pune capăt zilelor. Și într-o seară, la începutul lui decembrie, a apărut și acest moment.

/.../ În timp ce prietenii mei pălăvrăgeau liniștiți în fața focului, m-am scuzat și m-am dus sus, unde mi-am scos caietul din locul lui special. Apoi m-am dus spre bucătărie și, cu acea precizie amețitoare - precizia celui care se știe implicat într-un ritual solemn -, am observat toate notițele publicitare, bine făcute, de pe articolele pe care le colectam pentru lichidarea caietului: sulul nou de prosoape de hîrtie Viva, pe care l-am desfăcut pentru a împacheta caietul, banda de scotch cu care l-am lipit de jur împrejur, cutia goală de Post Raisin Bran în care am pus pachetul înainte de a-l duce afară și a-l îndesa cît mai afund în lada de gunoi, care urma să fie golită în ziua următoare. Focul l-ar fi distrus mai repede, dar în gunoi exista o anihilare a sinelui potrivită, ca întotdeauna, fecundeii umiliri de sine specifică melancoliei. Îmi simțeam inima bătînd cu violență, ca a unui om în fața unui pluton de execuție, știind că luasem o decizie ireversibilă.

Un fenomen observat de mulți oameni aflați în stare depresivă este sentimentul că sînt secondați de un alt eu - un observator fantomatic, care neîmpărtășind durerea dublului, este capabil să urmărească detașat luptele tovarășului său împotriva dezastrului iminent sau se decide să participe. Există ceva teatral în asta și pe parcursul următoarelor zile, pregătindu-mă cu indiferență pentru sfârșit, nu-mi puteam îndepărta senzația de melodramă - o melodramă în care eu, victima uciderii de sine,

eram atît actorul cît și singurul spectru. Nu-mi așesem încă modalitatea de a trăi care, dar știam că va urma foarte curînd inevitabilă ca venirea nopții.

VII
/.../ Dr. Gold a fost solicitat să aranjeze spitalizarea. Surprinzător, chiar îmi spusese o dată sau de două ori pe parcursul ședințelor (și după ce am aborizat cam ezitant, e adevărat, problema spitalizării) că ar trebui să evit spitalul cu orice preț, datorită stigmatului pe care l-aș putea căpăta după aceea. Un astfel de comerț mi s-a părut, și atunci și acum, extrem de greșit; crezusem că psihiatria depășea acel moment în care orice fel de boală mintală era stigmatizantă, inclusiv spitalul.

/.../ Sînt convins că ar fi trebuit să fi intrat în spital cu câteva săptămîni înainte. Pentru că, de fapt, spitalul mi-a fost salvare și este paradoxal că în acest loc auster, cu uși închise și zăbrele, cu holuri verzi, cu sirena ambulanțelor zi și noapte pe zece etaje mai jos, mi-am găsit liniștea și pacea pentru furtuna din creier, imposibil de găsit la ferma mea cea liniștită.

X
/.../ Vasta metaforă dantescă este cea care reprezintă fidel această încercare aproape fără capăt, iar versurile lui sunt extrem de cunoscute, încă impresionează prin prezentimentul necunoscutului, lupte întunecate ce va urma: "*Nel mezzo del cammin di nostra vita/ Mi ritrovai per una selva oscura/ Ché la diritta via era smarrita*". Fără îndoială că aceste cuvinte au fost de multe ori folosite pentru a evoca ravagiile melancoliei, dar prezentimentul întunecat pe care-l conțîn a umbrît în mare măsură ultimele versuri din cea mai bună parte a poemului; cele care vorbesc despre speranță. Groaza celor care au trecut prin depresie este atît de copleșitoare încît nu poate fi exprimată, de aici și sentimentul frustrant de inadecvare pe care îl găsim în chiar opera marilor artiști. Fără îndoială că în artă și știință va continua căutarea pentru găsirea unei reprezentări clare a înțelegerii depresiei; pentru cei care o cunosc ea este un simulacru al tuturor relelor lumii noastre: neînțelegerile și haosul zilnic, războiul și crima, tortura și violența, tentația morții și fuga de ea în echilibru nesigur al istoriei.

/.../ Pentru cei care au locuit pînă la întunecată a depresiei și i-au cunoscut agonia inexplicabilă, întoarcerea din această abis seamănă cu ascensiunea poetului, care se chinuie să meargă mai sus, mișcîndu-se să iasă din adîncurile întunecate ale iadului, să ajungă la ceea ce el a văzut în "lumea strălucitoare".

Prezentare, selecție și traducere de Magda Teodorescu

Charles Bukowski

P U L P

Charles Bukowski, prozator și poet american reprezentant al curentului *pulp*, s-a născut la Andernach (Germania) în 1920 și a ajuns în Statele Unite trei ani mai târziu. Timp de o jumătate de secol, a trăit și și-a scris cărțile în atmosfera plină de contraste a Los Angeles-ului. A murit la 9 martie 1994 în San Pedro, California, la scurt timp după terminarea romanului *Pulp*. Și-a publicat prima povestire la 24 de ani și a început să scrie poezii la 35. Este autorul a peste 45 de volume de proză și poezie, traduse în 12 limbi, cele mai recente fiind: *The Last Night of the Earth Poems* (1992), *Run with the Hunted: A Charles Bukowski Reader* (1993), *Screams from the Balcony: Selected Letters 1960-1970* (1993). Ultimul roman al lui Charles Bukowski, *Pulp* (1994), lansat de editura Black Sparrow din Santa Rosa, s-a bucurat deja de atenția cititorilor noștri, când *România literară* l-a prezentat într-o scurtă notiță a rubricii *Meridiane* (nr.23/1995). Cartea s-a aflat în topurile de librărie franceze și a avut o cronică elogioasă din partea lui Philippe Sollers, fiind plasată la granița dintre romanul polițist și cel filosofic. Asumându-și rolul de continuator al literaturii *pulp* (dezvoltate la începutul secolului 20 în reviste ca *Argosy*, *All-Story*, *Scrap Book* sau *Cavalier* și asociate mai târziu numelor lui Dashiell Hammett și Raymond Chandler), Charles Bukowski respectă în romanul său rețeta de succes a genului: acțiune, suspans, aventuri erotice - toate relatate într-un limbaj frust, deliberat șocant. Din acest punct de vedere, Nicky Belane, detectivul particular din *Pulp*, somat de Moarte să rezolve "cazul Céline", poate fi socotit un simpatic (sau nesuferit!) *alter-ego* auctorial: plecat în căutarea misteriosului

Céline, pe care Moartea l-a scăpat din catastife, el își poartă clienții-cititori deopotrivă prin spațiul insalubru al metropolelor americane și prin cel strălucit al intertextualității universale. Capitolul 4 - din care redăm mai jos un fragment - propune o explorare ostentativ indigestă a ambelor teritorii.

L-AM căutat pe Céline în Webster. 1891-1961. Eram în 1993. Admițând că era viu, înseamnă că avea 102 ani. Nu-i de mirare că Doamna Moarte voia să dea de el.

Iar tipul ăla din librărie arăta între 40 și 50. Deci, cu asta, basta. Nu era Céline. Sau poate găsisse vreo metodă să nu îmbătrânească. Uită-te la toți actorii celebri, iau pielea de pe cur și și-o pun pe față. Pielea de pe cur e ultima care face iduri. La bătrânețe, își plimbă cu toții fețele de cur. Ar face Céline una ca asta? Cine-ar vrea să apuce 102 ani? Doar un țicnit. De ce-ar avea Céline chef s-o lălăie? Toată treaba era într-o ureche. Doamna Moarte era într-o ureche. Eu eram într-o ureche. Piloții de avioane erau într-o ureche. Nu carecumva să te zgîiești la pilot. Urcă în avion și cere de băut; atît.

Am urmărit două muște regulîndu-se, după care m-am hotărît s-o sun pe Doamna Moarte. M-am descheiat la pantaloni și i-am așteptat vocea:

"Alo", am auzit-o.

"Hmmm...", am zis.

"Poftim? A, tu ești, Belane. Cum merge treaba, ai dibuit ceva?"

"Céline e mort, s-a născut tocmai în 1891."

"Mă pricep și eu la statistici, Belane. Ascultă, sînt sigură că trăiește... pe undeva... și s-ar putea să fie chiar tipul din librărie. Ai descoperit vreo chestie? Îl vreau pe tipul ăsta. Îl vreau neapărat."

"Hmmm..." am zis.

"Încheie-te la pantaloni!"

"Hă?"

"Am zis «încheie-te la pantaloni», nătărăule!"

"Aă... în regulă..."

"Vreau dovada clară că tipul e sau nu e! Ți-am zis că mi s-a pus pata pe chestia asta. Barton mi te-a recomandat, a zis că ești unul din cei mai buni."

"Păi, de altfel lucrez și pentru Barton în clipa de față. Încerc să dau de-o Vrabie Roșie. Ce zici de treaba asta?"

"Ascultă, Belane, rezolvă tu cazul cu Céline și-ți spun eu unde-i Vrabia Roșie."

"Chiar mă vei ajuta, Doamnă? O, aș face orice pentru dumneata!"

"Ca de exemplu, Belane?"

"Păi, mi-aș omorî pentru dumneata gîndacul favorit, i-aș trage naică-mii un toc de bătaie dacă ar fi prin preajmă, aș..."

"Lasă gargara! Încep să cred că Barton mi-a recomandat pe cine nu rebuie! Hai, bagă viteză! Ori îmi rezolvi cazul ăsta cu Céline, ori te

iau pe tine în primire!"

"Hei, o clipă, Doamnă!"

Telefonul era mort. L-am pus înapoi în furcă. Mamă-mamă. N-ar fi avut nici un fel de probleme să vină direct peste mine.

Era timpul să trec la treabă.

M-am benoclat după vreo muscă, s-o storcesc.

În clipa aceea, s-a trîntit ușa și-n prag a apărut McKelvey cu un rahat de-oligofren după el. McKelvey mi-a aruncat o privire și-apoi a arătat spre pocitanie.

"El e Tommy."

Tommy m-a privit cu ochisorii lui micuți și miopi.

"'Pare bine dă cunoștință," a zis.

McKelvey a tras un rînjit oribil.

"Deci, Belane, Tommy a venit aici cu un singur scop și scopul ăsta e să te strivească mai rău ca pe-un găinaț. Nu-i așa, Tommy?"

"Îh", a zis Tommy.

Arăta cam de 190 de kile. Mă rog, dacă-i bărbiereai blana și tot nu-l aduceai la 180.

I-am zîmbit dulce.

"Ascultă puțin, Tommy, tu nu mă cunoști, nu-i așa?"

"Î-i."

"Și-atunci, de ce vrei să mă bați?"

"Pentru că așa mi-a zis domnul McKelvey."

"Tommy, dacă domnul McKelvey ți-ar zice să-ți bei pișulicu', l-ai bea?"

"Hei!" a zis McKelvey, "nu-mi mai amei băiatul!"

"Tommy, ai gusta căcălica lu' mămica numai pentru că domnul McKelvey ți-a spus să guști căcălica lu' mămica?"

"Hă?"

"Gura, Belane. Eu vorbesc aici!"

S-a întors către Tommy.

"Deci, vreau să-l dezmembrezi pe tipul ăsta ca pe-o vechitură, îl faci bucățele și-l zbori pe geam afară, ai înțeles?"

"Am înțeles, domnule McKelvey."

"Bun, atunci ce mai aștepți, ultima adiere a verii?"

Tommy a pășit în direcția mea. Am scos pistolul din sertar și l-am îndreptat spre imensitatea lui obeză.

"Rămii pe loc, Thomas, sau o să împrști mai mult roșu decît e pe tricourile echipei de fotbal din Stanford."

"Hei," a zis McKelvey, "unde-ai găsit nenorocirea aia?"

"Un detectiv fără pistol e ca un motan cu prezervativ. Sau ca un

ceas fără limbi."

"Belane," a zis McKelvey, "spui tîmpenii."

"S-a mai zis. Acum spune-i puștiului tău să se tragă-ndărăt sau îl găuresc de-o să treacă atîta lumină prin el c-o să poți s-arunci c-un grapefruit!"

"Tommy," a zis McKelvey, "vino înapoi și-așează-te aici în fața mea."

Au rămas acolo nemișcați. Trebuia să-mi screm mîntea să văd ce să fac cu ei. Nu era ușor. Nu luasem în viața mea o bursă la Oxford. La biologie dormeam, iar la matematică eram slab. Dar pînă acum am reușit să supraviețuiesc.

Deocamdată.

Oricum, mai aveam încă un as în mîncă. Trebuia să dau lovitura. Acum ori niciodată. Septembrie bătea la ușa. Începeau să se-adune ciorile. Soarele sîngera.

"În regulă, Tommy," am zis, "treci în patru labe! Imediat!"

S-a chiorît la mine de parcă nu m-ar fi auzit.

I-am zîmbit palid și-am tras siguranța pistolului.

O fi fost Tommy tembel, dar nici chiar așa.

A căzut în patru labe, zguduind întregul etaj 6 ca un cutremur de gradul 5, 9. Dali-ul meu fals a zburat pe jos. Cel cu ceasul topit.

Tommy bubuia ca Marele Canion și se holba la mine.

"Fii atent, Tommy," i-am zis, "tu o să fii elefantul, iar domnul McKelvey, băiatul de pe elefant, ai priceput?"

"Hă?"

L-am cercetat cu privirea pe McKelvey.

"Hai! Mișcă! Sus!"

"Belane, ești într-o ureche?"

"Cine știe? Nebunia-i relativă. Cine-i stabilește granița?"

"Habar n-am", a zis McKelvey.

"Mișcă-te odată!"

"Bine, bine. Dar nimeni nu mi-a mai băgat atîtea bețe-n roate cînd i-a expirat licența."

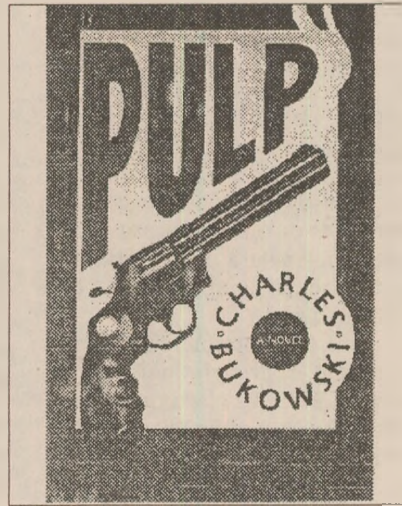
"Mișcă-te, băi, cîrnat!"

McKelvey s-a cățarat în cîrca lui Tommy. A fost al naibii de greu să-și întindă picioarele-n lateral. Mai că nu s-a crăcit.

"În regulă," am zis. "Deci, Tommy, tu ești elefantul și o să-l cari în cîrcă pe McKelvey pe hol și-n lift. Dă-i bice!"

Tommy a început să se tîrască pe podeaua biroului.

"Belane", a zis McKelvey, "o să ți-o plătesc. Mă jur pe floacele maică-mii!"

"Mai calcă-mă vreodată pe bătăture, McKelvey, și-ți fac puța ferfeniță-n mașina de gunoi!"

Am deschis ușa și Tommy s-a tîrît afară cu băiatul de pe elefant.

S-a tîrît mai departe pe hol și, în timp ce-mi vîram pistolul la loc în buzunarul hainei, am simțit ceva acolo, o bucată de hîrtie mototolită. Am scos-o. Erau hîrtoagele de la testul de reînnoire a permisului auto. Mîzgălite cu roșu, de sus pînă jos. Picasem.

Am azvîrlit hîrtia și-am luat-o după amicii mei.

Am ajuns împreună la lift și-am apăsat pe buton.

Am rămas pe loc, fredonînd o arie din "Carmen".

Apoi, tam-nesam, mi-am adus aminte că pe vremuri citisem de Jimmy Fox, cum l-au găsit mort într-un hotel de mîna a șaptea. Cu toți vagabonzii ăia. Năpădit de gîndaci.

Liftul a urcat pînă la noi. Ușa s-a deschis și i-am tras lui Tommy un șut în cur. S-a tîrît înăuntru, cu McKelvey în cîrcă. Erau trei inși înăuntru, stînd și citindu-și ziarele.

Și-au văzut mai departe de citit. Liftul a coborît.

Am luat-o pe scări. Aveam 15 kile în plus. Era exact ce-mi trebuia.

Am numărat 176 de trepte și-am ajuns la etajul întîi. M-am oprit la chioșcul de țigări, mi-am cumpărat un trabuc și *The Daily Racing Form*. Am auzit liftul.

Afară, am luat-o hotărît prin smog. Aveam ochi albaștri, pantofii tociți și nimeni nu mă iubea. Dar aveam treburi de rezolvat.

Eram Nicky Belane, detectiv particular.

Prezentare și traducere de
Ion Manolescu

CULTURA CA INTERIOR

Oregon State University

Corvallis, Oregon State University, 1993

CÂND de la geamul avionului cu care călătoream am văzut coasta Americii de Nord, oceanul și apoi râurile vărsându-se în imensitățile albastre, am simțit fizic o durere de neînțeles.

Mai târziu, când am început să merg la cursuri, să intru în ambianța universitară de la Corvallis, am retrăit mental imaginea de la fe-rastra avionului.

Îmi aduc aminte cât de preocupată eram în primele luni în a-mi face simțită prezența, fie în discuțiile din clasă, fie în delimitările pe care mintea mea le pune zilnic între mine și ceilalți. Spuneam "eu cred", "eu văd", "eu răspund" - iar cei din jur mă priveau cu nedumerire, așa cum cineva percepe într-o partitură muzicală niște scăpări, nemotivate din perspectiva ansamblului. Vocea mea nu trebuia să se audă mai tare sau mai îndelung decât celelalte voci, opinia mea nu putea conta mai mult decât alte opinii.

Am realizat în timp că răspunsurile, soluțiile, interpretările au ceva din strălucirea de o secundă a efemeridelor. Numai întrebărilor le e hărăzită permanența. Vechea noastră zicală ar putea fi preschimbată aici în: *răspunsul trece, întrebarea rămâne.*

Într-o lume liberă, preocupată de construirea individualității, și nu a uniformității, ca la noi, tendințele de a te face auzit intră în competiție cu toate celelalte voci, egale ție, adevărul fiecăruia e la fel de bun sau de fragil ca toate celelalte adevăruri. Important nu este să fii recunoscut ca ceva aparte, ci să intri melodios în acest concert de gânduri și glasuri, să fii o notă muzicală în armonia unui moment, sau un rău care se varsă în ocean. Dacă vrei să spui ceva, nu vorbești pentru a fi remarcat, ci pentru a tăia alături de ceilalți un drum în departe, pentru a tona terenul minat al certitudinii.

Ani și ani de zile am fost obișnuită să primesc și să dau răspunsuri. Aici observ fluiditatea punctelor de vedere, relativul oricărei opinii, trăiesc într-o continuă neliniște. Lumea din care vin opune o vie rezistență la schimbare. Oamenii trăiesc mai comod când alții le spun ce să facă, viața se simplifică deodată atunci când altcineva hotărăște pentru tine. E cu mult mai riscant să ieși din flanc, din aliniere, să-ți iei viața în mâini și să te întrebi: "pe unde trebuie s-o iau pentru a da de mine însumi?"

Profesorii de la catedra de engleză a Universității din Corvallis nu provoacă niciodată răspunsuri, nu

pun întrebările în așa fel încât studenții să vadă imediat pe unde trebuie s-o apuce. Aici când se predă Shakespeare, Sofocle sau Ellison, se învață îndoiala de sine, infinitatea, fluxul și refluxul, trecutul ca prezent, ubicuitatea.

Demersul este invers celui de la noi. Se pleacă de la text, se dă opera ca certitudine și se demonstrează prin ea vastitatea oscilațiilor spirituale de atunci și până astăzi. Studentul nu-l citește pe *Hamlet*, el devine *Hamlet*.

Direcția acestei învățături poate fi figurată de litera V. Mintea pornește de jos, din punctul concret al paginii-document și urmează ascendent bifurcarea gândirii, astfel încât ajunge să sugereze imaginea unui zbor care se ridică în înalt. Este asumarea modului intuitiv care suie din întrebare în întrebare pentru a cunoaște largul. Este aspirația expansionistă proprie poate eului în creștere. Ai nevoie de concretul palpabil al textului, pentru ca mai târziu să-l pui sub semnul întrebării.

Felul meu de a preda, influențat de reflexele gândirii totalitare, a fost invers celui american. Păstrând puterea de sugestie a literii V, demersul meu a fost descendent, de plonjare din larg în strâmtul operei ca răspuns. În această perspectivă, mintea deduce opera din marile ansambluri de viziune și de stil ale epocii, făcând din textul în studiu o închidere în concret a neliniștilor care animă întregul peisaj cultural. Este o mișcare de concentrare a văzduhului în pasărea care l-a străbătut și care revine pe pământ.

Vulnerabilitatea unui asemenea unghi se vedește în continua atenuare a individualității operei. Ea nu se mai înalță ca un zbor din singurătate în pluralitate, ci mai degrabă cade ca un fruct copt, din comunitatea arborescentă în penumbra de asfințit a conștiinței de sine. Când ajungi în miezul operei, ai spus deja totul și textul e doar confirmarea unor curente de opinie.

Studenții au descifrat misterul lui *Hamlet*, învățând despre contradicțiile Renașterii, pot explica toate replicile prin ceea ce există în afara lor. Te uiți în urmă la piesă ca la o pășune pe care atâta au păscut oile încât n-a mai rămas un fir de iarbă, și te întrebi: "asta-i tot?"

Atunci, pentru a te salva, ai

putea deschide din nou cartea, uitând tot ce s-a spus. Să citești pentru ca să ascuți. Aici îmi pare a sta puterea noului fel de a preda: să iverși la lumină, prin exersarea atenției, nu virtuțile operei ca răspuns ci ca seism al spiritului în căutare.

Profesorul are astfel două căi în a-i conduce pe studenți până la locul în care el însuși a ajuns. El poate să le arate dinainte configurația traseului, să le explice de ce trebuie suită acea culme, ce vor vedea acolo, ce pierd dacă rămân jos, în nemișcare. Această direcție promite răspunsul la "de ce?" și fiecare pas e o parte a demonstrației care se face pe măsură ce discipolii înaintează în spațiul inițierii, vegheați de o autoritate tute-lară "omniscientă".

Cealaltă cale estompează ierarhia și prejudiciile aferente. Profesorul se alătură studenților fără să-și dea aere. Ei află drumul împreună și motivația vine din răspunderea interioară a fiecăruia. Toți își pun întrebări, și chiar dacă profesorul știe mai mult, el tace și așteaptă ca tovarășii săi de drum să dea de comoară prin ei înșiși. El creează doar ambianța, alimentează efervescența spirituală și dă curaj exploratorilor, deoarece în calitatea sa de căutător mai vechi, profesorul e un alergător de cursă lungă.

Ținta se întrevede ca un adevăr în mișcare, fascinant în misterul său de neatins, atât de aproape totuși. În prima ipoteză, învățătura te aduce la un țarm de unde vezi până departe întinderile vaste - este punctul culminant care te așează în unghiul privilegiat al perspectivei larg-cuprinzătoare. În cea de a doua, e ca și cum te-ai arunca în ocean: înveți să înoți spre a-i străbate întinderea. Când ajungi la mal, deja te-ai pătruns de toate îndoielile și neliniștile lumii, iar țarmul pe care te oprești este doar un popas într-o călătorie fără limane.

Profesorul Robert Frank a intrat într-un amfiteatru care clocotea de studenți veniți de la toate celelalte discipline care se predau în campus (istorie, arte plastice, filozofie, biologie, limbi străine etc.) și le-a spus cu o voce subțiratică, amplificată de microfonul de la gât, că le va vorbi despre mitologia greacă în așa fel încât să-i facă să-și cunoască propriul suflet,

necercetat de ei încă.

Le-a cerut să se apropie de ei înșiși pe calea lui Ulise, pe calea Antigonei, pe calea lui Prometeu. I-a îndemnat să-i descopere în lăuntru lor pe Narcis, pe Orfeu, pe Dionysos.

În timp ce vorbea, spațiul Greciei antice devenea un ținut american, bătuit de aceleași neliniști și întrebări. Vechimea locuia pe neașteptate în clipa prezentă, umplând-o de rezonanțe. Personajele ieșeau din paginile cărților, încetau să fie "eroi", coborau de pe pedestalul legendelor de demult și te priveau în față scrutând ca într-o oglindă.

La sfârșit înțelegeai că timpul, spațiul și identitatea sunt concepte de lucru în laborator, că ele nu există în fond decât ca invenții ale minții. De la un anumit prag în sus, erai îndemnat să ajungi într-o lume a spiritului omniprezent și omnipotent care reflectă unitatea tulburătoare a tuturor ideilor și felurilor de a simți.

Mintea greului de demult se mișcă de la ipoteza cunoașterii de sine ca moment culminant al înțelepciunii la concluzia că revelația propriului eu are efecte nimicitoare pentru inițiat. De la Ulise la Oedip, de la regele orb la Narcis, se vede cum spiritul antic, pe măsura coacerii sale, s-a deplasat de la ordine la neliniște, de la certitudini la abisuri, tot astfel cum fiecare din noi are de parcurs același drum de la naștere până la moarte.

Deși diferite ca orientare, cursul de filozofie și religie (Prof. Marcus Borg), cel de mitologie (Prof. Robert Frank) și cel despre Hamlet (Prof. Robert Schwartz) se întâlnesc dramatic în același punct dizolvant, în aceeași conștiință a relativității eterne.

Hamlet în vremelnice, Dumnezeu în permanent pot fi definiți fără încetare, când de unii, când de alții, și nu poți spune "cutare are dreptate" sau "cutare greșeste" - deoarece unul măsoară în adâncime, altul în lungime, cineva în înălțime. Se explorează dimensiuni diferite cu instrumente diferite. A le compara este ca și cum ai vrea să transformi metri în litri.

Fiecare luminează cu mica lui lanternă altceva din ansamblul plin de taină al creației și, numai văzute împreună, toate aceste licăriri pot da uneori o imagine incompletă, deoarece e în veșnică mișcare, a adevărului.

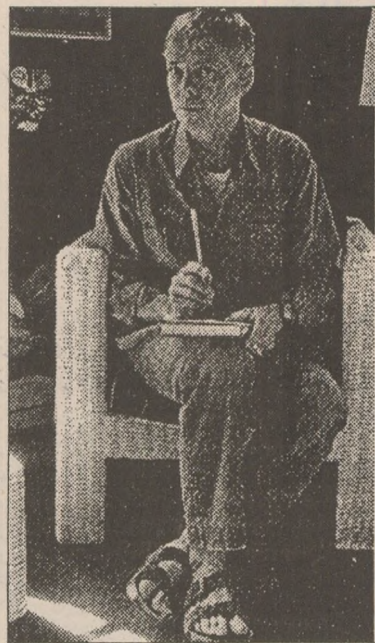
Cultura, predarea și învățătura par a amplifica la infinit rostul Ființei care, după Heidegger, este acela de a se întreba ce este Ființa.

Acum că sunt în larg, mi se face dor să adorm în cuibul mic al unui răspuns, măcar pentru o noapte.

Monica Pillat

Colorado Shakespeare's Festival

Poetul universurilor paralele

În acest an a încetat din viață unul din cei mai cunoscuți poeți americani contemporani, James Merrill (n.1926). Fără a fi vreodată tentat de cariera universitară, Merrill s-a situat în niște tipare atipice pentru colegii săi de generație, cum ar fi Robert Lowell, Anne

Sexton sau Sylvia Plath. Poemele lui, adesea rafinat-ironice, au o detașare existențială considerată în anumite cercuri literare drept semnul unei elegante decadente. Cele peste douăzeci și cinci de volume de versuri pe care le-a scris au fost distinse cu National Book Award, cu premiile Bollingen și Pulitzer. Merrill a fost membru de onoare al Academiei Americane de Arte și Litere și al Academiei Poetilor Americani.

Odată cu Divine Comedies (1977), parte a unei trilogii antologate sub titlul The Changing Light at Sandover (1982), stilul lui Merrill s-a schimbat. El a trecut de la exercițiul de tip proustian al amintirii, la poezii unde se simt influențele vizionare ale lui Dante, Blake și Yeats. În aceste versuri sînt invocate energia psihică individuală, teorii despre expansiunea universului și a sinelui, tabele astrologice, într-un efort de a descoperi "cealaltă lume" și într-o încercare rilkeană de a impresiona îngerii. Pentru că poezia "este doar o gură ce atinge/ușor și umil mîna" acestora.

ÎNGERUL

Deasupra biroului meu,
zbrîrnînd și foarte plin de
sine
(Deși doar puțin mai mare
decît un colibri)
Drapat într-o robă fin țesută -
școala lui Van Eyck-,
Planează un vizitator evident
angelic.
El îmi arată cu degetul afară
pe geam spre
Iarna care troznește din toți
rărunchii,
Spre vacuum-ul cristalin și
răsufările
De abur ale caselor și
oamenilor ce se grăbesc
Fugind de soarele cu dinți
care strivește marea;
În același timp, cu mîna
cealaltă
Face semn către pian
Unde a rămas deschisă
partitura cu Sarabanda Nr.1
La un pasaj care nu-mi
reușește niciodată,
Dar care m-a dominat întotdeauna
fără nici un efort.
Deschide gura ca și cum ar
vorbi sau cînta,
"Între lumea creată de
Dumnezeu

Și muzica lui Satie,
Fiecare întrezărită printre
văluri, dar toată
Radiantă și dorită,
Cerînd laude, pretinzînd
capitularea,
Cum poți sta așa acolo cu
notițele tale?
Unde te crezi?"
De fapt, nu spune nimic. -
din fericire: aș putea să
pomenesc și eu
De greșelile din lumea lui
Dumnezeu sau a lui Satie, și
de aceea,
Mă întreb cum de-a ajuns
Satie să-i placă lui?
Ca să-l irit, mă întorc la
paginile mele,
La expresiile departe de a fi
coagulate, adunate.
Fragilul înger dă din cap
dezaprobator.
Nu există nici un zîmbet pe
fața lui rotundă, imberbă.
Nu vrea nici măcar să scriu
aceste cîteva versuri.

(din Water Street, 1962)

Prezentare și traducere de
Cosana Nicolae

CONCLUZII

Ce au reușit realizatorii, destul de numeroși, aproximativ 200 al acestui al 38-lea CSF, organizat timp de două luni? O imagine diversă a creativității shakespeariene - dramă, istorie, comedie, probă de profesionalism în competiția valorilor și, mai ales, o ambianță specifică și originală pentru un Festival de prestigiu.

Lia Tudor

Boulder-Colorado, august, 1995

accesul psihologic din scena nebuniei Ofeliei.

Coriolan este drama lui Caius Marcius (interpretat de David Drummond, actor invitat de onoare, EAA, din Los Angeles) învingătorul revoltei din Corioli și al dușmanului său, generalul Tullus Anfidius (excellent și aspru rol negativ pentru Jason Hauser, absolvent de teatru al Universității Colorado). Scenele de luptă, foarte îndrăgite de americani, abundă în această piesă politică.

Spectacolul cu comedia shakespeariană Cum vă place a întrunit aprecieri unanime. Sub aparența spontaneității, Rita Giomi, cu un master în regie obținut la Universitatea din Washington, a excelat în inventivitate scenică, muțind acțiunea piesei din castelul convențional în imprezibilă pădure din munții Ardeni.

Spectacolul a fost jucat de actori tineri. Dragostea dintre Orlando și Rozalinda a prilejuit multe controverse: de la interpretarea contestată a Vanessei Redgrave la 24 de ani, pășind desculță, agresivă și băiețoasă pe scena din Stratford în producția lui Michel Elliot din 1961 și pînă în 1991 cînd Declan Donellan, prezent și în New York City toamna trecută, a completat distribuția feminină, inclusiv rolul Rosalindei, cu interpreti masculini, făcînd apel la metateatru.

În producția Ritei Giomi, Rosalinda joacă pe o gamă de posibilități ale modulării personalității feminine, cînd tandră, cînd dominatoare, dar cu autocontrol și independență, în nota feminismului american. Oferind un antidot al dragostei lui Orlando, Rosalinda devine femeie-femeie, anulînd cu o interpretare autoritară confuziile ivite după travesti. Spectacolul abundă în pitoresc cu specific american, cum este scena ducelui și a curții sale aflați în pădurea Ardeni, alcătuită din vînători în cel mai tipic stil western.

Rosencrantz și Guildenstern sînt morți, spre deosebire de celelalte trei spectacole, a fost jucat în interior. În piesa lui Tom Stoppard cele două personaje minore din "Hamlet"-ul shakespearian meditează asupra existenței, a realității fără real, asupra identității. Rosencrantz (Ted de Chatelet, naiv și vulnerabil, are o diplomă din Wake Forest University, un master la Universitatea din Illinois, plus studii la Academia Regală de artă dramatică din Londra) și Guildenstern (Brooke Behmke, un actor cu un uluitor debit verbal și mobilitate scenică, cu o diplomă la Universitatea din Ohio și un master la Penn State University) joacă împreună "cap, pajură" cu monezi, în așteptarea lui Hamlet (același actor din Seattle, Christopher Evan Welch). Cei doi nimeresc mereu aceeași fațetă "cap" de vreo 73 de ori în piesă, "legile clasice ale fizicii newtoniene sînt desființate" cum apreciază regizorul spectacolului, Gavin Cameron Webb: chiar și cei doi protagoniști își confundă identitățile, o aluzie la principiul indiscernabilității, de astă dată din fizica modernă. Cei doi protagoniști sînt ca niște piese mereu mutate de alții, identități confundabile. Absurd și plin de umor, spectacolul iscă întrebări.

ADIACENTE

Aș mai adăuga cîteva evenimente originale: odată cu Festivalul s-a inaugurat, ca în fiecare an, o grădină a bardului englez. Lîngă "Mary Rippon Theatre", sub arcadele de piatră, au fost așezate trei mari parcele cu flori și plante menționate în cele patru piese shakespeariene; s-au adăugat pe plăcuțe replicile citate și din ce piesă provin. Americanii sînt foarte curioși, îndrăgind precizia. De aceea li s-a înminat celor veniți la CSF nelipsita hartă, emblemă a oricărui eveniment american. Cu exactitudinea localizării și nelipsitul spirit comercial, s-a organizat cu un ghid turul teatrului

UN eveniment cultural dedicat marelui Will a umplut amfiteatrul în aer liber al Universității Colorado. Seară de seară, timp de două luni, publicul american a venit să vadă pe scena Universității din Boulder-Colorado, U.S.A., trei piese shakespeariene - Hamlet, Coriolan și Cum vă place, plus piesa modernă semnată de Tom Stoppard, Rosencrantz și Guildenstern sînt morți. Cîte ceva despre ambianța unde s-a desfășurat cea de-a 38-a ediție a lui Colorado Shakespeare's Festival (CSF). Universitatea Colorado, fondată în 1876, este o superbă combinație de clădiri vechi din piatră și cărămidă roșie; interioarele sînt modernizate și superdotate tehnic. Un campus studențesc cu pașiști pline de verdeață, 143 acri, multe patii, stații, fîntîni și 37 de facultăți.

Festivalul începe odată cu intrarea în cetatea universitară. Pe pașiștea din fața teatrului sînt prezentate dansuri și muzică din epoca elisabetană. Bardul englez, întotdeauna în persoana actorului Charles Colcox, discută cu spectatorii care vin să petreacă o noapte shakespeariană sub cerul liber. Nu arareori replicile actorilor sînt dublate de zborul unui avion către DIA, noul aeroport din Denver, capitala statului Colorado. Contraste și în public, căci la CSF vin personalități elegante, în tuxido (smoking) și rochii sobre de seară asortate cu bijuterii supersofisticate, descinse din limuzine albe de 7 m, dar și alții veniți în canadiene și adidași, dotați cu pături, temători de răcoarea nopții orașului de munte.

CUM FUNCȚIONEAZĂ MECANISMUL FESTIVALULUI

Fiecare Shakespeare's Festival, fie că este organizat în New York, Dallas, Salt Lake City ori în Alabama, Oregon sau Virginia, are specificul său. În Boulder, Colorado, principiul este să se prezinte patru piese Shakespeare pentru care sînt angajați patru regizori, peste 40 de actori (anul acesta 45), 9 scenografi și aproximativ 150 membri ai personalului de producție. O paranteză: toți participanții activi la CSF au studiat o facultate sau două, unii dețin doctoratul în teatru. Interpretează chiar roluri secundare numai pentru privilegiul de a participa la Festival. Chiar și timpularii spectacolelor au o diplomă în teatru. Este funcțional criteriul competitivității și al profesionalismului. În 1992 revista "Time" a nominalizat CSF ca fiind unul din cele trei festivaluri americane Shakespeare de cel mai înalt nivel profesional. O altă tradiție respectată este cea a artiștilor invitați de onoare, membrii ai Actors' Equity Association (EAA).

Cu aceste elemente de start fiecare spectator, după ce a primit un program (45 de pagini), o pernă de plastic ori a închiriat pentru un dolar un scaun pliant cu spețează și eventual i s-a înmînat o pelerină de ploaie, se instalează pe una din băncile amfiteatrului cu 1041 de locuri din Mary Rippon Theatre...

CUM AU FOST SPECTACOLELE

Hamlet a urmat linia clasică a montărilor shakespeariene, regizor fiind Patrick Kelly, șef la catedra de dramă a Universității Dallas. Melancolia prințului danez (Christopher Erans Welch, tînăr actor din Seattle) este transferată în agresivitatea conflictului cu regele uzurpator (Michel McDonald - invitat de onoare EA) și irascibilitatea în fața căsătoriei incestuoase a reginei mame, Gertrude (Sarah Hartman, invitată de la Universitatea Delaware care a jucat și cu Deutcher Theater din Berlin). Dragostea lui Hamlet pentru Ofelia (Florencia Lozana, absolventă a Brown University și lucrînd pentru o nouă diplomă la New York University) este brutală, ca și

"MY OWN PRIVATE CINEMA"

LA sfârșitul lui 1992, revista *Cahiers du cinéma* - "Biblia" criticii de film franceze - publica un număr special "Cinematograful american": un amplu dosar cuprinzând interviuri (Woody Allen, John Singleton, Gus Van Sant, James Foley, Tim Burton, Carl Franklin, Wesley Strick, Joel Silver), un bilanț al anilor '70 și un dicționar - 160 de cineaști contemporani. Pentru un cinefil ca mine, crescute în "sera europeană" de unde cinematograful american este văzut sub forma unui maidan cu scaieți în care, din loc în loc, mai răsare și câte-o păpădie, seriozitatea cu care francezii (și cine? tocmai cei care, mai acum două decenii, fluturau steagul intoleranței estetice!) priveau "problema" a avut, mărturisesc, efectul unui oțet îndoit cu "odicolon"... Care va să zică, "amicii" sînt frecventabili, în ultimă instanță; după lupte seculare, bastionul bun-gustului în materie de cinema a încheiat armistițiul cu pieile roșii, taberele s-au împăcat, "pipa" a fost fumată etc.etc. Dar "ceci n'est pas une pipe", îmi spunea ceva în urechi - pe franțuzește, desigur. Există oare pace durabilă atunci cînd unii "colonizează" iar alții rămîn, politico-zîmbitori, cu buzele umflute? Căci, în mod evident, dacă America a cîștigat - nu doar "pe teren" (aici a cîștigat de mult), ci "pe hîrtie", și încă acolo unde hîrtia e mai scumpă: în scrisul criticii franceze -, Europa a pierdut... Ba chiar, a fost înfrîntă fără a avea posibilitatea să lupte!...

(Trei ani mai tîrziu, peisajul e neschimbat: box-office-uri pe de-o parte, bombăneli de cealaltă. De o parte "buldozerul", de cealaltă "exceptia culturală".)

În ce mă privește - și lăsînd "pe mal" perplexitățile de la-nceput, mai curînd retorice: cinematograful american mi-a plăcut dintotdeauna, marea mea mirare a fost să constat că și francezilor le place! -, trebuie să recunosc că a lua cunoștință de aceste lucruri curat contrare este o experiență cvasi-schizofrenă. Cu atît mai mult cu cît, "credincios" acelei critici pe care continuu s-o consider cea mai bună în materie de cinema, am realizat că preferințele noastre diferă adesea: în dicționarul deja pomenit, un nume ca Alan Parker este expedit într-o frază drept "cel mai prost cineașt american al anilor '80"! în vreme ce un Oliver Stone e ridicat, de același critic (Antoine de Baecque), în eterul eternității... cam fără argumente! Și nu sînt, nici pe departe, singurele cazuri.

Soluția de a scrie despre "my own private cinema" mi s-a impus atunci ca singura rezonabilă; în fond, dacă renunțăm la toate pretențiile criticii ("obiectivitate, neutralitate" etc.), rămînem - dacă rămînem - cu

propria noastră sinceritate în fața ecranului și, mai apoi, a foii de hîrtie; rămînem cu ceea ce filmul însuși face din noi - și nu cu ceea ce noi, abili și inteligenți, facem din el!

DACĂ ar fi, deci, să fac un bilanț (al meu) a ceea ce funcționează sub eticheta de "cinema american", aș începe prin a spune că, din păcate, sînt mai puțini măștri acum decît erau cu o jumătate de secol în urmă... Aceștia, că se numeau Lubitsch, Hawks, Hitchcock, Huston, Wyler, Wilder, Capra, Cukor sau Ford, creau lucruri absolut uluitoare în lăuntru sistemului! Hollywoodul le dădea posibilitatea să fie ceea ce sînt și astăzi: magnifici. Sigur că producătorii aveau un cuvînt greu de spus, sigur că se făceau compromisuri, uneori nefericite (memoriile lor consemnează toate acestea), însă filmele care au ajuns la noi par să fi trecut prin toate disconforturile facerii cu o eleganță pe care doar rareori o mai regăsim... A mai existat, apoi, un moment extraordinar în cinematograful american - care coincide cu sfârșitul anilor '60 și durează tot deceniul următor; atunci au fost create filmele de referință ale sensibilității contemporane, capodopere precum *Conversația* (de Coppola), *M-A-S-H* (de Altman), *Mean Streets* sau *Taxi Driver* (de Scorsese), *Annie Hall* sau *Manhattan* (de Woody Allen). Aceștia patru, dar și cîțiva alții (un John Cassavetes, un Paul Mazursky, un Peter Bogdanovich, un Bob Rafelson, un Sam Peckinpah, un Sidney Lumet, un Sydney Pollack, un Alan J. Pakula, un Milos Forman, un Mike Nichols sau un Bob Fosse) au impus un canon de perfecțiune în spatele unor experiențe stilistice foarte diferite. Canonul a rămas, numai că, din păcate, nu toate experiențele încercate ulterior de aceștia au fost pe măsură: dacă Altman, care s-a afirmat ca, poate, cel mai coerent cineașt american al deceniului respectiv, avea să cunoască, imediat după, o perioadă catastrofală din care nu și-a revenit decît în 1992, odată cu *The Player*, Coppola, în schimb, nu și-a revenit niciodată (*Bram Stoker's Dracula*, tot din 1992, este un dezastru!); Scorsese, și el destul de inegal (*Raging Bull*, 1980, sau *After Hours*, 1985, sînt filme excelente, însă *The Last Temptation of Christ*, 1988 - dincolo de orice conotație blasfemiatoare! - este un efort penibil), avea să-și surprindă admiratorii anul trecut cu *Vîrsta inocenței*: o ecranizare de mare rafinament, la antipodul filmelor sale "dure". Woody Allen a rămas în general constant cu nivelul atins în *Manhattan*, chit că a mai dat și rateuri (*Shadows and Fog*, 1991); toți ceilalți însă (Forman, Rafelson, Nichols, Bogdanovich...) aproape au dispărut din orizont, în

ciuda unor Oscaruri previzibile (*Amadeus*).

Aceasta coincide cu emergența unor cineaști în plină forță (Lynch, Weir, Parker, Ridley Scott, Jannusch, Spike Lee, pentru a nu mai vorbi de Spielberg, deja afirmat la jumătatea deceniului 6) care au "ocupat scena" și au impus regulile înainte ca foștii soliști să dispară în culise. Preferința mea merge către ultimii doi, cu rezerva că Lee nu a reușit să reediteze succesul lui *She's Gotta Have It* (1986), iar Spielberg nu e, nici el, total "infaibil" (*Hook*, din 1991, este un *flop* estetic...). În plus, deși Ridley Scott nu a confirmat promisiunea lui *Blade Runner* (1982) - ba dîmpotriva! -, acest film rămîne, după părerea mea, unul din cele mai bune ale anilor '80, așa cum am mai spus-o și scris-o.

Ultimii ani (să zicem, din '90 încoace) au fost martorii unei noi schimbări de decor, datorită în special "infiltrării" unor regizori talentați, străini sau independenți/marginali: este cazul lui Paul Verhoeven, Abel Ferrara, Tim Burton, Carl Franklin, Stephen Frears, Hal Hartley, John McNaughton, Fred Schepisi, Joel și Ethan Coen, Gus Van Sant și, desigur, Quentin Tarantino. Dacă succesul lui *Basic Instinct* (1992) este grăitor și ușor de înțeles, cel al filmelor lui Tarantino (*Reservoir Dogs* și *Pulp Fiction*) este mai puțin, între cei doi căscîndu-se prăpastia care separă cinematograful comercial de "experimental cu acoperire în box-office". Nu trebuie însă uitat că Verhoeven însuși vine dintr-o zonă a experimentului (filmele sale olandeze) și că "virajul" său spectaculos înspre *Robocop* sau *Total Recall* exprimă o dorință de asimilare, cu compromisuri cu tot, tipică oricărui străin ajuns la Hollywood; mai interesante sînt cazurile lui Ferrara, Burton, al lui Van Sant sau al fraților Coen care încearcă, fiecare în felul său, impunerea unor estetici "neortodoxe" în sinul canonului tradițional. Pînă la urmă, modul în care Hollywoodul se arată permeabil unui cinematograful mai "îndrăzneț" din punct de vedere formal, sau "alternativ" de-a dreptul (Van Sant, alături de mai noii sosiți Todd Haynes, Gregg Araki, Tom Kalin ș.a.m.d., reprezintă ofensiva culturii gay), este la rîndul lui "tradițional", dacă ne gîndim că înrolarea talentelor în "Cetatea filmului" a urmat cu consecvență principiul "abaterilor profitabile": dacă un film aduce bani, modalitatea estetică sau subiectul (desigur, în anumite limite "permissive"...) nu contează! Este ceea ce au învățat atît regizorii, cît și producătorii. Această tolerare reciprocă face posibilă coexistența unor cineaști atît de diferiți precum John Waters ("pionierul" îndrăznelilor kitsch), Sam Raimi, James Foley sau David Mamet (dramaturg respectabil) alături de James Cameron, Jonathan Demme sau Andrew

După un best-seller siropos al unui debutant, Robert James Waller, Clint Eastwood, în calitate de realizator și interpret, a făcut un film - *The Bridges of Madison County* - senzația acestei toamne în marile capitale ale lumii. E un love story dramatic (spre melo), cu un fotograf călător și o fermieră (interpretată de Meryl Streep), pe care totul pare să-i despartă. Și totuși...

Davis. Și asta pentru că, în America, limita dintre regizorul de studio și independenți, deși solidă, este pusă permanent în discuție atunci cînd talentul o decide... Altfel spus: există "de toate pentru toți" în cinematograful american, inclusiv posibilitatea de a deveni snoba Hollywoodul... pînă cînd acesta te cumpără, cu provocare cu tot!

DINTRE filmele care m-au impresionat în acești ultimi ani, titlurile însele reflectă acel *tutti frutti* descris mai sus: printre ele și-au găsit loc și *Husbands and Wives* (1992), în care Woody Allen a riscat (și, zic eu, a cîștigat) mult mai mult decît în mai-noul *Misterul crimei din Manhattan* - tur de forță în gamă minoră -, dar și *Minciuni adevărate*, hiper-spectaculosul film al lui James Cameron de anul trecut (cu Arnold Schwarzenegger!); *Poison* al lui Todd Haynes (din 1991, despre care am scris imediat după avanpremierea de la Festivalul de la Edinburgh), la mile distanță de șablonul hollywoodian - dar și *Evadatul* (1993) de Andrew Davis, care duce șablonul la perfecțiune; *Memoirs of an Invisible Man* (1991), foarte "vizibilul" și sensibilul experiment "made in Hollywood" (și totodată, cădere brutală la box-office!) semnat John Carpenter, mai convingător decît *In The Mouth of Madness* (1995) -, dar și *Grippers* (1990) al lui Stephen Frears, peliculă "neagră" a cărei supremă eleganță este că pare anonimă!; Jodie Foster în calitate de regizoare (cu *Little Man Tate*, 1992), dar și - evident - Spielberg, cu *Jurassic Park* și *Lista lui Schindler* (ambele, 1993); Carl Franklin, cu foarte recentul (1995) *Devil In A Blue Dress* - film "retro", cu atmosferă à la Chandler realizat cu un simț al nuanțelor și o sobrietate fără cusur! - dar și Joel Schumacher, cu extraordinarul său *Cădere liberă* (1994); în fine, Gus Van Sant și al său *My Own Private Idaho* (1991) - pe care mi-am permis să-l parafrazez în titlul articolului de față -, dar și... un Preston Sturges din 1944, descoperit abia anul trecut la Pesaro (*The Miracle of Morgan's Creek*: o capodoperă comică!), alături de Billy Wilder mereu redescoperit, de Hawks, Hitchcock sau Aldrich (favoriții mei) sau de acest Huston din '85, *Prizzi's Honor*, revăzut a nu știu cîta oară la "Telecinemateca"... sînt filme care, cu cît îmbătrînesc, sînt mai bune.

Cum se vede, "my own private cinema" este o peliculă luuungă, veche și foarte eclectică; o bătrînică trîznită pe care-o ajut, din cînd în cînd, la traversare... Sînt vînturi puternice pe Ocean.

Alex. Leo Șerban

Andrei Codrescu

Fire de nervi

Nailonul este un lucru minunat într-un oraș cu arbori. În lăuntru salbăticiei din eu este afară, iar exteriorul rămîne în lăuntru pentru domnul Smith din St. Louis care telefonează

să spună întreaga noapte că eu eram în interiorul creierului său. "Speram să vorbesc cu robotul dumneavoastră." Acestea sînt orele cele mai pline ale Ducelui de Vîrstă Mijlocie al Poeziei.

De-acum înainte & dincolo de asta înspre vremurile cînd vei vrea să scrii printr-o astfel de mașinărie,

adică prin fluidul iubirii, dar cît din tine aparține lumii depinde de cît de inteligent vorbești cu poliția. Agresiunea sănătății este prost înțeleasă.

(Din volumul *Belligerence*, Coffee House Press, 1991)
În românește de
Denisa Comănescu

Mulțumim USIS (United States Information Service) pentru sprijinul financiar acordat care a făcut posibilă apariția acestui supliment.

Literatura ca pretext

Fondată în 1933, "Esquire" a început prin a fi o revistă de modă exclusiv masculină, ce se vindea la magazinele de îmbrăcăminte specializate. Dar Arnold Gingrich, proprietarul ei, s-a temut ca nu cumva preocuparea pentru modă să fie considerată ca o efeminare, așa că a decis, chiar de la început, să includă și literatură (mai ales proză foarte bărbătească, de tip Hemingway), ca cititorii să aibă un pretext pentru a o cumpăra - scrie Hugh Merrill în volumul *Primii ani ai lui "Esquire"*, apărut la Rutgers University Press din New Jersey.

Do-Do-Dodgson

Jo Elwyn Jones și J.Francis Gladstone, doi universitari care făceau cercetări de arhivă despre un strămoș al lor, prim-ministru al reginei Victoria, au făcut cu această ocazie o descoperire uimitoare: Lewis Carroll a disimulat sub personajele din *Alice în Tara Minunilor* personalități ale Angliei. Astfel, ei au recunoscut sub trăsăturile pateticului Bill Șopîrlă pe Disraeli, Grifonul e Ruskin, Regina Albă - Thackeray, Tweedledee și Tweedledum sînt insuportabilii frați Tennyson, iar stîngaciul Dodo nu e altul decît Carroll însuși care obișnuia să se prezinte bîlbîindu-se Do-Do-Dodgson. Lista completă a "cheii" personajelor se află în volumul *The Red King's Dream* de Elwyn-Jones și Gladstone, apărut la Ed.Cape. În imagine, Alice și Dodo, ilustrație de John Tenniel la ediția princeps.

Un debut surprinzător

Marea Renata Scotto a uluit lumea muzicală cu interpretarea autentic wagneriană, cu cea mai perfectă dicție germană în rolul lui Kundry din *Parsifal* (în versiune concertantă). După 40 de ani de carieră lirică strălucită, celebra soprană abordează o turnantă într-o zonă repertorială ce părea închisă belcantiștilor. Chiar fără recuzită scenică, ea a creat un rol formidabil cu toată angoasa, demonismul, luxurianta și tragismul personajului.

Pictură românească la Anvers

Hessenhuis din Anvers a fost recent (pînă la 17 septembrie) gazda expoziției "Pictura românească 1800-1940". Dintr-o serie de muzee românești au fost selectate 200 de lucrări, aparținînd unui număr de 40 de artiști, dintre care la loc de frunte s-au aflat Theodor Aman, Nicolae Grigorescu și Victor Brauner.

Bancuri sovietice

Disfuncțiile sistemului sovietic, absurditatea regimului, incultura nomenclaturii și altele fac obiectul numeroaselor bancuri culese de Iuri Borev și publicate în cinci volume cu titlul *Istoria statului sovietic prin bancuri și anecdote* (Ed. Ripol, Moscova). O vorbă de duh semnificativă din această culegere de "folclor": "Pușcăriașii fac o mare greșală: cred că afară e libertate".

Sexul grădinilor

Celebra editură feministă Virago din Londra (care de altfel a făcut de curînd excepție de la regula ei, acceptînd pentru prima oară să publice un bărbat, un negru), a scos o culegere de texte scrise de romanciere, poete și femei-istoric, toate avînd ca subiect grădinăria. Această artă foarte britanică diferă dacă e practică de o femeie sau de un bărbat? "Slavă domnului, nu", scrie "Sunday Telegraph", recenzînd *Manualul femeilor cu degete verzi*, "grădinile nu au sex".

Punct de vedere

J.G.Ballard povestește încă o dată, în "The Sunday Times", anii petrecuți în adolescență într-un lagăr japonez din China, unde suferințele l-au învățat să devină adult. El nu poate accepta ca Hiroșima și Nagasaki să fie comparate cu crimele de război naziste: "Americani ne-au salvat viața. Și pe aceea a milioane de civili din Asia. Invasia și ocuparea de către forțele japoneze a unor țări din Pacific a fost mai ucigașă. A spune că Hiroșima și Nagasaki au fost crime de război îi face pe japonezi să se simtă nu agresori, ci victime".

Andy Warhol la Lausanne

Vizitatorii Fundației Ermitajului din Lausanne au prilejul să cunoască mai de aproape, în această toamnă, creația defunctului artist pop american Andy Warhol (în imagine). Este o retrospectivă care

cuprinde 200 de picturi, sculpturi, acuarele, serigrafii și fotografii ale artistului, inclusiv ampla lucrare "Inelele olimpice", o compoziție realizată în colaborare cu Jean-Michel Basquiat.

Oamenii lui Pavlov

Din revista "Lupta"/"Le Combat" nr.251 aflăm că la Ed.J.C. Lattès a apărut de curînd romanul Rodicăi Iulian, *Les hommes de Pavlov*, a doua carte publicată în franceză a scriitoarei, după *Le Repentir*, Ed. Balland,1991. Acțiunea romanului - "o parabolă fără concesii a comunismului", a dezumanizării produse de acesta, cum o caracterizează "Lupta" - se petrece într-un sat de la poalele Carpaților, unde o tînără doctoriță stagiară asistă la lupta pentru supraviețuire a țaranilor, dresați prin frică, precum cîinii lui Pavlov.

Oe - pacifistul

În timpul călătoriei pe care a făcut-o în China și Coreea, Kenzaburo Oe a constatat că populația păstrează încă amintiri urite despre japonezi. "Pentru ca Japonia să devină, în secolul XXI, în Asia, și altceva decît o putere economică rivalizînd cu Occidentul, trebuie să stabilească noi relații cu vecinii. Ea trebuie să ceară iertare pentru agresiune și să ofere despăgubiri". Iar dacă președintele Clinton trebuie să prezinte scuze pentru Hiroșima și Nagasaki, ar trebui să o facă mai ales față de copiii din țara sa și din lumea întreagă". În semn de protest împotriva experiențelor nucleare franceze din atolul Mururoa, Kenzaburo Oe și-a anulat vizita la Aix-en-Provence, unde trebuia să participe luna aceasta la un simpozion dedicat literaturii japoneze - scrie "The New York Times Magazine". În imagine, scriitorul împreună cu Hikari, fiul său, care, în ciuda gravului handicap, a reușit să devină muzician.

Disputata Venus din Milo

Din rațiuni în primul rînd politice, Venus din Milo a devenit una dintre bijuteriile Luvrului. Un expert de artă englez, Nicolas Ward-Jackson, susține în "The Independent" că frumoasa fără mîini e o pastîșă de mîna a doua a unui sculptor obscur, Agesandros din Antiohia, prezentată cu bunăștiință publicului drept o capodoperă a marelui Praxiteles, după ce iscălitura adevăratului autor a fost spartă de pe soclu. Această operă "provincială", vul-

gară copie a artei clasice grecești a fost erijată în simbol de mîndrie națională pentru francezi, la 1820, cînd a fost adusă, pentru a-i face să uite pierderile suferite la sfîrșitul războaielor napoleoniene, în special umilitoarea restituire a operelor de artă furate din diverse capitale europene. Cu toată polemica declanșată în jurul statuii, locuitorii din Milo cer cu insistență s t a t u l u i francez să le-o restituie.

Poveste orwelliană

George Orwell a propus mai întîi *Ferma animalelor* editorului său, Gollancz, dar războiul era pe sfîrșite, și s-a considerat că nu trebuie supărați "prietanii" sovietici. Atunci, el a oferit-o editurii Faber, unde director literar era T.S. Eliot, care a citit manuscrisul, l-a găsit "de o calitate excepțională, pe care puțini autori au atins-o de la *Gulliver încoace*", dar i-a reproșat lui Orwell că se situează undeva "între ipocrizie și poltronerie". Editorul Jonathan Cape a respins de asemenea cartea, la sfatul unui înalt funcționar de la Serviciul Federal de Informații. În sfîrșit, în august 1945 editura Secker a publicat-o și critica și-a pus întrebarea "dacă *Ferma animalelor* va supraviețui ca poveste pentru adulți și copii după ce subiectul satirei își va fi pierdut importanța". Iată că, după o jumătate de secol, cartea este încă de actualitate, se editează și reeditează în toată lumea, iar editura Secker a scos de curînd o nouă ediție, ilustrată de Ralph Steadman.

Jurnalul Fridei Kahlo

Pictorița mexicană Frida Kahlo, soția lui

Diego Rivera, a devenit o valoare sigură. Unul din tablourile sale, cumpărat în 1947 de I.B.M. cu 400 de dolari, s-a vîndut recent la Sotheby's cu 3,2 milioane de dolari. În Mexic ea e numită "eroina durerii", iar cărțile despre ea se înmulțesc. Jurnalul Fridei Kahlo, cu mesaje ezoterice și desene viu colorate, va fi publicat simultan, în această toamnă, în nouă țări. Cartea e prefăcută de Carlos Fuentes. Editoarea este de părere că "tablourile ei sînt doar măști. Jurnalul e opera cea mai importantă a Fridei Kahlo, acolo se relevă ea pe de-a-ntregul". În imagine, pictorița la vîrsta de 19 ani, deghizată în băiat.

în fiecare zi, de luni pînă vineri, puteți audia la Radio Total, între orele 22,00-24,00

TALK-SHOW-uri LIVE

FM 94,2 MHz

RADIO TOTAL

637.37.90; 637.56.45

Luni: Portrete din gulagul românesc - Irina Corbu
 Marți: Căinele de pază - Cornel Nistorescu
 Miercuri: Punct și virgulă - Carmen Bendovschi
 Joi: Fiți întreprinzători - Bogdan Teodoriu
 Vineri: Taxiul de noapte - N.C. Munteanu

Revista revistelor

Legea insultelor și a calomniei

PE BUNĂ dreptate își intitulează Tia Șerbănescu "Cartea birfelor" unul dintre editorialele sale din *COTIDIANUL* cu trimitere la volumul V din așa-numita *Carte Albă a Securității*. Amintita carte nu reprezintă nici pe departe o dezvăluire albă, adică totală și fără alt montaj decât publicarea documentelor în succesiunea lor. *Cartea...* e mai curînd un simulacru de alb, realizat potrivit vechiului principiu că nu e momentul, ci doar ocazia. ♦ Apropos de momente, parlamentarii și-au votat o lege prin care îi pot băga în pușcărie pe gazetari pentru insulte și calomnii. Drăguților, veșnicia s-a născut la sat, nu în Parlament! În Parlament intri, dar mai și pleci, așa că s-ar putea ca unii dintre dvs să-și muște mîna cu care au votat pentru această lege. ♦ Dacă eu (Cronicar) afirm că domnia sa dl. senator Dumitrașcu e prost, incult și ticălos, asta e o insultă sau o constatare? ♦ Dacă voi scrie că dl. Gavra, cel care nu vrea să vază picturi cu nuduri în Palatul Parlamentului (așa-i zice pe stil nou Casei Republicii), e un om de mare cultură care a fost dat afară de la *Scînteia tineretului* de bun ce era, nu din pricină că n-a fost în stare să-și facă meseria, cine mă va da în judecată? Careva de la fosta *Scînteia a tineretului*, că mint, sau domnul Gavra că-l calomniez? ♦ Porcul de Păunescu în ce categorie intră? Citat sau insultat? ♦ Dar ACADEMIA CAȚAVENCU? ♦ Frumoasele poeme în proză despre diverse personalități ale României pe care le publică *România mare* cu binecunoscuta ei gențile, de nu mai știe decât avocatul lui CVT cîte procese de calomnie a adunat distinsul ei redactor șef, rămîn ca pînă acum? ♦ Dacă-l citez cum vorbește pe dl. Marțian Dan rezultă că-l insult? ♦ Să zicem că așa, ca ecou cu probe de microfon îl numesc pe dl., ce să mai vorbim, Năstase, cu mîndrul său cognomen *4 case*, ca și cum i-aș zice *Cel Viteaz* sau, dacă se înțelege cu Patriarhia, *cel Sfînt*, va înțelege dl. Năstase elogiul meu sau se va plînge că-i șifonez imaginea? ♦ Parlamentarii care între

timp au răposat ori se ocupă de alte probleme intră și ei în rigorile acestei legi? Fiindcă amărîtul de gazetar trebuie să știe și el pînă la a cîta spiță să se ferească. Dacă legea e valabilă începînd din '90 - n-ar fi singura cu efect retroactiv - s-ar putea ca și dl. Iliescu să aibă neplăceri, fiindcă Ceaușescu avea un mic rol în parlamentul nedizolvat al României și dl. Ceaușescu, chiar executat, putea fi insultat și el. De calomnii nici nu mai vorbesc. ♦ Dl. Ceaușescu n-a omorît, direct sau indirect 60.000 de oameni, ci doar o mie. E o diferență, dacă înem seamă că viața românilor nu valorează nici cît o ceapă degerată, în timp ce în țările revoluțiilor de catifea reporterii străini au turbat și pentru cîțiva rîniți. Ce contează o mie de români într-o revoluție care a avut totuși loc?!!! ♦ Dacă scriu că locul României e în NATO, îi insult pe d-nii Păunescu și Vadim Tudor? ♦ În timp ce traversăm acest canal colector al tranziției ar fi mai onest dacă Parlamentul s-ar preocupa de insultele pe care le simt, zi de zi, medicii, profesorii și corpul ingineresc din această țară, de artiști nu mai vorbesc, prin veniturile cu care sînt răsplătiți. De-abia după ce ar rezolva aceste insulte, Parlamentul ar trebui să se preocupe de propria sa imagine.

O soacră anostă

AM CUMPĂRAT nr.3 din noua revistă *OCHIUL SOACREI - săptămînal cu pilule de rămas în gît*, curiosi să vedem ce își închipuie gazetarul cu experiență Nicolae Cristache că și-ar mai putea face loc pe piața suprasaturată de publicații. După titlu, eram înclinați să credem ("gunoiul de sub covor" etc.) că vom avea de a face cu o revistă satirică, demascatoare și birfitoare. Cînd colo - încă un magazin voit popular, cu medicină naturală, trucuri casnice, horoscop și grafologie, rețete de prăjiturici, bancuri fumate, multă enigmistică și integrame... Pastilele de rămas în gît sînt gata diluate în apă de ploaie. * În plus, cei care cocoloșesc pastilele (probabil tinerii din echipa defunctului ziar "Ora") încearcă să împace decența unei publicații destinate familiei, cu un limbaj mai afurisit la care-i obligă soacra titulară, și cu comoditatea muncii exclusiv de birou, inventînd scurte povestioare "din Cișmigiu" ale căror lungi titluri și supratitluri gen "Evenimentul" spun totul: *În timp ce tatăl său era ocupat cu o divă blondă, un șinc de 9 ani a prins chinta royală la poker american electronic; Un om și-a riscat părul de pe piept la loz în plic și a pierdut; Pe linia 123 face ravagii femeia tanc - toate de o stupiditate și un diletantism jalnic: nu spun nimic semnificativ, n-au haz, sînt scrise neglijent, cu amestec de argou și clișee, într-un cuvînt, fără talent. Nu ne mirăm deci că "Ochiul soacrei" nu vede bine aîft de nostimele emisiuni ale lui Gaiță și, sub titlul excesiv de furios *Se extinde ca rîia un procedeu publicistic imbecil*, e de părere că anchetele de stradă cu întrebări-capcană, "sînt o dovadă a imbecilității românilor, dar nu a celor care răspund, ci a celor care întreabă", fiindcă agresează bieții cetățeni creduli și blînzi, îi induce în eroare. * Folosind un procedeu publicistic inteligent și original - sondajul de opinie -, echipa redacțională de generi, a coborît și ea în stradă și a discutat cu cetățenii creduli și blînzi "pentru a afla adevărul gol-golul despre soacre". Centralizînd statistic datele, pe două pagini,*

Cine sînt Radu și Arghir

APARIȚIA *Cărții Albe a Securității*, volumul V, probabil că a impresionat mai mult publicul larg decît lumea scriitoricească. Scriitorii se știau urmăriți de Securitate, iar unii dintre ei erau invitați să dea explicații ori li se aplicau tratamente de intimidare la Securitate. Cînd făceau, în public, afirmații critice la adresa regimului, scriitorii știau la ce se expun. Vorbesc despre cei care ulterior erau turnați. Ceilalți, provocatorii, sînt cei care semnav rapoarte, cu diverse apelative de serviciu. Sînt toți acei Radu, Arghir și cum Dumnezeu li se mai spunea, aflați în solda poliției politice. Poate că unii dintre ei erau șantajati ca să facă asemenea lucruri, însă asta nu le scade mizeria morală. Un scriitor spion, treacă, meargă. Dar un scriitor turnător e mai jalnic decît un judecător hoț. În meseria asta, jegul moral se întinde ca petele de ulei în pagină. Fiindcă scriitorul nu e numai o persoană înzestrată cu o anumită îndemînare în manevrarea cuvintelor, ci și o instanță. Cînd se lipsește de bruma lui de independență, scriitorul intră în derivă și are, mai devreme sau mai tîrziu, soarta geamandurilor aruncate la mal. Forța interioară a scriitorului vine și dintr-o anumită trufie a unicității sale și din convingerea lui că oferă un anumit model sau măcar, dacă vrei, un ghid de întrebuintare pentru înțelegerea lumii. Scriitorul e un centru de putere, dacă admitem că puterea nu e numai o treabă administrativă, ci orice tip de influență care poate modifica fie convingeri, fie comportamente, fie, pur și simplu, idei despre lumea în care trăim și pe orizontală, dar și în sus și în jos. Scriitorul e, mai todeauna, un ins căpăținos, indiferent de doza lui de temperament. Or, scriitorul care cade la pace cu poliția politică nu e decît un ins care a ajuns la epuizare sau care și-a greșit drumul în viață. După cum probabil vă amintiți scriitorii indignați de abaterile de la linia partidului ale colegilor lor de breaslă aveau unde să-și publice articolele. Deci dacă-i sîcîiau convingerile, turnătorii Securității aveau unde să-și publice ofurile, într-un fel cît de cît onorabil. Mă gîndesc la chipul de manifestare, nu la substanța ei. Poate că or fi fost printre ei și oameni naivi care își închipuiau că fac bine țării

scriindu-și pîrele. Erau însă pîrele astea niște acatiste adresate justiției divine sau, cel puțin, unei justiții cu reputație onorabilă? Naivii aceia nu știau pe ce mîini își aruncă pe acei colegi de breaslă pe care îi turnau?

Am auzit pe unul dintre cei care s-au ocupat de scriitori din partea Securității, generalul Tăbăcaru, că n-a făcut altceva decît să servească interesele și valorile țării. Sună frumos. Citesc în cartea editată de SRI raportul despre moartea lui Marin Preda. Preda nu era nici "scriitor emigrant" nici "un autor lipsit de talent care urmărea să-și facă nume producînd zgomot în jurul său". Defectul lui era că nu-i înghițea pe securiști și scrisese asta în *Cel mai iubit dintre pămînteni*. Raportul e de o ticăloșie fără margini. Îl prezintă pe Preda drept un bețiv de cea mai joasă speță, în ultima zi a vieții sale, fără a aduce probe concludente că romancierul avea asemenea apucături. Iar ca autori morali ai morții sale îi desemnează pe doi dintre criticii literari cei mai proeminenți, oameni cunoscuți prin cumpătarea lor. Cu un astfel de raport murdar a contribuit Securitatea la elucidarea împrejurărilor în care a murit un scriitor de vloare națională. Nu-l analizez din scîrbă, dar pot dovedi oricînd că raportul e scris cu intenții infamante.

Partea referitoare la cuplul Eugen Barbu-Corneliu Vadim Tudor mi se pare o probă fără drept de apel a faptului că *Săptămîna* și cei doi făceau jocul Securității, ba chiar alcătuiau și strategia Securității pentru a lovi în scriitorii care nu conveneau bandei de la *Săptămîna*. Într-un cunoscut cotidian care a publicat partea referitoare la cei doi din *Cartea Albă* se spune despre CVTudor că era turnător benevol. Să fim serioși! Cînd faci planuri de bătaie pentru Securitate și le treci pe la nasul lui Postelnicu faci treabă de consilier, nu de turnător. De altfel, așa cum rezulta chiar din observațiile informatorilor securității. Barbu și Vadim Tudor încercau să preia conducerea lumii literare prin intermediul acestei instituții. Iar azi, ultimul dintre ei îndrăznește să pretindă că a fost persecutat de Securitate.

Cristian Teodorescu

Pentru cititorii din străinătate

Puteți face abonamente direct la redacție, la tarifele de 104 \$ S.U.A. pe an pentru țările europene și 130 \$ S.U.A. pe an pentru țările extra-europene. Plata se poate face prin C.E.C. la dispoziția Fundației "România literară" pe adresa Fundația "România literară", București, Of. poștal 33, c.p. 50, cod poștal 71341, România sau prin dispoziția de plată a sumei în contul 1520.796.1000.89 deschis la Banca Română pentru Dezvoltare (B.R.D.), Filiala Pipera, București, caz în care vă rugăm să ne trimiteți pe adresa redacției, în plic, o copie după dispoziția de plată și adresa dvs. completă. În sumă sînt incluse toate cheltuielile poștale și de expediere. Se pot încheia și abonamente pe un trimestru sau un semestru, pentru o sumă proporțională.

au ajuns la surprinzătoarea concluzie că unele soacre sînt mai bune și altele mai rele, cu diverse grade de bunătate și răutate, denumite de ei, cu un "umor" caracteristic publicației: îngeri, alifie, bazalt (?), os de pește, junghi, Stalin, floare de colț, colivă. * Singurul lucru care ne-a făcut să zîmbim este un citat, la rubrica "Ziceri", preluat dintr-un articol ce ne scăpase al Tiei Șerbănescu: "iată, din presă răzbate o știre de tîmție: diaconul Nuțu Anghelina și-ar fi anunțat candidatura la președinția României... Candidatul Anghelina nu are dreptul să cunune și să boteze, ci doar să slujească la mese ca diacon... Ei, așa mai merge! Căci botezați sîntem, cununați sîntem, de îngropat are cine - aîta că n-are cine să ne slujească la mese. Candidatul Anghelina pică bine. Dacă apare și un candidat care să spele vasele, nici nu știu ce ne-am mai putea dori de la campania electorală". * Anunțată cu aîta tam-tam, această revistă editată de Fundația Română de Jurnalism "Coloana Infinitului" dezamăgește prin lipsă de personalitate: originalitate - O, informație - O, comentariu - I, haz - I și, cu excepția materialelor semnate de Doina Hanu, Lucian Hanu și Irina Cordoneanu, calitatea redacției - pe ansamblu - mediocră. Din păcate, "Ochiul soacrei" e

prezbit și ordinar, în sens propriu.

* La o întîlnire cu cititorii conștanțeni, Gheorghe Grigurcu a răspuns întrebărilor din public, iar *TOMIS* nr.9 a înregistrat această interesantă discuție. Iată un amănunt biografic: "Făcătatea mi-am început-o nu la Cluj, ci la București. Spre rușinea mea, am fost elev al Școlii de literatură *Mihai Eminescu*, dar fiind foarte tînăr, evident, nu știam ce mea aștepta. Am crezut că este o reală instituție de formare a unui om de litere. Aveam 18 ani și veneam de la Oradea, deci de la o margine de țară. De acolo am fost exmatriculat după un trimestru pentru două "crime oribile" în legătură cu care nu mi-am găsit consolare nici acum. Prima este faptul că l-am vizitat pe Tudor Arghezi la Mărtișor, cînd el era pus la index, iar a doua a fost o vizită făcută văduvei lui E. Lovinescu la sediul ultim al cenaclului *Zburătorul*. Am făcut și imprudența să las doamnei Lovinescu o poezie de evocare a celebrului cenaclu pe care aceasta a trimis-o la Paris și vă dați seama ce deznodămînt a avut acest lucru pentru mine. Am fost exclus într-o ședință tipică de demascare, care a avut loc chiar în ajunul Crăciunului 1954."

Cronicar

România
literară

Calea Victoriei 133, București, sector 1. Telefoane: 650.62.86; 650.33.69; 659.35.42.
(foto). Fax: 650.33.69. Luni, marți, miercuri, joi: 13-19; vineri: 9.30-13.
Abonamente: 3 luni - 6.500 lei; 6 luni - 13.000 lei; 1 an - 26.000 lei; ISSN 1220-6318

Tipar: grupul draço print

TIPOGRAFIA FED, Calea Rahovei 147,
sector 5 - București; tel: 335.93.18; fax: 311.33.75

16 pag.- 500 lei